

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน
กรณีศึกษา สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอภิญญา เป็นสูงเนิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2551

**Analysis of Internal Control Efficiency : A Case Study of Dairy Cooperatives
in Nakhon Ratchasima Province**

Miss Apinya Pernsoongnoen

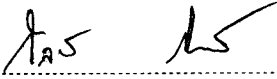
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Business Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

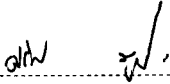
2008

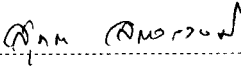
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษาสหกรณ์โคนมใน
จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นางสาวอภิญญา เป็นสูงเนิน
แขนงวิชา บริหารธุรกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย
3. รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

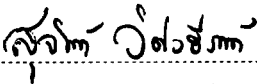
 ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แขนงวิชา
บริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

 ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่ 26 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552..

ชื่อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษาสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นางสาวอภิญา เป็นสูงเนิน **ปริญญา** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย (3) รองศาสตราจารย์ สุชาดา สถาวรวงศ์ **ปีการศึกษา** 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และด้านการบัญชีของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา (2) ศึกษาผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา และ (3) วิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรสถานที่ ได้แก่ สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา 10 สหกรณ์ และประชากรบุคคล ได้แก่ ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี และผู้สอบบัญชี จากสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 สหกรณ์ รวมทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารตามความเห็นของประธานกรรมการอยู่ในระดับดี ตามความเห็นของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับพอใช้ สำหรับการบัญชีตามความเห็นของหัวหน้าฝ่ายบัญชีอยู่ในระดับดี ตามความเห็นของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมภายในโดยรวม ตามความเห็นของประธานกรรมการ และหัวหน้าฝ่ายบัญชีอยู่ในระดับดี และตามความเห็นของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับพอใช้ 2) ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ 3 สหกรณ์ และอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 3 สหกรณ์ สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่มากอยู่ในเกณฑ์ดี 2 สหกรณ์ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ 1 สหกรณ์ และอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 1 สหกรณ์ และ 3) ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาไม่ดี 8 สหกรณ์ และประสิทธิภาพการควบคุมภายในดี 2 สหกรณ์

คำสำคัญ ประสิทธิภาพ การควบคุมภายใน สหกรณ์โคนม จังหวัดนครราชสีมา

Thesis title: Analysis of Internal Control Efficiency : A Case Study of Dairy Cooperatives in Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Miss Apinya Pernsoongnoen; **Degree:** Master of Business Administration; **Thesis advisors:** (1) Galayanee Kittichit, Associate Professor; (2) Dr.Sarisak Soontornchai, Associate Professor; (3) Suchada Sathaworawong, Associate Professor; **Academic year:** 2008

ABSTRACT

This research was aimed to: 1) study levels of administration and accountancy internal control of dairy cooperatives in Nakhon Ratchasima Province; 2) study performances of internal control system of dairy cooperatives in Nakhon Ratchasima Province; and 3) analyse internal control efficiency of dairy cooperatives in Nakhon Ratchasima Province.

Population of this study consisted of 10 dairy cooperatives in Nakhon Ratchasima Province and 30 persons of presidents, chief accountants and auditors in those dairy cooperatives. The research tools were sets of questionnaire and data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, financial ratio, and content analysis.

The results of this research were found that: 1) levels of internal control in aspect of administration were at the good and moderate levels according to opinions of presidents and auditors. For aspect of accountancy, they were at the good and moderate levels according to opinions chief accountants and auditors. The consideration of overall internal control levels were at the good level according to opinions of presidents and chief accountants, but at the moderate level for auditors; 2) performances of internal control system of 3 large-size dairy cooperatives were at the moderate level and 3 cooperatives at the improve level; two very large-size were at the good level, one cooperative was at the moderate level and one cooperative was at the improve level; and 3) efficiencies of internal control of dairy cooperatives in Nakhon Ratchasima Province, were found that 8 cooperatives were at the no good level and 2 cooperatives were at the good level.

Keywords: Efficiency, Internal control, Dairy cooperative, Nakhon Ratchasima Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ กัลยาณี กิตติจิตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย รองศาสตราจารย์ สุชาดา สถาวรวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์นี้ อย่างใกล้ชิดเสมอมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพชร ที่กรุณาสละเวลาร่วมเป็น คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำ ทำให้วิทยานิพนธ์มีคุณค่าและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ นางสาวเอื้อจิตต์ เอกสิทธิ์ หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ นครราชสีมา ที่ได้กรุณาสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบพระคุณนางสาวสายฝน อินจู นักวิชาการ ตรวจสอบบัญชี 7 นางสาวยุวพาพร พลเวียง นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 7 และนางสาวอมรรัตน์ ปรีหะจินดา นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว ที่ได้กรุณาตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบพระคุณ ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี และผู้สอบบัญชี สหกรณ์ ไคโนมในจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ผลงานวิจัยสำเร็จลุล่วง ไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากบิดา มารดา และเพื่อนร่วมงานอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยถือว่ามีค่าเป็นอย่างยิ่ง

ประ โยชน์ที่จะได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศคุณความดีทั้งหมดแด่ ผู้มีพระคุณและผู้มีส่วนช่วยเหลือทุกท่าน หากมีความบกพร่องประการใดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อภิัญญา เป็นสูงเนิน

ธันวาคม 2551

สารบัญ

| | หน้า |
|---|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ | จ |
| กิตติกรรมประกาศ | ฉ |
| สารบัญตาราง | ฅ |
| สารบัญภาพ | ฉ |
| บทที่ 1 บทนำ | 1 |
| ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา | 1 |
| วัตถุประสงค์การวิจัย | 3 |
| กรอบแนวคิดการวิจัย | 3 |
| ขอบเขตของการวิจัย | 4 |
| นิยามศัพท์เฉพาะ | 5 |
| ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ | 7 |
| บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง | 8 |
| แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน | 8 |
| แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ | 32 |
| ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน | 37 |
| สหกรณ์โคนม | 48 |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง | 59 |
| บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย | 63 |
| ประชากร | 63 |
| เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย | 64 |
| การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ | 65 |
| การเก็บรวบรวมข้อมูล | 66 |
| การวิเคราะห์ข้อมูล | 66 |
| บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล | 68 |
| ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์ | 68 |
| ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารและด้านการบัญชี | 70 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน | 111 |
| ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน | 120 |
| บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ | 122 |
| สรุปการวิจัย | 122 |
| อภิปรายผล | 125 |
| ข้อเสนอแนะ | 130 |
| บรรณานุกรม | 132 |
| ภาคผนวก | 138 |
| ก ข้อมูลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน | 149 |
| ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์ | 141 |
| ค เกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์ | 143 |
| ง แบบสัมภาษณ์ | 146 |
| ประวัติผู้วิจัย | 161 |

สารบัญตาราง

| | หน้า |
|---|------|
| ตารางที่ 2.1 ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย พ.ศ.2550 | 47 |
| ตารางที่ 2.2 ผลการดำเนินงานในรูปของกำไรสุทธิ พ.ศ. 2550 ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 54 |
| ตารางที่ 2.3 ผลการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 | 55 |
| ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามคุณลักษณะประชากร | 68 |
| ตารางที่ 4.2 การควบคุมภายในเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 70 |
| ตารางที่ 4.3 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดองค์การและการมอบหมายงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 71 |
| ตารางที่ 4.4 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 72 |
| ตารางที่ 4.5 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 74 |
| ตารางที่ 4.6 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการรายงานและประเมินผลของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 75 |
| ตารางที่ 4.7 การควบคุมภายในด้านการบริหารของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 76 |
| ตารางที่ 4.8 การควบคุมภายในเรื่องเงินสดและเงินฝากธนาคารของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 77 |
| ตารางที่ 4.9 การควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 80 |
| ตารางที่ 4.10 การควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้การค้า – สมาชิก ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 83 |
| ตารางที่ 4.11 การควบคุมภายในเรื่องลูกหนี้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 85 |
| ตารางที่ 4.12 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินกู้ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 85 |
| ตารางที่ 4.13 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้การค้า ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 87 |

สารบัญตาราง (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| ตารางที่ 4.14 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่เงินรับฝากของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 88 |
| ตารางที่ 4.15 การควบคุมภายในเรื่องเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 90 |
| ตารางที่ 4.16 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 91 |
| ตารางที่ 4.17 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 93 |
| ตารางที่ 4.18 การควบคุมภายในเรื่องการจัดซื้อของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 95 |
| ตารางที่ 4.19 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการขายสินค้าของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 96 |
| ตารางที่ 4.20 การควบคุมภายในเกี่ยวกับรายได้ค่าบริการ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 97 |
| ตารางที่ 4.21 การควบคุมภายในเรื่องรายได้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 98 |
| ตารางที่ 4.22 การควบคุมภายในเรื่องสินค้า ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 99 |
| ตารางที่ 4.23 การควบคุมภายในเรื่องที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 101 |
| ตารางที่ 4.24 การควบคุมภายในเรื่องสมาชิกและทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 103 |
| ตารางที่ 4.25 การควบคุมภายในด้านการบัญชี ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 105 |
| ตารางที่ 4.26 การควบคุมภายในตามความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชีสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประชากรสถานที่ | 106 |
| ตารางที่ 4.27 การควบคุมภายในตามความเห็นของผู้สอบบัญชีสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประชากรสถานที่ | 108 |
| ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการควบคุมภายในของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชีผู้สอบบัญชี และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ | 110 |
| ตารางที่ 4.29 ผลการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 112 |

สารบัญตาราง (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| ตารางที่ 4.30 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ ในจังหวัดนครราชสีมา | 114 |
| ตารางที่ 4.31 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนม ขนาดใหญ่มากในจังหวัดนครราชสีมา | 116 |
| ตารางที่ 4.32 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในตามความเห็นของประธานกรรมการและ หัวหน้าฝ่ายบัญชีสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา | 120 |
| ตารางที่ 4.33 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในตามความเห็นของผู้สอบบัญชีสหกรณ์โคนม ในจังหวัดนครราชสีมา | 121 |

สารบัญภาพ

| | หน้า |
|---|------|
| ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย | 3 |
| ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์ | 50 |

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศไทยมีประวัติยาวนานกว่า 91 ปี สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ จังหวัดพิษณุโลกเป็นสหกรณ์แห่งแรกในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเงินของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว นับแต่นั้นมา มีการจัดตั้งสหกรณ์เพิ่มขึ้นหลายแห่ง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2516 มีการประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 แบ่งประเภทสหกรณ์ในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ สหกรณ์โคนมเป็นสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้น โดยการรวมกันของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่เดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการจำหน่ายนมไม่หมดในท้องที่ ปัจจุบันสหกรณ์โคนมในประเทศไทยมี 100 สหกรณ์ และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 22,995 คน (<http://www.cad.go.th> ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549) การดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งของสมาชิกจากที่ประชุมใหญ่ และมีเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่คณะกรรมการดำเนินการได้ จัดจ้างมาปฏิบัติงาน ภายหลังจากความตกลงการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นมา ได้มีข้อตกลงเปิดตลาดสินค้านมและผลิตภัณฑ์นมให้แก่ประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นผู้ผลิตนมนำมาใหญ่ของโลก สหกรณ์โคนมในฐานะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจนมนมดิบและแปรรูป จึงต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขัน ผลจากเงินบาทแข็งค่า นำนมสดตลาด ราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สิ่งที่สหกรณ์จะต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของสหกรณ์ ซึ่งก็คือ การควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่ำ ลดการสูญเสีย การรั่วไหล และมีการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ

ในอดีตสหกรณ์โคนมนั้นเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก มีการดำเนินธุรกิจไม่มาก อาศัยเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพียงไม่กี่คนก็สามารถดำเนินงานได้สำเร็จเรียบร้อย ระบบการควบคุมการดำเนินงานต่าง ๆ จึงยังไม่มีควมจำเป็นมากนัก เนื่องจากผู้บริหารงานสหกรณ์สามารถที่จะสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง แต่ในปัจจุบันสหกรณ์มีขนาดใหญ่ขึ้น มีการจ้าง

เจ้าหน้าที่มากขึ้น สถานะการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงขึ้น สหกรณ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ทันต่อการแข่งขันกับธุรกิจอื่น ๆ การดำเนินงานของสหกรณ์จึงมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริหารของสหกรณ์ไม่สามารถควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานตลอดจนการทุจริตในหน้าที่การงานก็มีเพิ่มขึ้น ผลจากข้อผิดพลาดหรือการทุจริต โดยตั้งใจก็อาจจะมีผลกระทบต่อการทำงาน ซึ่งมิผลทำให้เกิดความเสียหายทางการเงิน และประสบความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ ต้องหยุดดำเนินงาน และชำระบัญชีเลิกกิจการไปในที่สุด

สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งผลิตน้ำนมที่สำคัญแหล่งหนึ่งในการขับเคลื่อนธุรกิจน้ำนมดิบของประเทศไทย นอกจากนี้มีหน้าที่รวบรวมน้ำนมดิบจากสมาชิก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งสหกรณ์โคนมแล้ว ยังทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่สมาชิก ซึ่งได้แก่ การดำเนินงานของสหกรณ์ในทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อการเกษตร การรับฝากเงิน การจัดหาสินค้า เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตมาจำหน่ายแก่สมาชิก ส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกยิ่งขึ้น ตามรายงานปริมาณธุรกิจสหกรณ์โคนมของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 จังหวัดนครราชสีมา มีสหกรณ์โคนมทั้งสิ้น 11 สหกรณ์ มีสมาชิก 1,815 คน และปริมาณธุรกิจมีมูลค่า 1,026 ล้านบาท มีสหกรณ์โคนมที่ไม่สามารถจัดทำบัญชีให้แล้วเสร็จและให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่เพื่ออนุมัติเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน 1 สหกรณ์ เนื่องจากมีมูลค่าธุรกิจเป็นจำนวนมาก ดำเนินธุรกิจหลายด้าน มีขั้นตอนการดำเนินงานยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้มีโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ได้

ด้วยเหตุที่การควบคุมภายในสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่สหกรณ์ โดยก่อให้เกิดการประหยัด ป้องกันการทุจริตหรือลดข้อผิดพลาดอันอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ และมีการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ข้อมูลทางบัญชีที่ครบถ้วน เชื่อถือได้และทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการควบคุมภายในมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของสหกรณ์เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบการควบคุมภายในด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาว่ามีการควบคุมภายในอยู่ในระดับใด การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในอยู่เกณฑ์ใด ส่งผลให้การควบคุมภายในมีประสิทธิภาพหรือไม่

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

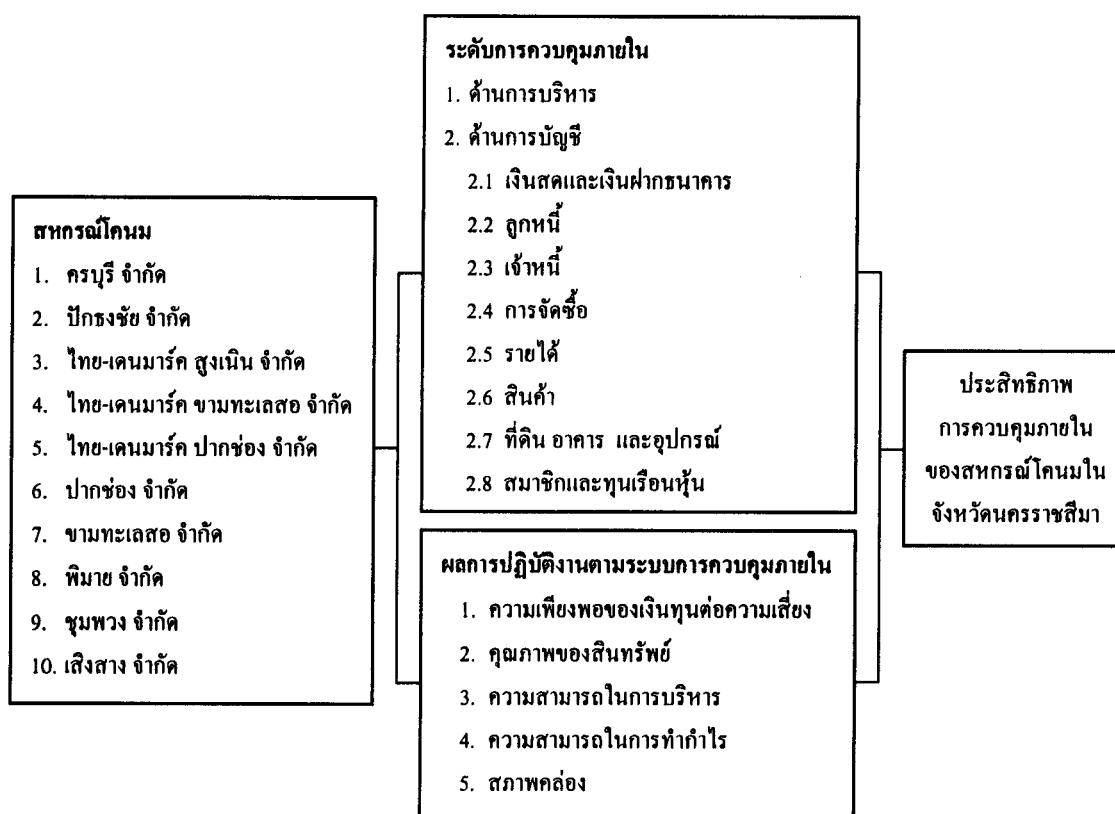
2.1 เพื่อศึกษาระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และด้านการบัญชีของ สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน ของสหกรณ์โคนมใน จังหวัดนครราชสีมา

2.3 เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัด นครราชสีมา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษาสหกรณ์โคนม ในจังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตามแนวความคิดทางทฤษฎีต่าง ๆ โดยได้กำหนด กรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

4.1.1 ประชากรสถานที่ โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมดซึ่งได้แก่สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาที่ส่งบุคคลให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้ว ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 จำนวน 10 สหกรณ์ ดังนี้

- 1) สหกรณ์โคนมครบุรี จำกัด
- 2) สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด
- 3) สหกรณ์โคนมไทยเดนมาร์ค-สูงเนิน จำกัด
- 4) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ค ขามทะเลสอ จำกัด
- 5) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด
- 6) สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด
- 7) สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด
- 8) สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด
- 9) สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด
- 10) สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด

4.1.2 ประชากรบุคคล โดยการสัมภาษณ์ประชากรทั้งหมดของแต่ละสหกรณ์โคนมผู้ดำรงตำแหน่งเฉพาะ 3 ตำแหน่ง ดังนี้

- | | |
|---------------------|-------|
| 1) ประธานกรรมการ | 10 คน |
| 2) หัวหน้าฝ่ายบัญชี | 10 คน |
| 3) ผู้สอบบัญชี | 10 คน |

โดยสำรวจรายชื่อจากสหกรณ์โคนมที่ส่งงบการเงินให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมาเข้าสอบบัญชีประจำปี พ.ศ.2549 และผู้สอบบัญชีได้รับรองงบการเงินเรียบร้อยแล้ว

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเนื้อหาเรื่อง ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารและด้านการบัญชีของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2550 โดยใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

4.3 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2550 - สิงหาคม 2551

4.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

4.4.1 ตัวแปรอิสระ (*Independent Variable*) ได้แก่

1) ระดับการควบคุมภายใน

- (1) ด้านการบริหาร
- (2) ด้านการบัญชี
 - ก. เงินสดและเงินฝากธนาคาร
 - ข. ลูกหนี้
 - ค. เจ้าหนี้
 - ง. การจัดซื้อ
 - จ. รายได้
 - ฉ. สินค้า
 - ช. ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์
 - ซ. สมาชิกและทุนเรือนหุ้น

2) ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนม

- (1) ด้านความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง
- (2) ด้านคุณภาพของสินทรัพย์
- (3) ด้านความสามารถในการบริหาร
- (4) ด้านความสามารถในการทำกำไร
- (5) ด้านสภาพคล่อง

4.4.2 ตัวแปรตาม (*Dependent Variable*) ได้แก่ ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สหกรณ์โคนม หมายถึง องค์กรของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งรวมกันโดยสมัครใจในการดำเนินธุรกิจที่สนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเป็นเจ้าของร่วมกันและควบคุมตามหลักประชาธิปไตย

5.2 ผู้สอบบัญชี หมายถึง ข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 69

5.3 การควบคุมภายใน หมายถึง นโยบาย วิธีปฏิบัติงานด้านการบริหารและด้านการบัญชี ซึ่งคณะกรรมการของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมากำหนดขึ้น เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระเบียบ มีประสิทธิภาพ และจัดทำข้อมูลที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา

5.4 ระดับการควบคุมภายใน หมายถึง ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในในด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.4.1 ระดับการควบคุมภายในดี หมายถึง สหกรณ์มีการวางระบบการควบคุมภายในครบถ้วน มีการปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสม และสามารถเชื่อถือได้

5.4.2 ระดับการควบคุมภายในพอใช้ หมายถึง สหกรณ์มีการวางระบบการควบคุมภายในครบถ้วน แต่การปฏิบัติจริงยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง

5.4.3 ระดับการควบคุมภายในควรปรับปรุง หมายถึง สหกรณ์มีการวางระบบการควบคุมภายในไม่ครบถ้วน และการปฏิบัติจริงยังมีข้อบกพร่อง

5.5 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง คุณภาพของสินทรัพย์ ความสามารถในการบริหาร ความสามารถในการทำกำไร และสภาพคล่อง โดยแบ่งออกเป็น 3 เกณฑ์ ดังนี้

5.5.1 ดี หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินส่วนใหญ่ดี

5.5.2 พอใช้ หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินส่วนใหญ่พอใช้

5.5.3 ควรปรับปรุง หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินส่วนใหญ่ควรปรับปรุง

5.6 ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน หมายถึง ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในและผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 2 เกณฑ์ ดังนี้

5.6.1 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในดี หมายถึง สหกรณ์มีระดับการควบคุมภายในดีและผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในดี

5.6.2 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในไม่ดี หมายถึง สหกรณ์มีระดับการควบคุมภายในที่แตกต่างจากผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน

5.7 ด้านบริหารของสหกรณ์โคนม หมายถึง การบริหารงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยคณะกรรมการสหกรณ์โคนม ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ระเบียบ วิธีปฏิบัติ และตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

5.8 ด้านการจัดการของสหกรณ์โคนม หมายถึง การปฏิบัติงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบาย ระเบียบวิธีปฏิบัติ ที่กำหนดขึ้น โดยคณะกรรมการสหกรณ์โคนม

5.9 ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม หมายถึง ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาที่แสดงในรูปของกำไรหรือขาดทุน

5.10 อัตราส่วนเฉลี่ย หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตร โดยแบ่งตามขนาดของสหกรณ์ ซึ่งจัดทำโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง ควบคุม จุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนม

6.2 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการสอบบัญชีสหกรณ์โคนม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน
2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน
4. สหกรณ์โคนม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

การควบคุมภายในเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กร เนื่องจากเมื่อองค์กรขยายใหญ่ขึ้น ผู้บริหารไม่สามารถจะมาดูแลการบริหารงานได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการสร้างระบบการควบคุมภายในขึ้น ซึ่งมีใช้หมายถึงการควบคุมภายในเฉพาะทางด้านบัญชีและการเงินเท่านั้น ยังครอบคลุมไปถึงการควบคุมภายในด้านการบริหาร และการควบคุมภายในด้านการปฏิบัติงานในทุก ๆ หน่วย และทุก ๆ กระบวนการของการดำเนินงานด้วย

1.1 หลักการควบคุมภายใน

คณะกรรมการขององค์กรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพด้านการบัญชีและการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission – COSO) มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารความเสี่ยงขององค์กร (<http://www.coso.org>) ซึ่งเป็นที่มาของการควบคุมภายใน คือ

1. กระบวนการที่ดำเนินอยู่และกระทำอย่างต่อเนื่องทั่วทั้งองค์กร
2. กำหนดขึ้นและนำไปใช้โดยบุคลากรทุกระดับขององค์กร
3. ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร

4. ใช้ทั่วทั้งองค์กร ทุกระดับและทุกหน่วยงาน รวมถึงการจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กรด้วย

5. ได้รับการออกแบบมาเพื่อระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งหากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลกระทบต่อองค์กร และเพื่อบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นนั้นให้อยู่ในระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Risk Appetite)

6. สามารถให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลต่อฝ่ายบริหารและคณะกรรมการองค์กร

7. มุ่งสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภทที่อาจแยกจากกัน ทับซ้อนกันหรือเชื่อมโยงกัน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (2544: 1) มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ดังนี้

1. การควบคุมภายในเป็นส่วนประกอบที่แทรกหรือแฝงอยู่ในการปฏิบัติงานตามปกติ การควบคุมภายในมิใช่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง และมีใช้ผลสุดท้ายของการกระทำแต่เป็นกระบวนการ (Process) ที่ต่อเนื่อง และแทรกหรือแฝงอยู่ (Built in) ในการปฏิบัติงานตามปกติของหน่วยรับตรวจ ฝ่ายบริหารจึงควรนำการควบคุมภายในมาใช้ โดยรวมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงาน ซึ่งได้แก่ การวางแผน (Planning) การดำเนินการ (Executing) และการติดตามผล (Monitoring)

2. การควบคุมภายในเกิดขึ้นได้โดยบุคลากรของหน่วยรับตรวจ บุคลากรทุกระดับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้มีการควบคุมภายในเกิดขึ้นในหน่วยรับตรวจ ฝ่ายบริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ วางกลไกการควบคุมและการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามผลการควบคุมภายใน ส่วนบุคลากรอื่นของหน่วยรับตรวจรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดขึ้น

3. การควบคุมภายในให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ถึงแม้ว่าการควบคุมภายในจะออกแบบไว้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ไม่สามารถให้ความมั่นใจว่าจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์ เพราะยังมีปัจจัยอื่นซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยรับตรวจ เช่น การใช้ดุลพินิจผิดพลาด การปฏิบัติผิดกฎหมาย ระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นต้น นอกจากนี้การวางระบบการควบคุมภายในจะต้องคำนึงถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการควบคุมภายในจะต้องคุ้มค่ากับต้นทุนที่เกิดขึ้น

อุษณา ภัทรมนตรี (2547: 5 - 4) มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในดังนี้

1. การควบคุมภายใน เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างเป็นขั้นตอน แต่ไม่ได้เป็นผลลัพธ์สุดท้าย ดังเช่นนักกีฬาต้องการผลลัพธ์สุดท้ายคือการเป็นผู้ชนะเลิศ แต่การเป็นผู้ชนะเลิศต้องฝึกซ้อม ต้องมีโครงสร้างร่างกายแข็งแรง เป็นต้น ดังนั้น องค์การต้องการลดความเสี่ยง แต่การลดความเสี่ยงต้องมีโครงสร้างและการกระทำตามระบบภายใน

2. การควบคุมภายใน ไม่ใช่เพียงแต่การกำหนดนโยบาย แบบฟอร์มที่สวยงาม และไม่ใช้ระบบที่จะไปจ้างคนมาทำให้ หรือไม่ใช้คู่มือที่วางไว้บนหิ้งหนังสือ แต่เป็นกระบวนการที่ทุกคนในองค์การต้องร่วมมือกันทำและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

3. การควบคุมให้ความเชื่อมั่นในการบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างสมเหตุสมผล แต่การควบคุมไม่ได้ให้ความเชื่อมั่นเป็นหลักประกันสมบูรณ์ เพราะการควบคุมมีข้อจำกัดที่แฝงอยู่

4. การควบคุมเป็นการกระทำเพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ 3 ประการของการควบคุม ได้แก่ วัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติงาน วัตถุประสงค์ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินการบัญชี และวัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ยรรยง ธรรมรัชชอารี (2548: 185) มีแนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุม คือ เป็นการส่งเสริมการทำงานที่โปร่งใสภายใต้ระบบธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ และป้องกันความเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548: 27) มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ดังนี้

1. การควบคุมภายในเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยคนในองค์กรเป็นผู้สร้างขึ้น คนในที่นี้ ได้แก่ คณะกรรมการขององค์กร ผู้บริหาร หรือนุเคราะห์อื่น ๆ ผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กร ผู้บริหารระดับสูงจะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดทิศทาง และอนุมัตินโยบายหรือรายการที่สำคัญ ดังนั้น คณะกรรมการหรือผู้บริหารขององค์กร จึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน

2. การควบคุมภายในเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และแทรกเข้าไปในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร หรือแฝงอยู่ในการดำเนินธุรกิจของผู้บริหารอย่างเข้ากันได้กับกระบวนการ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ในองค์กร

3. การควบคุมภายในไม่ว่าจะได้รับการออกแบบมาดีเพียงใด แต่ไม่ได้เป็นหลักประกันที่สมบูรณ์ให้แก่กิจกรรมใด ๆ เนื่องจากข้อจำกัดของการควบคุมย่อมมีอยู่ จึงให้ความมั่นใจได้ในระดับที่สมเหตุสมผลเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมภายในเป็นกระบวนการที่แฝงอยู่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งกำหนดโดยผู้บริหารในองค์กร เพื่อป้องกันความเสี่ยงหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อต้องการให้ความเชื่อมั่นในการบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างสมเหตุสมผลของการควบคุม

1.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน

คณะกรรมการขององค์กรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพด้านการบัญชีและการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission – COSO) ได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายใน (<http://www.coso.org>) คือ กระบวนการที่กำหนดขึ้นและนำไปใช้โดยคณะกรรมการฝ่ายบริหารและบุคลากรอื่นๆ ขององค์กร เพื่อให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าองค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน
2. ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน
3. การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

พยอม สิงห์เสนห์ (2544: 6-2) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน หมายถึง นโยบายและวิธีการที่ได้วางไว้สำหรับปฏิบัติในกิจการเพื่อที่จะให้รับความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า กิจการจะสามารถดำเนินการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (2544: 1) ให้ความหมายของการควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการที่ผู้กำกับดูแล ฝ่ายบริหารและบุคลากรของหน่วยรับตรวจกำหนดให้มีขึ้น เพื่อให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยรับตรวจจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ได้แก่ การดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรของหน่วยรับตรวจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งรวมถึงการดูแลรักษาทรัพย์สิน การป้องกันหรือลดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล การสิ้นเปลืองหรือการทุจริตในหน่วยรับตรวจ
2. ความเชื่อถือได้ของการรายงานทางการเงิน ได้แก่ การจัดทำรายงานทางการเงินที่ใช้ภายในและภายนอกหน่วยรับตรวจให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ และทันเวลา
3. การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยรับตรวจ รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบาย และวิธีการปฏิบัติงานที่หน่วยรับตรวจได้กำหนดขึ้น

สมพงษ์ พรอุปถัมภ์ (2545: 52) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน หมายถึง แผน วิธีการและมาตรการต่าง ๆ ที่ฝ่ายบริหารนำมาใช้ในกิจการเพื่อให้การดำเนินธุรกิจ เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สินจากการทุจริต หรือใช้งานอย่างไม่เหมาะสม เพื่อให้ข้อมูลทางบัญชีและการเงินเชื่อถือได้ และสามารถค้นพบ ข้อผิดพลาดได้ทันเวลา

อุษณา ภัทรมนตรี (2547: 5 - 3) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน คือ กระบวนการปฏิบัติงานที่ทุกคนในองค์กรตั้งแต่คณะกรรมการบริษัท ผู้บริหารทุกระดับ และ พนักงานทุกคนมีบทบาทความรับผิดชอบร่วมกัน การควบคุมภายในกำหนดขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่

1. ประสิทธิภาพประสิทธิผลของกระบวนการปฏิบัติงาน
2. ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินการบัญชี
3. การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 74) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน หมายถึง การจัดโครงสร้างขององค์กร การจัดแบ่งส่วนงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและวิธีการปฏิบัติงานให้ประสานสัมพันธ์กัน โดยสามารถควบคุมตรวจสอบยืนยันซึ่งกันและกันได้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร

นิพันธ์ เห็น โชคชัยชนะ (2548: 7-23) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน ของสหกรณ์ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และบุคลากร ของสหกรณ์ได้ร่วมกันกำหนดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า

1. สหกรณ์ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency of operation) โดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสหกรณ์ รวมถึงการดูแลรักษา ทรัพย์สิน (Safeguarding of Assets) ไม่ให้สูญหายหรือใช้ไปในทางที่ไม่เหมาะสม
2. รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีความถูกต้องเชื่อถือได้ (Reliability of Financial Reporting)
3. สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมาย อื่นที่เกี่ยวข้อง (compliance with applicable laws and regulations)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548: 27) ได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอน การทำงานที่เป็นผลมาจากการออกแบบ โดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคลากรอื่น ๆ ขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจได้อย่างสมเหตุสมผลว่า องค์กรจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ได้

1. ความมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยมุ่งที่การดำเนินงาน การมีกำไรและการดูแลรักษาทรัพย์สิน ในขณะที่เดียวกันต้องคุ้มค่ากับต้นทุนที่ใช้ไปจึงจะทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น บริษัทต้องการผลกำไรในปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากปีก่อน เป็นต้น

2. ความเชื่อถือได้ของการรายงานทางการเงิน คือ การแสดงข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้ให้แก่บุคคลภายนอก เช่น การจัดทำงบการเงินให้มีความถูกต้องโปร่งใส แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เป็นต้น

3. การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบายที่ใช้บังคับองค์กรนั้น ๆ คือ การเน้นกระบวนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับภายในและภายนอกขององค์กร เช่น การปฏิบัติงานภายในองค์กรต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร กิจการผลิตสารเคมีต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 18) ได้ให้ความหมายของระบบการควบคุมภายใน หมายถึง นโยบายและการควบคุมภายในที่คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์กำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการดำเนินการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจเท่าที่จะสามารถทำได้ว่าการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันรักษาทรัพย์สิน การป้องกันและการตรวจพบการทุจริตและข้อผิดพลาด ความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกบัญชี และการจัดทำข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา

โดยสรุปแล้ว การควบคุมภายใน หมายถึง วิธีการและมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดจากนโยบายของผู้บริหารเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือได้ของการรายงานทางการเงินการบัญชี และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประเภทของการควบคุมภายใน

สมเดช โรจน์คุรีเสถียร (2542: 23) ได้แบ่งประเภทของการควบคุมภายในออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การควบคุมทางบัญชี (Accounting Control) เป็นการกำหนดวิธีการ การแบ่งสายงานปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่จะนำมาเพื่อการป้องกันทรัพย์สินของกิจการ โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายบัญชีกับฝ่ายควบคุมดูแลทรัพย์สิน การควบคุมทางบัญชี เช่น

- ระบบบัญชี
- ระบบบัญชีต้นทุน
- การสอบย้อนภายใน
- งบประมาณ
- การตรวจสอบภายใน
- การบัญชีตามความรับผิดชอบ

2. การควบคุมทางบริหาร (Administrative Control) เป็นการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแบ่งงานตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ การควบคุมทางบริหารเช่น

- ระบบสารสนเทศ
- การบริหารงานบุคคล
- กระบวนการทำงาน
- ฝั่งองค์กร
- การวิจัยและพัฒนา
- มาตรฐานการทำงาน

พยอม สิงห์แสน (2544: 6-2) ได้แบ่งประเภทของการควบคุมภายในออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การควบคุมด้านบริหาร (Administrative Control) หมายถึงแผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการ และการจัดบันทึกที่ใช้ในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการควบคุมทางบัญชี การควบคุมทางด้านบริหารอาจจำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ

1.1 การจัดส่วนแบ่งงาน การฝึกอบรม และนโยบายเกี่ยวกับพนักงาน หลักสำคัญของการควบคุมภายในเกี่ยวกับแผนจัดแบ่งส่วนงานมีอยู่ว่า ต้องไม่ให้นักงานคนหนึ่งคนใดควบคุมงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจเกิดการทุจริตได้ง่าย หรืออาจมีข้อผิดพลาดที่ไม่มีใครพบ การแบ่งแยกหน้าที่ที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การแบ่งแยกหน้าที่ด้านปฏิบัติงานกับการบัญชีเพื่อป้องกันมิให้เกิดการโต้แย้งหรือปิดความรับผิดชอบ การมอบหมายหน้าที่การงาน วิธีปฏิบัติงาน และนโยบายต่าง ๆ ควรจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร

1.2 การวางแผน และการจัดทำรายงานทางการเงิน การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายระยะยาว เพื่อที่จะให้มีความแน่นอนในการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย มีระบบการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้ ในการบริหารงานผู้บริหารต้องได้รับข้อมูลทางการเงินที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ตั้งไว้ หรือเทียบกับตัวเลขในประเภทเดียวกันของปีก่อน ข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นจะนำมาวิเคราะห์หาข้ออธิบาย และหาทางแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

1.3 การตรวจสอบภายใน จัดเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมทางด้านบริหารเพราะว่า ได้ใช้เครื่องมือของผู้บริหารเพื่อที่จะวางระบบบัญชีและตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมทางด้านบัญชีแล้วอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อที่จะให้ผู้ตรวจสอบ

ภายในสามารถสอบทานงานดังกล่าวอย่างได้ผล ควรต้องให้ทำงาน โดยมีความเป็นอิสระมากที่สุด คือมีการรับผิดชอบและรายงานตรงต่อผู้บริหารระดับสูง

2. การควบคุมทางด้านบัญชี ประกอบด้วยแผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการ และการจัดบันทึกรายการค้าเพื่อวัตถุประสงค์จะดูแลรักษาทรัพย์สิน และมีการบันทึกบัญชีที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้ การควบคุมทางบัญชีมีสาระสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การอนุมัติรายการ รายการค้าทุกรายจะต้องผ่านการอนุมัติโดยผู้บริหาร ตามระเบียบปกติ หรือการอนุมัติเฉพาะราย แล้วแต่กรณี

2.2 ความถูกต้องของรายการ รายการค้าที่นำมาบันทึกบัญชีจะต้องเป็น รายการค้าที่เกิดขึ้นจริงสำหรับกิจการนั้น ๆ

2.3 มีความครบถ้วน รายการค้าที่ได้รับอนุมัติจะต้องนำมาบันทึกบัญชีโดย ครบถ้วนทุกรายการ

2.4 ความถูกต้องในการบันทึกบัญชี รายการค้าจะต้องนำมาบันทึกบัญชีโดย ถูกต้อง ทั้งในด้านประเภทบัญชีที่เกี่ยวข้อง จำนวนเงิน งวดบัญชี และบัญชีรายละเอียดต่าง ๆ

2.5 การเก็บรักษาทรัพย์สิน ควรต้องมีการกำหนดตัวบุคคลที่เป็น ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีผู้ใช้ผู้มีหน้าที่ลงบัญชีและอนุมัติรายการ

2.6 การพิสูจน์ยอด จะต้องมีการเปรียบเทียบรายการ ในบัญชีกับทรัพย์สินที่ เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบบัญชีคุมกับบัญชีย่อย ข้อแตกต่างต้องนำมาวิเคราะห์หาค่าอธิบายจนเป็น ที่พอใจ และทำรายการปรับปรุงบัญชีที่จำเป็น

เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 76) ได้แบ่งการควบคุมภายในออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การควบคุมภายในด้านบริหาร (Administrative or Management Control) และการควบคุม ภายในด้านบัญชี (Accounting Control)

1. การควบคุมภายในด้านบริหาร (Administrative or Management Control) เป็นการควบคุมที่ช่วยสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่ธุรกิจกำหนดขึ้น เพื่อให้มีการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย และเพิ่มกำไรให้กับธุรกิจ ดังนั้น รูปแบบของการ ควบคุมภายในด้านการบริหารที่ดี ควรจะประกอบด้วย

1.1 การวางแผนและกำหนดนโยบายหลัก (Planning and Policies) การ ควบคุมด้านนี้คือ การวางแผนและกำหนดนโยบายหลักไว้ล่วงหน้า หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ภายหลัง ควรต้องมีการปรึกษาหารือและอนุมัติในที่ประชุมคณะกรรมการหรือผู้บริหารระดับสูง และที่สำคัญคือ ต้องมีการควบคุมเพื่อให้มีการปฏิบัติงานตามแผนและนโยบายที่ได้กำหนดไว้

1.2 การจัดองค์การและการมอบหมายงาน (Organization Structure and Delegation of Authority) การจัดองค์การเป็นการจัดสายการบังคับบัญชาตามโครงสร้างหรือแผนผังขององค์การ การรายงานการปฏิบัติงานและการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การ โดยมีการกำหนดอำนาจและความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงานและคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

1.3 งานด้านบุคลากร (Personnel) เป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานตามความสามารถและตามความเหมาะสมกับตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การ กิจการควรกำหนดความรู้ความสามารถ และคุณวุฒิของงานในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งกำหนดวิธีการคัดเลือก เพื่อหาบุคคลที่เหมาะสมมีความรู้ความสามารถและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์การ งานด้านบุคลากรยังรวมถึงการให้การศึกษาอบรมภายหลังการเข้ามาทำงานแล้ว การเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างพนักงานกับพนักงานและองค์การด้วย

1.4 การรายงานและประเมิน (Information and Evaluation System) ฝ่ายบริหารระดับสูงจะมีมาตรการในการควบคุมเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ โดยจัดให้มีการควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ซึ่งการควบคุมดังกล่าวอาจจะทำในลักษณะของการรายงานและประเมินผลจากการกำหนดงบประมาณประเภทต่าง ๆ รายงานดังกล่าวทำให้ผู้บริหารระดับสูงสามารถทราบได้ตลอดเวลาว่า การปฏิบัติงานยังมีประสิทธิภาพอยู่หรือไม่ มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพื่อหาสาเหตุและกำหนดวิธีการแก้ไขให้เหมาะสมในแต่ละกรณี เป็นการลดความเสี่ยงเนื่องจากการปฏิบัติงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

2. การควบคุมภายในด้านบัญชี (Accounting Control) มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมดูแลรักษาสินทรัพย์และเอกสารหลักฐานของกิจการ เป็นการควบคุมที่ช่วยทำให้ข้อมูลทางการเงินการบัญชี ถูกต้องและเชื่อถือได้ การกำหนดให้มีมาตรการที่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาด หรือตรวจพบทรัพย์สินและเอกสารหลักฐานที่สูญหายได้อย่างรวดเร็ว จะทำให้สามารถแก้ไขหรือติดตามกลับคืนมาได้ทันเวลา รูปแบบของการควบคุมภายในด้านบัญชี มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 การควบคุมขั้นพื้นฐาน (Basic Control) หรือการควบคุมเบื้องต้น เป็นการกำหนดระบบการควบคุมเพื่อให้แน่ใจว่า ได้มีการบันทึกรายการบัญชีอย่างเหมาะสม ถูกต้อง (Accuracy) และครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว (Completeness) ประกอบด้วย

2.1.1 การอนุมัติ (Authorization) คือการจัดให้มีการอนุมัติรายการก่อนที่จะมีการทำรายการนั้น ๆ เพื่อให้มั่นใจว่า รายการที่อนุมัตินั้นถูกต้องตามระเบียบแบบแผน และข้อกำหนดของกิจการ และเป็นรายการที่เหมาะสม

2.1.2 ความเชื่อถือได้ (Validation) เป็นการควบคุมที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าหลักฐานต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการควบคุมภายในระบบต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น การแสดงหลักฐานที่สัมพันธ์กันนั้นทำให้เกิดความเชื่อถือโดยที่เป็นไปตามหลักของการควบคุมภายใน กล่าวคือ สามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้

2.1.3 ความถูกต้อง (Accuracy) เป็นการควบคุมซึ่งจำเป็นต้องมีระบบที่ถูกต้อง กล่าวคือ มีผังบัญชีที่ดี (Chart of Accounts) และมีคู่มือปฏิบัติทางบัญชีที่ดี เพื่อให้แน่ใจถึงความถูกต้องของระบบบัญชีที่กิจการเลือกใช้ วิธีการบันทึกบัญชี การติดตามทางเดินของเอกสาร และการคำนวณตัวเลขต่าง ๆ ในเอกสารประกอบรายการแต่ละรายการ

2.1.4 ความครบถ้วน (Completeness) เป็นการควบคุมความครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสารและการสรุปรายการเพื่อบันทึกบัญชี และเพื่อให้มั่นใจว่ารายการบัญชีทุกรายการได้นำไปบันทึกบัญชีแล้วอย่างครบถ้วน

2.2 การกำหนดวิธีการเพื่อการควบคุมขั้นพื้นฐาน หรือการควบคุมสนับสนุน (Discipline Over Basic Control) เป็นการกำหนดระบบการควบคุมขั้นมาอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้มั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม นอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ทรัพย์สินทั้งหมดของกิจการได้มีการควบคุมดูแลอย่างรัดกุม เพื่อให้สามารถค้นพบข้อผิดพลาดได้อย่างรวดเร็ว การควบคุมสนับสนุนมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

2.2.1 การแบ่งแยกหน้าที่ (Segregation of Duties) จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือการมอบหมายให้คนใดคนหนึ่งปฏิบัติงานสำหรับรายการใดรายการหนึ่งตั้งแต่ต้นจนจบ อาจเกิดช่องทางการทุจริตขึ้นได้โดยการบันทึกบัญชีบิดเบือนไปจากความเป็นจริง การสับเปลี่ยนหน้าที่เป็นอีกเทคนิคหนึ่งของการแบ่งแยกหน้าที่โดยยึดหลักว่าควรมีการสับเปลี่ยนหน้าที่การงานระหว่างพนักงาน เพื่อไม่ให้นุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในหน้าที่เดียวกันเป็นเวลานาน โดยเฉพาะหน้าที่นั้น ๆ เปิดโอกาสให้มีการทุจริตได้ง่าย

2.2.2 การดูแลรักษาทรัพย์สิน (Custodial Arrangements) หมายถึง การควบคุมดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยของทรัพย์สิน เอกสารสำคัญ รวมถึงการป้องกัน โดยการจัดให้มีรั้วรอบขอบชิด การจัดเก็บสินค้าให้พ้นจากน้ำท่วม การมีตู้นิรภัยสำหรับกันไฟและการป้องกันการนำเอาทรัพย์สินต่าง ๆ ไปใช้ได้โดยไม่ถูกต้อง

2.2.3 การควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน (Supervision) โดยหัวหน้างานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความสูญเปล่าที่เกิดจากการประมาทหรือการไม่ปฏิบัติตามแผนงานที่

กำหนดไว้ และสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น ได้ทันเวลาทันต่อเหตุการณ์ การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานจะรวมถึงการอนุมัติรายการขั้นสุดท้ายก่อนดำเนินการ การสอบทานงาน และการติดตามผลการสอบทานงานจะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักฐานว่ามี การควบคุมที่ดี โดยอาจจะทำในรูปของการสอบถามหรือ Checklist รายงานข้อบกพร่อง การทำงาน เปรียบเทียบยอดเงินฝากธนาคาร ใบสำคัญ สมุดบันทึกรายละเอียดและรายงานต่าง ๆ

2.2.4 การตรวจสอบภายใน (Internal Audit) คือการควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้บริหารว่าการควบคุมที่มีอยู่ มีการปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอและ เป็นไปอย่างเหมาะสม กล่าวคือ ผู้ตรวจสอบภายในจะทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงานในด้าน ต่าง ๆ ภายในองค์กรอย่างอิสระ เพื่อให้ข้อมูลและเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในหน่วยงานที่ ตรวจสอบแก่ผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหาร ทำให้การปฏิบัติงาน เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็นไปโดยประหยัด

จันทนา สาขากร และคณะ (2550: 2-2) ได้แบ่งการควบคุมภายในออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การควบคุมด้านการบริหาร หมายถึง การควบคุมที่มีได้จำกัดอยู่เพียงที่ แผนการจัดองค์การแต่ได้รวมถึงวิธีการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายที่ผู้บริหารวางไว้ด้วย การวางแผนและการกำหนดนโยบาย หลักการจัดองค์การ การกำหนดอำนาจดำเนินการ การคัดเลือกพนักงาน การฝึกอบรมและพัฒนา พนักงาน การวิเคราะห์ทางสถิติ และการรายงานผลการปฏิบัติงานเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมด้านการบริหาร

2. การควบคุมด้านการบัญชี เป็นเครื่องสนับสนุนให้ผู้บริหารดำเนินงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการให้ข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้สำหรับการตัดสินใจ การวิเคราะห์หา เหตุผลของรายการที่ผิดปกติ หรือผิดไปจากความคาดหมาย หากกิจการใดขาดการควบคุมด้านการ บัญชีที่ดีแล้วการบริหารงานจะเป็นไปได้อย่างลำบาก โดยทั่วไปการควบคุมด้านการบัญชีมักกำหนด ขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจดังต่อไปนี้

- 2.1 รายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การอนุมัติที่ฝ่ายบริหาร กำหนดไว้

- 2.2 มีการบันทึกรายการที่เกิดขึ้นอย่างเพียงพอที่จะจัดทำงบการเงินตาม หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือตามวัตถุประสงค์อื่น และสามารถทราบถึงรายละเอียดของทรัพย์สิน ที่อยู่ในความครอบครอง

- 2.3 การเข้าถึงตัวทรัพย์สินเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ฝ่ายบริหารกำหนด

2.4 มีการเปรียบเทียบทรัพย์สินที่มีอยู่จริงกับทรัพย์สินที่บันทึกบัญชีไว้เป็นครั้งคราว และมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมในกรณีที่เกิดความแตกต่างขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปว่า การควบคุมภายในแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การควบคุมด้านบริหาร เป็นการกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้องค์การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย ดังนั้นการควบคุมด้านบริหารจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การรายงานผล และการตรวจสอบภายใน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการควบคุมด้านบัญชี

2. การควบคุมด้านบัญชี เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายด้านการเงินการบัญชีของผู้บริหารที่ต้องการดูแลรักษาทรัพย์สินและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ขององค์การ ตลอดจนการบันทึกบัญชีที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอนุมัติรายการ รายการที่อนุมัติมีความถูกต้องและมีการบันทึกบัญชีโดยความครบถ้วน การเก็บรักษาทรัพย์สิน การแบ่งแยกหน้าที่ และมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานโดยหัวหน้างานที่มีประสิทธิภาพ

1.4 องค์ประกอบของการควบคุมภายใน

คณะกรรมการขององค์กรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพด้านการบัญชีและการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission – COSO) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของการควบคุมภายในประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (<http://www.coso.org>) องค์ประกอบเหล่านี้ได้มาจากวิธีการที่ฝ่ายบริหารดำเนินธุรกิจ และนำมาผสมผสานเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการ องค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมการควบคุม ถือเป็นพื้นฐานของการควบคุมภายในอื่นๆ ในองค์กร เพื่อสร้างระเบียบวินัยด้านการควบคุมภายในให้แก่ทุกคนในองค์กร และการจัดให้มีโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการควบคุมภายใน กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการควบคุม เช่น การคัดเลือกคนที่มีมโนธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ และมีความสามารถ เข้าร่วมปฏิบัติงาน การบริหารงานแบบเข้าถึงพนักงาน รับฟังความคิดเห็นจากพนักงาน สนับสนุนการสื่อสารทุกระดับในองค์กร มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม การให้ความรู้ที่จำเป็นแก่พนักงานอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการบริษัทโดยการกำกับดูแลองค์กร เป็นต้น

2. การประเมินความเสี่ยง คือการระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของธุรกิจ ความเสี่ยงเหล่านี้อาจเกิดจากสาเหตุภายนอกหรือภายในองค์กรก็ได้ โดยเฉพาะในการดำเนินธุรกิจปัจจุบัน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างตลอดเวลาของเศรษฐกิจตลาด กฎระเบียบ ทำให้ความเสี่ยงเกิดมีมากขึ้น ดังนั้น การที่องค์กรบ่งชี้และประเมินความเสี่ยงได้อย่างถูกต้อง ก็จะช่วยให้มีการเตรียมการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทันที่

3. กิจกรรมการควบคุม ช่วยให้องค์กรมั่นใจได้ว่า นโยบายและกระบวนการเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ที่ผู้บริหารกำหนดขึ้นนั้น ได้มีการนำไปปฏิบัติตามภายในองค์กรอย่างทั่วถึง นอกจากนี้กิจกรรมการควบคุมยังช่วยสร้างความมั่นใจว่าองค์กรมีกิจกรรมที่เหมาะสมในการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้น กิจกรรมการควบคุมควรกำหนดให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่ประเมินได้ เช่น การอนุมัติรายการ การพิสูจน์รายการ การกระทบยอด การดูแลรักษาทรัพย์สิน เป็นต้น

4. ข้อมูลและการสื่อสาร การควบคุมภายในที่ดีจะเกิดขึ้นได้ เมื่อข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้น ได้มีการบ่งชี้ รวบรวมและชี้แจงให้แก่บุคคลที่ควรรับทราบ โดยผ่านทางรูปแบบและเวลาการสื่อสารที่เหมาะสม ข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อการทำธุรกิจนั้น อาจเป็นได้ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน การเงิน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ โดยแหล่งข้อมูลอาจมาจากภายในหรือภายนอกองค์กร เช่น ข้อมูลทางเศรษฐกิจ สภาพตลาด เป็นต้น

5. การติดตาม การควบคุมภายในจำเป็นต้องมีกลไกในการติดตาม เพื่อให้มั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามการควบคุมภายในนั้นอย่างสม่ำเสมอ และการปฏิบัตินั้นยังมีความเหมาะสมอยู่กับการดำเนินธุรกิจและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงอาจมีผลกระทบต่อความเสี่ยงของธุรกิจ และความเสี่ยงที่เปลี่ยนไป อาจต้องมีการปรับปรุงการควบคุมภายในให้เหมาะสมด้วยกิจกรรมควบคุม จะต้องกำหนดคน นโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติไว้และนำไปดำเนินการเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการดำเนินการตามวิธีการตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

สมพงษ์ พรอุบลรัตน์ (2545: 50) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของการควบคุมภายในของกิจการประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม (Control Environment) เป็นสภาวะที่จะทำให้อาคารมีการควบคุมภายในที่ดี เช่น ความซื่อสัตย์และค่านิยมเรื่องจริยธรรมขององค์กร ความมุ่งมั่นในการความเป็นเลิศ คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการตรวจสอบ ปรัชญาการบริหาร และรูปแบบในการดำเนินงาน ผังการจัดองค์กร การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ และนโยบายเกี่ยวกับบุคลากร เป็นต้น

2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ความเสี่ยงเป็นความเสียหายหรือผลกระทบในด้านลบที่เกิดขึ้นกับกิจการ ในการดำเนินงานนั้นย่อมมีความเสี่ยงเกิดขึ้นได้เสมอ ดังนั้นการที่กิจการสามารถประเมินความเสี่ยงว่ามีมากน้อยเพียงใดนั้นจะช่วยให้สามารถป้องกันหรือจำกัดความเสี่ยงนั้นได้

3. ระบบการสื่อสารและข้อมูลทางการบัญชี (Accounting Information and Communication System) การติดต่อสื่อสารที่ดีช่วยให้พนักงานเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความ

รับผิดชอบของตนเองในกิจการได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารสามารถสื่อสารให้พนักงานทราบถึงแนวคิดและความเป็นไปของกิจการ ส่วนพนักงานสามารถรายงานผลการปฏิบัติงานและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบได้ ข้อมูลทางการบัญชีเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารภายในกิจการ

4. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) เป็นนโยบายและกระบวนการที่ฝ่ายบริหารใช้ในการทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่วางไว้

5. การตรวจสอบ (Monitoring) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่จะประเมินคุณภาพของการควบคุมภายในของกิจการ ซึ่งอาจจะเป็นการตรวจสอบโดยฝ่ายบริหารเองหรือเป็นการตรวจสอบโดยหน่วยงานตรวจสอบภายในของกิจการ

เจริญ เจริญวาลัย (2546: 85) ได้แบ่งส่วนประกอบของการควบคุมที่สำคัญออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม (Control Environment)
2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
4. สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)
5. การเฝ้าติดตามประเมิน (Monitoring)

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการควบคุมภายในของสหกรณ์ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม เป็นเรื่องการกำหนดนโยบายและวิธีการควบคุมภายในที่มีผลมาจากทัศนคติของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายใน ได้แก่

1.1 ความซื่อสัตย์และจริยธรรมของคณะกรรมการดำเนินการ

1.2 ทัศนคติของคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับระบบการควบคุมภายใน รวมถึงการให้ความสนใจในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของการควบคุมตามที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบกิจการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล

1.3 ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ

1.4 การปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการ เป็นไปโดยอิสระและผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงลักษณะ/

ความถี่ของการรายงาน ประโยชน์ของรายงานหรือการนำไปใช้เป็นข้อมูลหรือการบริหารงานของ สหกรณ์

1.5 โครงสร้างการจัดองค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน

1.6 การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเหมาะสมกับเจ้าหน้าที่ ในทุกระดับ และเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีความเข้าใจชัดเจนถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เพื่อ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และป้องกันไม่ให้เกิดการก้าวล่วงหน้าที่หรือทำงานซ้ำซ้อนกัน

1.7 นโยบายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ เช่น การประเมินผลการ ปฏิบัติงานการฝึกอบรม เป็นต้น

2. การประเมินความเสี่ยง สหกรณ์ต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางธุรกิจในรูปแบบ ต่าง ๆ ที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการ วิเคราะห์และระบุถึงปัจจัยหรือ โอกาสที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง เพื่อให้ทราบว่ามีความเสี่ยงอย่างไร ใน เรื่องหรือขั้นตอนใดของการปฏิบัติงาน แล้วกำหนดมาตรการควบคุมที่เหมาะสมที่จะทำให้การ ควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการกับความเสี่ยงดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า ความเสียหายจากข้อผิดพลาด / บกพร่องหรือการทุจริตจะไม่เกิดขึ้น

3. กิจกรรมการควบคุม หมายถึง นโยบาย และวิธีการต่าง ๆ ที่สหกรณ์กำหนด ขึ้นเพื่อที่จะสามารถป้องกัน ลด หรือค้นพบความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

3.1 การควบคุมภายในที่ทำให้ความเสี่ยงจากการควบคุมลดลง หมายถึง ระบบการคุมควบคุมภายในที่สามารถป้องกันหรือตรวจพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่าง เป็นสาระสำคัญ ได้แก่ มีการกำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้นถือใช้ การแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างเหมาะสม การอนุมัติรายการบัญชีและการปฏิบัติงาน มีเอกสารหลักฐานทุกขั้นตอนของการ ปฏิบัติงาน มีการควบคุมสินทรัพย์และการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพื่อป้องกันการสูญหาย และมีการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยอิสระ

3.2 จุดอ่อนของการควบคุมภายใน ที่ทำให้ความเสี่ยงจากการควบคุม เพิ่มขึ้น หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของระบบการควบคุมภายใน เช่น สหกรณ์มีการกำหนด ระเบียบในการปฏิบัติงานและกำหนดระบบการควบคุมภายในไว้เป็นอย่างดี แต่จากการสอบถาม ผู้ปฏิบัติงานพบว่าระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้นั้น ไม่มีการถือปฏิบัติ การปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นจุดอ่อนของการควบคุม เป็นต้น

4. สารสนเทศและการสื่อสาร ระบบข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญต่อการ ปฏิบัติงานทุกระดับ กล่าวคือ คณะกรรมการดำเนินการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการ บริหารงาน การพิจารณาสั่งการ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเป็นสิ่งบอกเหตุสัญญาณเตือนภัย

ที่อาจจะเกิดขึ้น ส่วนฝ่ายจัดการสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติหน้าที่และรายงานผลข้อมูลที่จัดทำไว้แล้วส่งไปถึงผู้ที่ควรได้รับ และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจ

5. การเฝ้าติดตามประเมิน ระบบการควบคุมภายในจะสมบูรณ์ไม่ได้หากขาดการติดตามและประเมินผล เพราะการติดตามและประเมินผลจะช่วยให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มั่นใจได้ว่านโยบายและวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้มีการปฏิบัติตามและมีการแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปหรือไม่

ดังนั้นจึงสรุปว่า องค์ประกอบการควบคุมภายใน ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม เป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย วิธีการต่าง ๆ เพื่อควบคุมคนและระบบการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์การควบคุมภายในขององค์กร ได้แก่ ความซื่อสัตย์ จริยธรรม ทัศนคติของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ การจัดโครงสร้างองค์กร การมอบหมายอำนาจหน้าที่ นโยบายเกี่ยวกับบุคลากร และการจัดให้มีการตรวจสอบภายใน ซึ่งการควบคุมภายในจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่กำหนดไว้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมของการควบคุม

2. การประเมินความเสี่ยง เป็นการศึกษาค้นคว้าว่ามีปัจจัยหรือขั้นตอนใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของกิจการ เพื่อที่กิจการจะสามารถป้องกัน หรือกำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม และส่งผลให้การควบคุมภายในมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมการควบคุม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการประเมินความเสี่ยง ที่ต้องการจะป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น จึงได้กำหนดมาตรการและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน

4. สารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเรื่องของการจัดทำ จัดเก็บข้อมูลและการรายงานผล ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน และฝ่ายปฏิบัติการสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลสารสนเทศที่ใช้จะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

5. การติดตามและประเมินผล เมื่อมีการกำหนดนโยบาย มาตรการและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้กิจการบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมแล้ว กิจการจะต้องมีการติดตามและประเมินผลนโยบายและวิธีการดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถแก้ไขได้ทันเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

1.5 วิธีการควบคุมภายใน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2546: 104) ได้แบ่งวิธีการควบคุมเป็นประเภทใหญ่ ๆ

4 วิธี คือ

1. การควบคุมแบบป้องกัน เป็นวิธีการกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด ความเสี่ยงและข้อผิดพลาดตั้งแต่แรก เช่น การอนุมัติ การจัดโครงสร้างองค์กร การใช้พนักงาน ที่มีความรู้ และจริยธรรม การแบ่งแยกหน้าที่ การใช้และการควบคุมเอกสาร การควบคุมการเข้าถึงเอกสาร เป็นต้น
2. การควบคุมแบบค้นพบ เป็นวิธีการควบคุมที่กำหนดขึ้นเพื่อค้นพบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น การสอบทาน การวิเคราะห์ การยืนยันยอด การตรวจนับ การรายงานข้อบกพร่อง การตรวจสอบ เป็นต้น
3. การควบคุมแบบแก้ไข เป็นวิธีการควบคุมที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้ถูกต้อง หรือเพื่อหาวิธีแก้ไข ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำอีกในอนาคต
4. การควบคุมแบบส่งเสริม เป็นวิธีการควบคุมที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จโดยตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 96) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะของการควบคุมภายใน ประกอบด้วย

1. การควบคุมป้องกัน (Preventive Controls) หมายถึงการควบคุมเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น
2. การควบคุมตรวจพบ (Detective Controls) หมายถึงการควบคุมที่ทำให้สามารถตรวจพบเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว และสามารถแก้ไขได้ทันเวลา
3. การควบคุมจัดการ (Directive Controls) หมายถึงการควบคุมที่ส่งเสริมให้เกิดหรือกระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์ที่พึงประสงค์ขึ้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548: 49) แบ่งลักษณะของวิธีการควบคุมได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การควบคุมแบบป้องกัน (Preventive Controls) เป็นการควบคุมที่ต้องการป้องกันไม่ให้ความผิดพลาดหรือความไม่ถูกต้อง ความไม่เหมาะสมทั้งหลายเกิดขึ้นได้ ดังนั้น จึงเป็นการควบคุมที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาจะเกิด
2. การควบคุมแบบค้นหา (Detective Controls) การควบคุมแบบนี้เกิดขึ้นเพราะต้องการค้นหาข้อผิดพลาดหลังจากที่ความผิดพลาดนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว การจัดทำงบกระทบยอดบัญชีเงินฝากธนาคารถือเป็นการควบคุมแบบค้นหาในเรื่องเงินสดที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในกรณีที่ไม่มี

การควบคุมแบบป้องกันที่สมบูรณ์ดีเลิศแล้ว การเฝ้าติดตามประเมิน (Monitor) ในรูปของการควบคุมแบบค้นหาเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างยิ่งสำหรับระบบการควบคุมที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี

3. การควบคุมแบบแก้ไข (Corrective Controls) การควบคุมแบบนี้ คือ การควบคุมที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ตรวจพบจากการใช้วิธีการควบคุมแบบค้นหา

4. การควบคุมแบบสั่งการ (Directive Controls) เป็นวิธีการควบคุมที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ได้รับผลซึ่งเป็นที่ต้องการของฝ่ายบริหาร การควบคุมแบบนี้จะทำหน้าที่โดยตรงในอันที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในทางการปฏิบัติงานขององค์กรได้ นั่นคือ จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสิ่งที่ดี ๆ จะเกิดขึ้น บางคนมองว่าการควบคุมแบบสั่งการคือการควบคุมแบบป้องกัน เพราะถือว่าเมื่อมีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นย่อมเท่ากับว่าได้ป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้นแล้ว

5. การควบคุมแบบทดแทน (Compensating Controls) เป็นวิธีการควบคุมที่มีอยู่เพื่อช่วยลดระดับความเสี่ยงจากการที่ไม่มีการควบคุมบางอย่างอยู่ในกิจกรรมนั้น เป็นการควบคุมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ทดแทนวิธีการควบคุมที่สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุได้ หรืออย่างน้อยสามารถทดแทนหรือชดเชยได้บางส่วน

ดังนั้นจึงสรุปว่า วิธีการการควบคุมภายในแบ่งเป็น 3 วิธี ดังนี้

1. การควบคุมแบบป้องกัน เป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาด เช่น ก่อนจ่ายเงินจะต้องผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ เป็นต้น

2. การควบคุมแบบค้นหา เป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อค้นหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น บัญชีเงินฝากธนาคารไม่ตรงกับหลักฐานของธนาคาร จึงต้องจัดทำบัญชีเพื่อค้นหาสาเหตุต่อไป เป็นต้น

3. การควบคุมแบบแก้ไข เป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่ได้จากการตรวจพบโดยใช้วิธีการควบคุมแบบค้นหา เช่น เมื่อตรวจพบสาเหตุที่ทำให้บัญชีเงินฝากธนาคารไม่ตรงกับหลักฐานของธนาคารแล้ว จึงต้องมีการปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องต่อไป เป็นต้น

1.6 ลักษณะของการควบคุมภายในเฉพาะด้าน

พยอม สิงห์เสนห์ (2544: 7-16) ได้จำแนกหลักการควบคุมภายในเฉพาะด้านตามวงจรของรายการค้า ดังต่อไปนี้

1. หลักการและเทคนิคของการควบคุมการขาย

1.1 หลักการควบคุมความสามารถของบุคลากร ได้แก่ อนุมัติเครดิต อนุมัติตัดหนี้สูญ จัดทำใบกำกับสินค้า บันทึกบัญชีขายและลูกหนี้

1.2 หลักการควบคุมการแบ่งแยกหน้าที่ ได้แก่ จัดดำเนินการขาย อนุมัติ เครดิต ส่งของ จัดทำใบเก็บเงิน จัดทำ Credit Memo (ใบลดหนี้) ทำบัญชี

1.3 หลักการควบคุมการจัดดำเนินงานตามที่ได้รับอนุมัติ ได้แก่ จัดหาเอกสาร ให้ครบถ้วน ได้แก่ ใบสั่งซื้อของลูกค้า คำสั่งขาย ใบกำกับสินค้า ใบส่งปล่อยสินค้า ใบส่งสินค้าเช่น โดยผู้ขนส่ง Credit Memo เอกสารมีลำดับเลขที่ ระบบการสอบทานและอนุมัติพร้อมลายเซ็น

1.4 หลักการควบคุมการบันทึกบัญชี ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ได้แก่ ผังบัญชีและคู่มือบัญชี จำแนกประเภทบัญชีในเอกสาร สอบทานการจำแนกประเภทบัญชี

1.5 หลักการควบคุมการดูแลรักษาทรัพย์สิน ได้แก่ กำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิ จับต้องสินค้าได้ กำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิจับต้องเอกสารได้ กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการเก็บ รักษาสินค้าและเอกสาร บัญชีรายตัวลูกหนี้ตรงกับบัญชีคุมยอดทุกเดือน ส่งใบแจ้งยอดหนี้ค้างชำระ ให้ลูกหนี้ทุกเดือน สืบสวนข้อแตกต่างจากใบแจ้งหนี้ มีบัญชีรับ – จ่ายสินค้า

1.6 หลักการควบคุมการตรวจนับสินค้า เป็นครั้งคราวและเปรียบเทียบบัญชี รับ – จ่ายสินค้า ได้แก่ ทดสอบตรวจนับสินค้าเทียบกับบัญชี ตรวจนับสินค้าคงเหลือประจำปีและ ปรับบัญชีสินค้าให้ตรงกับที่ตรวจนับได้

2. หลักการและเทคนิคการควบคุมเงินรับ

2.1 หลักการควบคุมความสามารถของบุคลากร ได้แก่ จัดทำงบพิสูจน์ยอดเงิน ในธนาคาร บันทึกเงินรับ จัดทำใบนำฝาก เปิดซองจดหมายและทำรายละเอียดเงินรับทางไปรษณีย์ ตรวจสอบเทปบันทึกรับเงิน

2.2 หลักการควบคุมการแบ่งแยกหน้าที่ ได้แก่ เปรียบเทียบใบนำฝากกับ รายการรับเงิน รับเงินและทำรายละเอียดเงินรับ บันทึกเงินรับ นำเงินรับฝากธนาคาร ทำงบพิสูจน์ ยอดเงินในธนาคาร

2.3 หลักการควบคุมการดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติ ได้แก่ จัดทำเอกสาร การรับเงิน รายละเอียดเงินรับ เทปบันทึกเงินรับ ใบนำส่งเงิน ใบนำฝาก

2.4 หลักการควบคุมการบันทึกเงินรับ ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ได้แก่ ผังบัญชีและคู่มือบัญชี ตรวจสอบรายการเครดิตสำหรับเงินรับอื่น ๆ Code ขายที่ปรากฏใน เทปบันทึกรับเงิน นำเงินรับฝากธนาคารทุกวัน ใช้เครื่องบันทึกเงินรับจากการขายเป็นเงินสด สลัก หลังเช็คที่ได้รับเพื่อเข้าธนาคารทันทีที่ได้รับ ทำรายละเอียดเช็คที่ได้รับ

2.5 หลักการควบคุมการตรวจนับเงินสด เป็นครั้งคราวและเปรียบเทียบกับ บัญชี ได้แก่ เปรียบเทียบรายละเอียดเช็คที่ได้รับและเงินรับตามเทปบันทึกกับใบนำฝากและรายการ บันทึกเงินที่ได้รับ ทำงบพิสูจน์ยอดเงินในธนาคารทุกเดือน

3. หลักการและเทคนิคของการควบคุมการซื้อ

3.1 หลักการควบคุมความสามารถของบุคลากร ได้แก่ การจัดซื้อ การรับของคลังสินค้า จัดทำใบสำคัญจ่าย (รวมจำแนกประเภทบัญชี) อนุมัติใบสำคัญ บันทึกบัญชีใบสำคัญ บันทึกบัญชีแยกประเภทเจ้าหนี้

3.2 หลักการควบคุมการแบ่งแยกหน้าที่ ได้แก่ ขอซื้อสินค้าหรือบริการ จัดซื้อรับของ เก็บรักษาสินค้า บันทึกรายการซื้อ

3.3 หลักการควบคุมการดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติ ได้แก่ ระบบใบสำคัญจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการซื้อ (ใบขอซื้อ ใบสั่งซื้อ ใบรับของ ใบสำคัญจ่าย) ให้เลขลำดับเอกสาร มีหลักฐานแสดงการสอบทานและอนุมัติบนหน้าเอกสาร ออกใบสั่งซื้อเฉพาะเมื่ออนุมัติใบขอซื้อแล้ว จัดทำใบสำคัญจ่ายเฉพาะเมื่อมีเอกสารที่จำเป็นต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ซึ่งประกอบด้วยราคาที่ตกลงแล้ว ปริมาณ การออกยอด และการรวมยอดถูกต้อง

3.4 หลักการควบคุมการบันทึกบัญชี ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ได้แก่ ผังบัญชีและคู่มือบัญชี จำแนกประเภทบัญชีบนหน้าใบสำคัญจ่าย สอบทานการจำแนกประเภทบัญชี

3.5 หลักการควบคุมการดูแลรักษาทรัพย์สิน ได้แก่ จำกัดบุคคลที่มีสิทธิจับต้องสินค้า หลักทรัพย์ที่เปลี่ยนมือได้ เครื่องมือเล็ก และทรัพย์สินที่มีค่าและหยิบฉวยได้ง่าย จำกัดบุคคลที่เข้าถึงเอกสารอนุมัติซื้อสินค้าและบริการ กำหนดความรับผิดชอบในการรักษาทรัพย์สิน และเอกสาร เก็บรักษาเอกสารรับ-จ่ายสินค้าให้ถูกต้อง ให้เลขลำดับเอกสาร

3.6 หลักการควบคุมการตรวจนับสินค้า และเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือในบัญชี ได้แก่ มีการตรวจนับสินค้า วัสดุดิบและวัสดุเป็นครั้งคราว และเปรียบเทียบกับบัญชี โดยการทดสอบ (รายละเอียดสินค้า วัสดุดิบและวัสดุคงเหลือ หลักทรัพย์ที่เปลี่ยนมือได้ สินทรัพย์ถาวร) ให้เลขที่เอกสารที่ใช้แล้วตามลำดับ เปรียบเทียบใบแจ้งหนี้ที่รับจากเจ้าหนี้กับบัญชีรายตัวเจ้าหนี้

4. หลักการควบคุมและเทคนิคของการควบคุมการจ่ายเงินชำระเจ้าหนี้

4.1 หลักการควบคุมความสามารถของบุคลากร ได้แก่ การสอบทานเอกสารและเซ็นเช็ค บันทึกรายการจ่ายเงิน

4.2 หลักการควบคุมการแบ่งแยกหน้าที่ ได้แก่ การบันทึกรายการจ่ายเงินเซ็นเช็ค ผ่านบัญชีไปบัญชีเจ้าหนี้ ทำงบบัญชีแยกเงินฝากธนาคาร

4.3 หลักการควบคุมการจัดดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติ ได้แก่ ไม่เซ็นเช็คที่ไม่มีเอกสารประกอบครบถ้วนและถูกต้อง รวมทั้งใบสำคัญจ่ายที่อนุมัติแล้ว สอบทานเอกสารต่าง ๆ ก่อนเซ็นเช็ค การจ่ายเงินต้องจ่ายเป็นเช็ค (เว้นแต่รายจ่ายเล็กน้อยจากเงินสดย่อย)

4.4 หลักการควบคุมการบันทึกบัญชี ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ได้แก่ ผังบัญชีและคู่มือบัญชี ระบบใบสำคัญจ่าย

4.5 หลักการควบคุมการดูแลรักษาทรัพย์สิน ได้แก่ จำกัดผู้ที่มีสิทธิจะต้อง เช็ค ส่งเช็ค ไปให้ผู้รับทันทีเมื่อลงนามแล้ว ไม่เซ็นเช็คไว้ล่วงหน้า จำกัดผู้ที่มีสิทธิจะต้องเอกสารที่ รอจ่ายเงิน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของการเก็บรักษาเช็คและเอกสารประกอบการจ่ายเงิน จิตฆ่าหรือประทับตราจ่ายเงินแล้วในหน้าใบกำกับสินค้าและใบสำคัญจ่ายเมื่อจ่ายเช็คแล้ว

4.6 หลักการควบคุมการตรวจนับเงินสดเป็นครั้งคราว และเปรียบเทียบกับ ยอดในบัญชีรับ-จ่าย ได้แก่ ทำงบบัญชียอดเงินธนาคารทุกเดือน เปรียบเทียบเงินสด เช็คและใบสำคัญ ที่ยังไม่ได้เบิกชดเชย กับวงเงินสดย่อยที่ได้รับอนุมัติ

5. การบริหารการเงินและการลงทุน

5.1 ลักษณะสำคัญของการควบคุมการกู้ยืมเงิน ได้แก่ การอนุมัติให้มีการ กู้ยืมได้โดยถูกต้อง รวมทั้งการควบคุมการรับเงินกู้ยืมและการจ่ายชำระเงินกู้ยืม เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบในการกู้เงินควรจะได้รับแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรรวมทั้งวงเงินสูงสุดที่อาจกู้ยืมได้ การกู้ยืมเงินที่เกินกว่ากำหนดจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริษัท และบันทึกไว้ใน รายงานการประชุม เงินรับจากการกู้ยืมควรมีการควบคุมเช่นเดียวกับการรับชำระจากลูกหนี้ รายการ รับเงินควรรวมอยู่ในรายละเอียดเงินรับประจำวัน ประกอบด้วยใบนำเงินฝากธนาคาร เงินจ่าย ชำระดอกเบี้ยและเงินต้นควรมีใบสำคัญที่ได้รับอนุมัติประกอบพร้อมทั้งมีสำเนาตัวสัญญาใช้เงิน และหลักฐานการคำนวณดอกเบี้ย ในใบสำคัญควรมีหลักฐาน(ลายเซ็น) แสดงว่าผ่านการสอบทาน และอนุมัติแล้ว

5.2 ลักษณะการควบคุมภายในเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงิน ควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

5.2.1 การให้กู้เงิน ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ได้รับมอบอำนาจที่ได้กำหนด ไว้โดยชัดเจน ผู้อนุมัติควรเป็นคณะกรรมการบริษัท และจะต้องมีการบันทึกการอนุมัติไว้ในรายงาน การประชุมด้วย

5.2.2 การจ่ายเงินให้ผู้กู้ ควรมีใบสำคัญที่ได้รับอนุมัติโดยถูกต้อง พร้อมทั้งสำเนาตัวเงินรับประกอบด้วย

5.2.3 เงินรับชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ควรมีการควบคุมทำนองเดียวกับ เงินรับจากลูกค้า ซึ่งควรรวมอยู่ในรายละเอียดเงินรับประจำวัน และนำไปเปรียบเทียบกับ ใบนำฝาก และรายการในสมุดรายวันรับเงิน

5.2.4 ควรมีการจัดทำรายการสมุดรายวัน หรือใบสำคัญสมุดรายวันเพื่อ บันทึกคอกเบี้ยค้างรับประจำเดือน ซึ่งเป็นวิธีการป้องกันการหลงลืมรายการปรับปรุง

6. การซื้อและการจำหน่ายสินทรัพย์ที่มีใช้สินค้า ควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการซื้อ-ขายที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ รวมทั้งสินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างและใบหุ้น รายการที่เป็นเงินจำนวนมากควรได้รับอนุมัติจากที่ประชุมกรรมการบริษัท เงินจ่ายซื้อสินทรัพย์เงินรับจากการขายสินทรัพย์ ควรมีการควบคุมทำนองเดียวกับเงินจ่ายและเงินรับจากรายการค้า อื่น ๆ รายการสมุดรายวันหรือใบสำคัญประกอบรายการสมุดรายวัน เพื่อบันทึกค่าเสื่อมราคา รายการตัดบัญชี รายการคอกเบี้ยจ่าย ควรจัดทำทุกเดือน คู่มีบัญชีควรชี้แจงการคำนวณกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์

7. ลักษณะการควบคุมที่สำคัญเกี่ยวกับรายการหุ้นทุนมีดังต่อไปนี้

7.1 การออกหุ้นทุนและการซื้อหุ้นทุนคืนทุกราย รวมทั้งการประกาศเงินปันผล ต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการบริษัท

7.2 เงินรับจากการออกหุ้น ควรมีการควบคุมในทำนองเดียวกันกับการควบคุมเงินรับอื่น ๆ

7.3 เงินจ่ายซื้อหุ้นทุน ควรมีการควบคุมในทำนองเดียวกับรายการจ่ายเงินอื่น ๆ

7.4 ควรมีบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อจ่ายเงินปันผลโดยเฉพาะ โดยเขียนเช็คแนบใบสำคัญ เพื่อโอนจำนวนเงินปันผลจากบัญชีเงินฝากธนาคารทั่วไป

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2546: 110) จำแนกการควบคุมภายในเฉพาะด้านที่มีความสำคัญกับสหกรณ์การเกษตร ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมเงินสดและเงินฝากธนาคาร
2. การควบคุมเงินลงทุน
3. การควบคุมลูกหนี้
4. การควบคุมสินค้า
5. การควบคุมสินทรัพย์ถาวร
6. การควบคุมเจ้าหนี้
7. การควบคุมเงินรับฝาก
8. การควบคุมทุนเรือนหุ้น
9. การควบคุมด้านรายจ่าย
10. การควบคุมระบบงานคอมพิวเตอร์

เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 223) ได้จำแนกการควบคุมภายในออกเป็นแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. การควบคุมเกี่ยวกับเงินสดและเงินฝากธนาคาร

1.1 กำหนดวงเงินให้ผู้เก็บรักษาเงินสดได้เก็บรักษาไว้ให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ ยอดบัญชีรายได้-รายจ่ายต่าง ๆ ได้นำไปบันทึกบัญชีทันทีโดยสม่ำเสมอ ครอบคลุมการบันทึกบัญชีเงินสดว่าบันทึกรายการรับจ่ายเป็นประจำทุกวัน และมีการตรวจสอบเงินสดคงเหลือให้ตรงกับยอดบัญชีเงินสด

1.2. การควบคุมด้านการบริหาร คณะกรรมการกิจการควรกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน ควรแบ่งหน้าที่ระหว่างผู้เก็บรักษาเงินสดกับผู้จัดทำบัญชี และควรนำประมาณการเงินสดรับ-จ่ายของกิจการมาใช้ เพื่อเตรียมการแก้ปัญหาในกรณีที่มีเงินสดขาดมือเกิดขึ้น หรือมีเงินสดเข้ามากเกินกว่าความต้องการ

2. การควบคุมเกี่ยวกับลูกหนี้

2.1 ด้านการปฏิบัติงาน การกำกับดูแลการให้เครดิตแก่ลูกค้า การจัดทำเอกสาร การดำเนินการอื่น ๆ เกี่ยวกับการให้เครดิตทางการค้าว่าได้ปฏิบัติตามแบบและระเบียบที่กิจการกำหนดไว้ ควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานว่าได้ปฏิบัติงานด้านการให้เครดิตถูกต้องตามหลักการควบคุมภายในที่ดี

2.2 ด้านการบริหาร คณะกรรมการได้กำหนดนโยบายการขายเชื่อและแผนงานด้านการให้เครดิตทางการค้าแก่ลูกหนี้ที่เหมาะสม กำหนดระเบียบการขายเชื่อและระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสม กำหนดระเบียบเกี่ยวกับลูกหนี้อื่นนอกจากลูกหนี้ที่เกิดจากการขายเชื่อปกติเอาไว้อย่างชัดเจน และจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานที่กำหนดไว้ และมีระบบการเร่งรัดการจัดเก็บหนี้ที่ดี

จันทนา สาขากร และคณะ (2550: 14-1) ได้จำแนกการควบคุมภายในออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การควบคุมภายในเกี่ยวกับเงินสด โดยพิจารณาแยกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ การควบคุมเกี่ยวกับการเก็บรักษาและบริหารเงินสด การควบคุมเกี่ยวกับเงินสดรับ การควบคุมเกี่ยวกับเงินสดจ่าย และการควบคุมอื่นที่เกี่ยวข้องกับเงินสด

2. การควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้ มีหลักการในการควบคุม เช่น การแบ่งแยกหน้าที่ในการพิจารณาสินเชื่อ การรับชำระหนี้และการบันทึกบัญชีลูกหนี้ การพิจารณา กำหนดวงเงินสินเชื่อและอำนาจอนุมัติสินเชื่อ การจัดทำบัญชีลูกหนี้รายตัวแยกจากบัญชีรวมลูกหนี้ การควบคุมและเก็บรักษาหลักฐานการเป็นหนี้ เป็นต้น

3. การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดซื้อ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าเกินความจำเป็นหรือในปริมาณที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ ซื้อสินค้าที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อกิจการ หรือเพื่อเอื้อประโยชน์แก่พนักงาน ซื้อสินค้าในราคาที่สูงแต่คุณภาพต่ำ ดังนั้น เพื่อให้การจัดซื้อมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้บริหารควรกำหนดนโยบาย ดังนี้

3.1 นโยบายการจัดซื้อควรกำหนดอย่างชัดเจน

3.2 มีระเบียบกำหนดวิธีการจัดซื้อและให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนผู้ทำหน้าที่จัดซื้อตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

3.3 มีการแบ่งแยกหน้าที่จัดซื้อ ดูแลรักษาและบันทึกบัญชี

3.4 ให้มีการพิจารณาถ่วงดุลและอนุมัติอย่างเหมาะสมในหลักการจัดซื้อ

3.5 มีการมอบหมายอำนาจอนุมัติสั่งซื้อให้เจ้าหน้าที่แต่ละระดับอย่างเหมาะสม เพื่อให้งานจัดซื้อไม่อยู่ในอำนาจของบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพียงผู้เดียว

3.6 กำหนดให้มีการตรวจนับของให้ครบถ้วนตามข้อตกลง หรือสัญญาซื้อขาย และทดสอบคุณภาพของที่ตรวจรับทุกครั้ง

3.7 มีการติดตามผลการจัดซื้อ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ของถูกต้องทั้งจำนวนและคุณภาพตามเวลาที่กำหนด และจ่ายชำระหนี้ค่าซื้อสินค้าได้ต่อเมื่อได้รับของครบถ้วนแล้วเท่านั้น

3.8 มีการจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานทุกขั้นตอนของการจัดซื้อ

4. การควบคุมสินค้าคงคลัง ได้แก่ การควบคุมการรับ-จ่ายสินค้า การจัดเก็บและรักษาวัสดุคงเหลือ การตรวจนับสินค้าคงคลัง การจัดแบ่งงานและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ

5. การบริหารทรัพยากรบุคคล การมีเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการควบคุมภายในที่ดี เพราะผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสำเร็จของกิจการ ดังนั้นการให้ได้มาซึ่งผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติดังกล่าว จึงต้องผ่านการสรรหาและบรรจุพนักงาน โดยมีการวางแผน อัตราค่าจ้าง การประเมินผลการปฏิบัติงาน สวัสดิการพนักงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และการสื่อสารกับพนักงาน

ดังนั้นจึงสรุปว่า ลักษณะของการควบคุมภายในเฉพาะด้าน ประกอบด้วย

1. การควบคุมเงินสดและเงินฝากธนาคาร เป็นการควบคุมเกี่ยวกับการเก็บรักษาและบริหารเงินสด โดยเป็นการควบคุมเกี่ยวกับการรับ จ่าย การบันทึกบัญชี การอนุมัติจ่าย และมีการตรวจสอบเงินสดคงเหลือให้ตรงกับยอดบัญชีเงินสด

2. การควบคุมลูกหนี้ เป็นการกำหนดนโยบาย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการให้เครดิตแก่ลูกหนี้ การแบ่งแยกหน้าที่ในการพิจารณาสินเชื่อ การรับชำระหนี้และการบันทึกบัญชีลูกหนี้

การพิจารณากำหนดวงเงินสินเชื่อและอำนาจอนุมัติสินเชื่อ การจัดทำบัญชีลูกหนี้รายตัวแยกจากบัญชีคุมลูกหนี้ การควบคุมและเก็บรักษาหลักฐานการเป็นหนี้

3. การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดซื้อ เป็นการกำหนดนโยบาย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อในด้านการแบ่งแยกหน้าที่ การดูแลรักษา การบันทึกบัญชี การอนุมัติ การมอบหมายอำนาจ การตรวจนับสินค้า การทดสอบคุณภาพ การติดตามผลการจัดซื้อ และการจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานทุกขั้นตอนของการจัดซื้อ

4. การควบคุมภายในการกู้ยืมเงิน เป็นการควบคุมการอนุมัติให้มีการกู้ยืมได้ โดยถูกต้อง การรับเงินกู้ยืมและการชำระหนี้กู้ยืม ผู้รับผิดชอบในการกู้เงินควรจะได้รับแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรรวมทั้งวงเงินสูงสุดที่อาจกู้ยืมได้

5. การควบคุมภายในสินค้าคงคลัง เป็นการควบคุมการรับ-จ่ายสินค้า การจัดเก็บ การตรวจนับสินค้า การแบ่งงานและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ

6. การบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นการกำหนดนโยบาย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ได้ว่าซึ่งผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ จึงเกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตราค่าจ้าง การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน สวัสดิการพนักงาน การฝึกอบรม และการสื่อสารกับพนักงาน

7. การควบคุมภายในหุ้นทุน เป็นการกำหนดนโยบาย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการออกหุ้น การรับชำระเงินค่าหุ้น รวมถึงการคำนวณเงินปันผล

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กร เนื่องจากองค์กรต้องมีการแข่งขันทางธุรกิจอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีทรัพยากรอย่างจำกัด ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจึงสามารถลดความสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้ พร้อมทั้งเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เศรษฐกิจของตนเองต้องถดถอยตามความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย

2.1 หลักการเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ตุลา มหาพสุธานนท์ (2545: 53) หลักการจัดการเชิงประสิทธิภาพของงานมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน หรือเน้นที่ตัวงานเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นตัวบุคคล จุดเด่นสำคัญๆ เน้นในเรื่อง ผลผลิต การพิจารณาธรรมชาติของมนุษย์อย่างมีเหตุผล เพราะว่ามีมนุษย์จะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่จะช่วยให้พวกเขาบรรลุความต้องการ ดังนั้นหากจะมุ่งใจบุคคล

ให้ทำงานควรคำนึงถึงความต้องการของเขาเหล่านั้นเป็นหลัก และการค้นหาความเป็นสากลของศาสตร์ทางการจัดการ ซึ่งกระทำได้โดย ประการแรกค้นหาวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ประการที่สองค้นหาหลักการจัดการที่ดีที่สุด ประการสุดท้ายค้นหาโครงสร้างองค์การในอุดมคติ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545: 53) หลักประสิทธิภาพของ Emerson มี 12 ประการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องทราบถึงสิ่งที่ต้องการเพิ่มลดความคลุมเครือและความไม่แน่นอน
2. ใช้หลักเหตุผลทั่วไป ผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถและสร้างความแตกต่าง โดยค้นหาความรู้ และคำแนะนำให้มากเท่าที่จะทำได้
3. คำแนะนำที่ดี ผู้บริหารต้องการคำแนะนำจากบุคคลอื่น
4. วินัย ผู้บริหารควรกำหนดองค์การเพื่อให้พนักงานเชื่อถือตามกฎ และวินัยต่าง ๆ
5. ความยุติธรรม ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมและความเหมาะสม
6. มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และแน่นอน ผู้บริหารควรมีข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ
7. ความฉับไวของการจัดส่ง ผู้บริหารควรใช้การวางแผนตามหลักวิทยาศาสตร์ สำหรับแต่ละหน้าที่เพื่อให้องค์การทำหน้าที่ได้อย่างราบรื่นและบรรลุจุดมุ่งหมาย
8. มาตรฐานและตารางเวลา ผู้บริหารต้องพัฒนาวิธีการทำงานและกำหนดเวลาทำงานสำหรับแต่ละหน้าที่
9. สภาพมาตรฐาน ผู้บริหารควรรักษาสภาพแวดล้อมให้ดี
10. การปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ผู้บริหารควรรักษารูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่ดีเอาไว้
11. มีคำสั่งการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานระบุไว้ ผู้บริหารต้องระบุการทำงานที่มีระบบถูกต้องและเป็นลายลักษณ์อักษร
12. การให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้รางวัลพนักงานสำหรับ การทำงานที่เสร็จสมบูรณ์

นิพินธ์ เห็น โชคชัยชนะ (2548: 7-17) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นองค์การเอกชนที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อเป้าหมายและการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์จึงจำเป็นต้องมีการควบคุม เพราะว่าการควบคุมเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานของสหกรณ์และการ

แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้งานของสหกรณ์เป็นไปตามที่ต้องการ และการควบคุมสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เสียไปของการควบคุมสหกรณ์ควรคุ้มค้ำกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับกลับมา การใช้การควบคุมที่มากเกินไปย่อมมีต้นทุนสูงและไม่คุ้มค้ำกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการควบคุมนั้น
2. การควบคุมต้องได้รับการยอมรับจากผู้ที่ได้รับผลกระทบการควบคุม มีลักษณะคล้ายกับกฎหมาย กล่าวคือ การควบคุมจะไม่มีประสิทธิภาพ ถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าไม่มีความจำเป็น จึงนำมาใช้กันน้อย หรืออาจเป็นผลเสียต่อจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น ดังนั้นการควบคุมต้องมีประโยชน์และมีเท่าที่จำเป็น
3. การควบคุมควรได้รับการออกแบบที่ดี เหมาะสมกับบุคลากรและแผนของสหกรณ์ การควบคุมมีรายละเอียดมากพอ ๆ กับแผนงานเพื่อช่วยในการนำไปใช้ได้ถูกต้อง
4. การควบคุมควรมีลักษณะเชิงกลยุทธ์ การควบคุมทุกเรื่องทั้งหมดของสหกรณ์ย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการควบคุมของสหกรณ์ควรมุ่งเน้นไปยังเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของสหกรณ์
5. การควบคุมต้องเชื่อถือได้ และเที่ยงธรรม

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 22) กล่าวว่าไว้ว่า ระบบการควบคุมภายในจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการควบคุมภายในนั้น ประกอบกับการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ ระบบการควบคุมภายในอาจไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดสืบเนื่องตามลักษณะของระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน ได้แก่

1. ความต้องการของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่กำหนดว่าค่าใช้จ่ายในการควบคุมภายในต้องไม่สูงกว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ไม่เช่นนั้นอาจละเว้นการจัดให้มีการควบคุมภายในดังกล่าว เช่น ตามหลักการควบคุมภายในที่ดี เจ้าหน้าที่บัญชีกับเจ้าหน้าที่การตลาดควรแบ่งแยกหน้าที่ออกจากกัน แต่ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าการจ้างเจ้าหน้าที่ใหม่เพื่อเป็นเจ้าหน้าที่การตลาด ทำหน้าที่จัดซื้อจำหน่ายสินค้าจะไม่คุ้มกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากปริมาณซื้อ - ขายมีไม่มาก ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการอาจให้เจ้าหน้าที่สินเชื้อมาทำหน้าที่ดังกล่าวควบคู่ไปด้วย
2. การควบคุมภายในส่วนใหญ่ มักกำหนดสำหรับรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำมากกว่ารายการที่ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำ ดังนั้น การควบคุมภายในที่กำหนดขึ้นอาจไม่เหมาะสมหรือไม่ครอบคลุมถึงรายการที่ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำนั้นได้
3. โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดจากฝ่ายจัดการ เนื่องจากความไม่ระมัดระวังความไม่เอาใจใส่ การใช้ดุลยพินิจผิดพลาด และการไม่เข้าใจคำสั่ง

4. โอกาสที่เจ้าหน้าที่ร่วมมือกับบุคคลภายในหรือภายนอกหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายใน เช่น ผู้จัดการสหกรณ์ และหรือเจ้าหน้าที่การตลาดร่วมมือกับผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าที่ขายให้สหกรณ์สูงกว่าความเป็นจริง แล้วนำผลต่างมาแบ่งปันกัน เป็นต้น

5. โอกาสที่ผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น มีการเก็บรักษาเงินสดไว้เกินกว่าจำนวนเงินที่กำหนดให้ถือได้ในแต่ละวันอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

6. วิธีการควบคุมภายในที่มีอยู่ไม่เพียงพอเนื่องจากสภาวะการณ์ได้เปลี่ยนไป และมีการละเว้นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เช่น ได้มีการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการประมวลผลข้อมูลทางบัญชี วิธีการควบคุมภายในแบบเดิมไม่สามารถครอบคลุมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ หรือไม่สามารถตรวจสอบระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้ เป็นต้น

7. ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในการควบคุมภายใน ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ เช่น กรณีสหกรณ์นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการดำเนินงาน ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีความรู้ด้าน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ อาจทำให้การปฏิบัติงานผิดพลาดและส่งผลเสียหายต่อสหกรณ์ได้ เป็นต้น

8. สหกรณ์มีเจ้าหน้าที่จำกัด การแบ่งแยกหน้าที่เป็นแต่ละแผนกไม่สามารถกระทำได้ เจ้าหน้าที่คนหนึ่ง ๆ ต้องรับภาระหลายด้าน

9. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่ใส่ใจต่อการจัดให้มีการควบคุมภายใน ซึ่งอาจเป็นเพราะขาดผลประโยชน์ส่วนตัว หรือทำให้ผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับลดน้อยลง บางครั้งแม้ว่าจะมีการกำหนดการควบคุมภายในไว้ แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการดำเนินการอาจสั่งการให้มีการจัดทำรายการทางการเงินผิดจากหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือปกปิดความผิดพลาดในการบริหารงานของตน

จากการศึกษาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เนื่องจากทุกองค์กรมีงบประมาณ และบุคลากรอย่างจำกัด จึงมีความต้องการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดการสูญเสียมากที่สุด และเพิ่มกำไรให้กับธุรกิจ จึงพยายามคิดค้นหาวิธี มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2.2 ความหมายของประสิทธิภาพ

กฤษณ์ อุทัยรัตน์ (2545: 351) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพเป็นดัชนีที่ใช้วัดผลการผลิตสินค้าหรือบริการในจุดที่ค่าใช้จ่ายต่ำสุดเท่าที่สามารถกระทำได้ สมการที่คุ้นเคยคือ

ประสิทธิภาพ = ผลผลิต (Output)หารด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) อาจกล่าวในภาษาคุณภาพก็คือผลสัมฤทธิ์ที่บรรลุแล้วโดยเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป

เจริญ เจษฎาวัดย์ (2546: 88) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานที่ผลประโยชน์ที่ได้รับคุ้มกับต้นทุน (Cost) ค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไป แบ่งเป็น 2 มุมมอง ดังนี้

1. มุมมองในแง่บัญชี นักบัญชีจะมีแง่คิดในเรื่อง Cost หรือต้นทุนของการดำเนินงานที่สามารถวัดความคุ้มค่า ณ จุดคุ้มทุน (Break Even Point) ระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพจึงหมายถึง ระบบควบคุมที่มีค่าใช้จ่าย (Cost) นั้น อย่างน้อยต้องเท่ากับผลประโยชน์ (Benefits) หรือรายได้ที่จะได้รับตอบแทน

2. มุมมองในแง่วิศวกร วิศวกรจะคำนวณผลตอบแทนที่คุ้มค่าโดยพิจารณาถึง Output ที่ออกมา เมื่อเปรียบเทียบกับ Input ที่ต้องใช้ออกไปแล้วต้องได้สัดส่วนอย่างน้อย 1 : 1 ถ้าผลลัพธ์ออกมามากกว่า 1 แสดงว่ามีประสิทธิภาพ แต่ถ้าน้อยกว่า 1 แสดงว่าด้อยประสิทธิภาพ

เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 96) ได้ให้ความหมายของการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายใน หมายถึง การประเมินผลด้านการบริหารและด้านการบัญชี การประเมินผลด้านการบริหาร ได้แก่ การประเมินนโยบายแผนงาน การจัดแบ่งหน่วยงานและความเชี่ยวชาญของบุคคล ส่วนการประเมินด้านการบัญชี ได้แก่ การประเมินระบบการควบคุมขั้นพื้นฐาน และการควบคุมสนับสนุนขององค์กรเพื่อพิจารณาว่าการดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น กำไรสูงสุด เป็นต้น

ตะวัน สาดแสง (2548: 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง เกณฑ์ที่ชี้วัดผลลัพธ์ที่เกิดจากบริหารจัดการงาน โดยใช้ต้นทุน หรือทรัพยากรในสัดส่วนที่น้อยกว่าผลลัพธ์ที่ได้

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2548: 19) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการดำเนินงานว่าดีขึ้นอย่างไร แต่ไหน ในขณะที่กำลังดำเนินการตามเป้าหมาย หรือการกระทำใด ๆ ที่ให้ผลอย่างประหัด กล่าวคือ เป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้ให้ได้ผลอย่างคุ้มค่า การวัดประสิทธิภาพหรือผลิตภาพ วัดจากอัตราส่วนของผลผลิตต่อสิ่งที่นำเข้า (output & input) โดยสมมติฐานว่าปัจจัยอื่นคงที่หรือเท่ากัน ค่าอัตราส่วนนี้้มักแสดงว่ามีการใช้วัตถุดิบหรือสิ่งนำเข้า (input) อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงสรุปว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การวัดผลงานที่ทำได้กับกระบวนการควบคุมที่สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผลการดำเนินงานที่ออกมาเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการที่ต้องใช้แล้วต้องได้

สัดส่วนอย่างน้อย 1 : 1 และผลการดำเนินงานที่ออกมาจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการดังกล่าวด้วย

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2548: 40) กล่าวว่าไว้ว่าการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน RATIO ANALYSIS ของสหกรณ์โดยการประยุกต์ใช้ CAMELs Analysis ซึ่งเกี่ยวข้องกับทางการเงินใน 5 มิติ คือ

มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง หรือความเข้มแข็งของเงินทุนวิเคราะห์ได้จาก ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง เป็นความเสี่ยงทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน เงินทุนปริมาณเท่าใด ถึงเพียงพอจะปกป้องเจ้าหนี้ และเงินทุนปริมาณเท่าใด ที่จะทำให้เจ้าของพอใจกับผลตอบแทนที่ได้รับ เงินทุนในที่นี้เน้นเงินทุนภายในเป็นหลัก โดยเฉพาะในส่วนของทุนสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรควรมีลักษณะไม่สามารถถอนได้ และไม่ผูกพันที่จะจ่ายผลตอบแทน ประกอบด้วยอัตราส่วนดังนี้

1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของหนี้สินต่อทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ของสหกรณ์ อัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำแสดงความเสี่ยงของเงินทุนในการชำระหนี้สินของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงว่าสหกรณ์มีความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้ สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนสหกรณ์}}$$

1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีทุนที่ไม่สามารถถอนได้ เว้นไว้แต่การชดเชยผลขาดทุนและไม่มีภาระผูกพันที่จะจ่ายผลตอบแทน (ทุนสำรอง) หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ สหกรณ์จะมีความเสี่ยงสูง สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์}}$$

1.3 อัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของทุนของสหกรณ์ อัตราส่วนดังกล่าวแสดงถึงการเติบโตที่มากขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของทุน} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}} \times 100$$

1.4 อัตราการเติบโตของหนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงของหนี้สินทั้งสิ้น ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงถึงการเติบโตที่มากขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของหนี้} (\%) = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$$

1.5 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น บอกให้ทราบถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} (\%) = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

มิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ คุณภาพของสินทรัพย์เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพ เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง และสินทรัพย์รวม เป็นต้น ซึ่งประกอบด้วยอัตราส่วนดังนี้

2.1 อัตราการค้างชำระ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดเก็บหนี้ของสหกรณ์ หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ แสดงว่ากิจการสหกรณ์มีการติดตามการค้างชำระหนี้ได้เป็นอย่างดี สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการค้างชำระ} (\%) = \frac{\text{หนี้สินที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด}}{\text{หนี้สินที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

2.2 อัตราการหมุนของสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดรายได้ สร้างยอดขาย/บริการ มีประสิทธิภาพเต็มที่หรือไม่ เพียงใด การลงทุนในสินทรัพย์สอดคล้องกับยอดขาย/บริการหรือไม่ โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการหมุนของสินทรัพย์ (รอบ)} = \frac{\text{ขาย/บริการ} *}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย**}}$$

* ขาย/บริการ ได้แก่รายได้ธุรกิจหลักจากดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ การขายสินค้า ขายผลิตภัณฑ์และการให้บริการ/ส่งเสริมการขาย

** สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย = $\frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน}}{2}$

2.3 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่ โดยจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าทุก ๆ 100 บาท ที่ได้ลงทุนในสินทรัพย์นั้น สามารถก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานกี่บาท ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ซึ่งสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

2.4 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของสินทรัพย์ ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด สหกรณ์มีการเติบโตของสินทรัพย์ที่มากขึ้นจากปีก่อนเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (\%)} = \frac{\text{สินทรัพย์ปีปัจจุบัน} - \text{สินทรัพย์ปีก่อน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

มิติที่ 3 : M – Management Ability: ชีตความสามารถในการบริหาร เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการวางกลยุทธ์ และจัดโครงสร้างองค์กรในการนำองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่กิจการเผชิญอยู่ ประกอบด้วยอัตราส่วนดังนี้

3.1 อัตราการเติบโตของธุรกิจ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารธุรกิจ โดยวัดจากมูลค่าธุรกิจที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด สหกรณ์มีอัตราการเติบโตของธุรกิจมากขึ้นเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของธุรกิจ (\%)} = \frac{\text{มูลค่าธุรกิจปีปัจจุบัน} - \text{มูลค่าธุรกิจปีก่อน}}{\text{มูลค่าธุรกิจปีก่อน}} \times 100$$

มิติที่ 4 : E – Earning Sufficiency: การทำกำไร เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้ต่ำ และเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้มากที่สุด รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์ ประกอบด้วยอัตราส่วนดังนี้

4.1 กำไรต่อสมาชิก เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงส่วนที่สมาชิกได้รับจากผลการดำเนินงาน ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ได้ชัดเจนกว่าพิจารณาเพียงกำไรสุทธิเพียงอย่างเดียว สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{กำไรต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

4.2 เงินออมต่อสมาชิก เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดศักยภาพของสมาชิกผู้ถือหุ้นในการเก็บออมเงิน ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการออมเงินของสมาชิกไว้กับสหกรณ์ โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{เงินออมต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{เงินออมของสมาชิก} *}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

* เงินออม = เงินฝากสิ้นปีของสมาชิก + เงินหุ้นสมาชิก

4.3 หนี้สินต่อสมาชิก เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความเสี่ยงในการก่อหนี้ของสมาชิก ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด สหกรณ์ยิ่งมีความเสี่ยงในการเรียกเก็บหนี้จากสมาชิกมากขึ้นเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) **} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นของสมาชิก}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

** อัตราส่วนนี้ถ้าจะให้ใกล้เคียงความจริงมากขึ้น ควรใช้หนี้สินทั้งสิ้นของสมาชิกที่มีหนี้เท่านั้นมาคำนวณ

4.4 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวต่ำเท่าใด กิจการสหกรณ์ยิ่งมีประสิทธิภาพในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงานมากขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (\%)} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$$

4.5 อัตราการเติบโตของทุนสำรอง แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงของทุนสำรองจากปีก่อน ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรยิ่งมีความสามารถในการจัดสรรส่วนของกำไร เป็นทุนสำรองมากขึ้นจากปีก่อนเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (\%)} = \frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน}}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}} \times 100$$

4.6 อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงของทุนสะสมอื่น ๆ จากปีก่อน ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด สหกรณ์ยังมีความสามารถในการจัดสรรทุนตามระเบียบข้อบังคับสูงขึ้นจากปีก่อนเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (\%)} = \frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}} \times 100$$

4.7 อัตราการเติบโตของกำไร เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของกำไรสุทธิ ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใดกิจการสหกรณ์ยิ่งมีประสิทธิภาพในการบริหารงานมากขึ้นจากปีก่อนเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการเติบโตของกำไร (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน}}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}} \times 100$$

4.8 อัตรากำไรสุทธิ เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจว่ามีผลกำไรสุทธิเมื่อเทียบกับยอดขายหรือบริการ อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าการขายหรือบริการของสหกรณ์ทุก ๆ 100 บาท จะมีกำไรสุทธิเกิดขึ้นเท่าใด ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้มีค่าสูง แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถสูงในการทำกำไร สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขาย / บริการ}} \times 100$$

มิติที่ 5 : L – Liquidity: สภาพคล่อง หรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หากสหกรณ์มีความเสี่ยงของเงินทุน สหกรณ์จำเป็นต้องรักษาสภาพคล่องให้สูงเพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วยอัตราส่วนดังนี้

5.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน เป็นอัตราส่วนที่เป็นสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของสหกรณ์ โดยที่หนี้สิน 1 ส่วน มีสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดเพื่อชำระหนี้ได้กี่ส่วน สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนสภาพคล่อง (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

5.2 อัตราหมุนของสินค้า เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนครั้งที่สหกรณ์สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในงวดบัญชีนั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดสภาพคล่องของสินค้าคงเหลือ ถ้าอัตราดังกล่าวมีค่ามาก แสดงว่าสินค้าคงเหลือสามารถไปถึงมือผู้ซื้อได้เร็ว ซึ่งส่งผลต่อยอดขายของสหกรณ์ สินค้าสามารถจำหน่ายและเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราการหมุนของสินค้า (รอบ)} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$$

5.3 อายุเฉลี่ยของสินค้า แสดงถึงระยะเวลาในการถือครองสินค้าจนถึงวันขายสินค้า ถ้าระยะเวลาเฉลี่ยในการถือครองสินค้านั้นสั้นสูง อาจแสดงว่าสินค้านั้นมีโอกาสขายหรือเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ช้า ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงประเภทของสินค้าด้วย เช่น สหกรณ์ร้านค้าขายของชำ อาจมีระยะเวลาเฉลี่ยในการถือครองสินค้าที่ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรขายเครื่องจักร อาจจะมีระยะเวลาเฉลี่ยในการถือครองสินค้าที่สูงกว่า เนื่องจากธุรกิจทั้งสองมีสินค้าที่ต่างประเภทกัน สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$$

5.4 อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดถึงความสามารถของสหกรณ์ในการเรียกเก็บหนี้คืนจากลูกหนี้ อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระทุก ๆ 100 บาท จะสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดกี่บาท ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงว่าความสามารถในการเรียกเก็บหนี้จากสมาชิกได้ดีเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\frac{\text{อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (\%)}}{\text{ตามกำหนด (\%)}} = \frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด}}{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญและคณะ (2550: 92) กล่าวว่าไว้ว่า อัตราส่วนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับและนิยมนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิเคราะห์งบการเงิน ถ้าผู้ใช้งบการเงินต้องการหาปัจจัยที่จะเป็นสัญญาณหรือเป็นเครื่องหมายที่ชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ การแปลค่าความหมายของอัตราส่วนที่คำนวณได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง จะทำให้ทราบถึงขอบเขตของการตรวจสอบเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขการดำเนินธุรกิจได้อย่างชัดเจน อัตราส่วนทางการเงินแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. อัตราส่วนสภาพคล่องและประสิทธิภาพ (Liquidity & Efficiency) การวิเคราะห์สภาพคล่องนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินให้ทราบถึงความสามารถของการชำระหนี้ในระยะสั้น ส่วนการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเป็นการกล่าวถึงการใช้หรือบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่นั้นว่าก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด อาจแบ่งได้ 7 อัตรา ดังนี้

1.1 เงินทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Working Capital and Current Ratios) จำนวนเงินรวมของสินทรัพย์หมุนเวียน หักด้วยหนี้สินหมุนเวียน เรียกว่า เงินทุนหมุนเวียน การดำเนินงานจำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนดำเนินงานในจำนวนที่เพียงพอกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจที่

เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา เมื่อจะทำการประเมินค่าเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานนั้น จะต้องพิจารณาทั้งในส่วนที่เป็นจำนวนเงินรวมของสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน และความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอัตราส่วนของจำนวนเงินรวมของสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีต่อหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอัตราส่วนทุนหมุนเวียน ค่าของอัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่คำนวณได้นั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการจ่ายชำระคืนภาระผูกพันระยะสั้นที่มีอยู่ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เงินทุนหมุนเวียนสุทธิ} &= \text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{หนี้สินหมุนเวียน} \\ \text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} &= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \end{aligned}$$

1.2 อัตราส่วนทดสอบความเร็วหรืออัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนนี้เป็นการมุ่งประเด็นไปที่ส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียน โดยสินทรัพย์หมุนเวียนที่นำมาประเมินค่าสภาพคล่อง ได้แก่ เงินสด เงินลงทุนระยะสั้น ลูกหนี้การค้า และตัวเงินรับ สินทรัพย์ดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องมากที่สุดในกลุ่มของสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีอยู่ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนทดสอบความเร็ว} = \frac{\text{เงินสด} + \text{เงินลงทุนระยะสั้น} + \text{ลูกหนี้การค้า} + \text{ตัวเงินรับ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.3 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า การประเมินค่าถึงความถี่ของการเปลี่ยนแปลงสภาพจากลูกหนี้การค้า (รวมถึงตัวเงินรับ) ให้เป็นเงินสดนั้นเรียกว่า อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{ลูกหนี้การค้าโดยเฉลี่ย}}$$

1.4 อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ช่วงเวลาที่กิจการถือสินค้าคงเหลือไว้ก่อนที่จะสามารถขายสินค้าได้นั้นเป็นสิ่งที่มีความกระทบต่อความต้องการเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน สิ่งหนึ่งที่ใช้ในการประเมินค่าของสิ่งที่มีผลกระทบดังกล่าว คืออัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือโดยเฉลี่ย}}$$

1.5 จำนวนวันเรียกเก็บหนี้ การประเมินค่าในอีกลักษณะของการวัดระดับความถี่ในการเปลี่ยนแปลงสภาพลูกหนี้การค้าให้เป็นเงินสดคือ การพิจารณาถึงจำนวนวันเรียกเก็บหนี้ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{จำนวนวันเรียกเก็บหนี้} = \frac{\text{ลูกหนี้การค้า*}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \times 365$$

* มูลค่าของตัวเงินรับระยะสั้นที่ได้จากลูกหนี้การค้าจะถูกรวมคำนวณไปด้วย

1.6 จำนวนวันในการขายสินค้า จำนวนวันในการขายสินค้าเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการประเมินค่าสภาพคล่องของสินค้าคงเหลือ โดยจำนวนวันในการขายสินค้านั้นเป็นช่วงเวลาที่ประสานต่อกับช่วงเวลาของจำนวนวันเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้การค้า เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{จำนวนวันในการขายสินค้า} = \frac{\text{สินค้าคงเหลือปลายปี}}{\text{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}} \times 365$$

1.7 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม เป็นการอธิบายถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ การคำนวณหาในลักษณะของอัตราส่วนนั้นทำได้โดยการนำยอดขายสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ย ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ย}}$$

2. ความสามารถในการชำระหนี้สินทั้งหมด (Solvency) เป็นการกล่าวอ้างถึงความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินผูกพันและดัชนีที่สามารถชี้วัดถึงความปลอดภัยหรือเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้แก่ผู้ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจ ดัชนีชี้วัดได้แก่อัตราส่วนที่เป็นหนี้และอัตราส่วนผู้ถือหุ้น ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างสินทรัพย์ที่เป็นหลักประกันความไว้วางใจหรือความเชื่อถือได้ในการชำระหนี้สิน และความสามารถในการหารายได้อย่างเพียงพอกับการจ่ายชำระดอกเบี้ยตามกำหนดระยะเวลา ซึ่งเป็นภาระผูกพันของกิจการอันเนื่องจากการก่อหนี้สิน อาจแบ่งได้ 2 อัตราส่วน ดังนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ปัจจัยสำคัญของการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้สินคือ ต้องทำการประเมินค่าสัดส่วนของสินทรัพย์ที่ได้จากเงินลงทุนของผู้เป็นเจ้าของและสัดส่วนของสินทรัพย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ให้สินเชื่อ ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะสะท้อนออกมาในรูปของอัตราส่วนหนี้สิน ซึ่งแสดงให้เห็นทราบว่าหนี้สินทั้งหมดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์รวมและอัตราส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าส่วนของเจ้าของนั้นเทียบเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์รวม เขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหนี้สิน} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

$$\text{อัตราส่วนผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}{\text{หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

2.2 ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย การประเมินค่าความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงในการจ่ายดอกเบี้ยให้กับผู้ให้สินเชื่อ โดยพิจารณาจากมูลค่าของกำไรก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้จะต้องมีจำนวนที่เพียงพอที่จะนำมาจ่ายค่าดอกเบี้ยในแต่ละรอบระยะเวลาได้ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} = \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีเงินได้}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

3. ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) การวิเคราะห์อัตราส่วนในกลุ่มนี้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากในประเด็นของการใช้สินทรัพย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการทำกำไรให้แก่กิจการและจะต้องมีกระแสเงินสดที่เป็นบวก ความสามารถในการทำกำไรเป็นการกล่าวถึงความสามารถในการสร้างรายได้ในจำนวนที่เพียงพอกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน โดยอัตราผลตอบแทนนั้นเป็นการตัดสินใจโดยประเมินถึงรายได้และผลกำไรที่มีความสัมพันธ์กันกับระดับและแหล่งที่มาของเงินทุน รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้สิน ดังนั้นการวิเคราะห์อัตราส่วนในกลุ่มนี้จึงมีการประเมินค่าอัตราผลตอบแทนในรูปแบบที่แตกต่างกันไป อาจแบ่งได้ 3 อัตราดังนี้

3.1 อัตรากำไรสุทธิ การดำเนินงานของกิจการที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีสามารถในการทำกำไรได้ สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญสองประการคือ อัตรากำไรสุทธิและอัตรากำไรสุทธิรวม สำหรับประการแรกผลตอบแทนที่เป็นกำไรสุทธิ ซึ่งเป็นความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้หรือยอดขายทั้งหมด เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

3.2 อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม การวัดค่าอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวมเป็นการประเมินค่าโดยการสรุปว่าการดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพอย่างไร โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของอัตรากำไรสุทธิและอัตรากำไรสุทธิรวมของสินทรัพย์รวม เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ย}}$$

3.3 อัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นการประเมินค่าความสำเร็จของกิจการว่ากำไรสุทธิที่กิจการทำได้นั้นบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ - เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ โดยเฉลี่ย}}$$

4. ความคาดหวังทางการตลาด (Market Prospects) การประเมินค่าทางการตลาดถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ของกิจการกับการซื้อขายหุ้นให้กับนักลงทุนทั่วไป ในการคำนวณนั้นจะใช้ราคาตลาดของหุ้น เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นความคาดหวังทางการตลาดของนักลงทุนในตลาด ที่มีต่อกิจการทั้งในด้านอัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น อาจแบ่งได้ 2 อัตรา ดังนี้

4.1 อัตราราคาต่อกำไร เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าราคาตลาดของหุ้นสามัญเป็นที่เท่าของกำไรต่อหุ้นสามัญ สามารถนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดถึงอัตราการเจริญเติบโตและความเสี่ยงของกิจการเกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรได้ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อกำไร} = \frac{\text{ราคาตลาดต่อหุ้น}}{\text{กำไรต่อหุ้น}}$$

4.2 อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี เป็นการประเมินมูลค่าในส่วนของหุ้นสามัญเพื่อให้ทราบว่าหุ้นสามัญของกิจการมีราคาตลาด ณ ขณะนั้นเป็นที่เท่าเมื่อเทียบกับราคาตามบัญชีของหุ้นสามัญ เขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี} = \frac{\text{ราคาตลาดของหุ้นสามัญต่อหุ้น}}{\text{ราคาตามบัญชีของหุ้นสามัญต่อหุ้น}}$$

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2551: 13) กล่าวว่า iva ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย (Peer Group) คือ ค่าเฉลี่ยของข้อมูลและอัตราส่วนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเฉพาะที่ดำเนินงานและไม่มีส่วนขาดเงินทุน (ทุนติดลบ) ที่สามารถอธิบายให้เห็นถึงลักษณะของข้อมูลและอัตราส่วนของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรประเภทและขนาดนั้นๆ เพื่อการอ้างอิงสำหรับเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติแล้วในทางปฏิบัติวิธีการวิเคราะห์กลุ่มเทียบเคียงเปรียบเสมือนการนำเอาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรหลายๆ แห่งเข้ามารวมกันเป็นงบการเงินรวม 1 งบ (Combined Financial Statements) แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดทำเป็นค่าและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย แต่ละประเภท แต่ละขนาด ดังตารางที่ 2.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย พ.ศ.2550

| อัตราส่วนทางการเงิน | ขนาด เล็ก | ขนาด กลาง | ขนาด ใหญ่ | ขนาด ใหญ่มาก | โดยรวม |
|--|--------------|--------------|--------------|-----------------|-----------|
| มิติ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (เท่า) | = 0.56 | 1.46 | 1.16 | 1.86 | 1.82 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = 0.17 | 0.12 | 0.13 | 0.08 | 0.08 |
| (3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%) | = 46.33 | 10.16 | 15.41 | 11.31 | 11.52 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) | = 239.46 | 40.89 | 1.40 | 13.24 | 12.87 |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%) | = (7.47) | 1.17 | 14.33 | 6.12 | 6.53 |
| มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | |
| (6) อัตราการค้างชำระ (%) | = 42.40 | 31.23 | 34.47 | 38.89 | 38.66 |
| (7) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) | = 0.03 | 0.81 | 3.57 | 0.83 | 0.95 |
| (8) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) | = (5.24) | 0.53 | 6.42 | 2.13 | 2.30 |
| (9) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = 84.13 | 26.52 | 7.42 | 12.56 | 12.39 |
| มิติ 3 วัดความสามารถในการบริหาร | | | | | |
| (10) อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) | = (6.93) | 20.68 | 55.86 | 16.81 | 20.35 |
| มิติ 4 การทำกำไร | | | | | |
| (11) กำไรต่อสมาชิก (บาท) | = (49.88) | 14.39 | 751.33 | 377.40 | 391.60 |
| (12) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) | = 663.23 | 893.55 | 3,521.28 | 8,777.18 | 8,268.91 |
| (13) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) | = 278.62 | 1,535.82 | 6,186.34 | 12,881.65 | 12,201.73 |
| (14) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) | = 319.43 | 92.70 | 52.14 | 61.79 | 61.01 |
| (15) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%) | = 115.07 | 10.57 | 11.76 | 8.44 | 8.69 |
| (16) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%) | = 33.44 | 11.79 | 17.30 | 8.18 | 8.95 |
| (17) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%) | = 104.24 | (71.94) | 7.31 | 12.20 | 11.33 |
| (18) อัตรากำไรสุทธิ (%) | = (202.75) | 0.63 | 1.79 | 2.59 | 2.46 |
| มิติ 5 สภาพคล่อง | | | | | |
| (19) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) | = 6.33 | 1.88 | 1.84 | 1.16 | 1.18 |
| (20) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) | = 3.61 | 15.98 | 15.30 | 13.31 | 13.42 |
| (21) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) | = 101.03 | 22.84 | 23.86 | 27.42 | 27.20 |
| (22) อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%) | = 57.60 | 68.77 | 65.53 | 61.11 | 61.34 |

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2550) “ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย ปี 2550” กรุงเทพฯ

โดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์งบการเงิน โดยการใช้อัตราส่วน เกิดจากการนำข้อมูลที่เป็นรายการบัญชีที่ปรากฏในงบดุล หรืองบกำไรขาดทุนมาเปรียบเทียบกับในลักษณะของอัตราส่วน ซึ่งข้อมูลที่เป็นรายการบัญชีดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการอนุมัติ การบันทึกรายการ การรายงานผล รวมทั้งต้องมีระบบการตรวจสอบ และสิ่งที่จะทำให้ทราบว่า การดำเนินงานตามระบบการควบคุม ภายในมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น จะต้องมีการเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยของกรมตรวจบัญชี สหกรณ์ ดังนั้นผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบการ ควบคุมภายในของกิจการได้

4. สหกรณ์โคนม

สหกรณ์โคนมเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการ จำหน่ายนมไม่หมดในท้องที่ สหกรณ์จึงเป็นแกนกลางในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้บริการและ ช่วยเหลือสมาชิกให้ได้รับประโยชน์สูงสุดและสนับสนุนให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี การดำเนินงานของสหกรณ์ นอกจากจะเป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์แต่ละประเภทแล้ว จะต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายว่า ด้วยสหกรณ์กำหนดอีกด้วย

4.1 โครงสร้างของระบบการบริหารงานของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2542: http://www.cpd.go.th/depart/kaset/kaset_4.htm) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ยึดหลักการดำเนินงานตามหลักสหกรณ์สากล ภายใต้ ขอบเขตตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ซึ่งได้รับความ เห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์แล้ว ทั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบ 2 ฝ่าย ดังนี้

1. ด้านบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการ มีจำนวนอย่างน้อย 7 คน อย่างมาก ไม่เกิน 15 คน มีสถานภาพเป็นตัวแทนของสหกรณ์ ซึ่งที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์เลือกตั้งเข้ามา มี อำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับของสหกรณ์ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของ สหกรณ์ ควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์

2. ด้านการจัดการ สหกรณ์มีผู้จัดการเป็นพนักงานสหกรณ์ ที่คณะกรรมการ ดำเนินการได้จัดจ้างมาปฏิบัติงาน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานสหกรณ์อันเป็นกิจการประจำให้ เป็นไปตามแนวนโยบายที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย และควบคุมการปฏิบัติงานของ พนักงานสหกรณ์แต่ละฝ่าย ให้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่สหกรณ์กำหนดไว้ ซึ่ง อาจแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ขึ้นตรงต่อผู้จัดการ

2.1 ฝ่ายธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานเลขานุการ งานสารบรรณ และการประชุม งานประชาสัมพันธ์ งานรายงาน และสถิติ งานยานพาหนะ

2.2 ฝ่ายบัญชีและการเงิน มีหน้าที่เกี่ยวกับงานงบประมาณ จัดหาทุน การรับจ่ายเงิน งานบัญชี การรักษาและควบคุมบัญชีต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สินของสหกรณ์ งบดุล บัญชีกำไรขาดทุนรายงานสถิติการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

2.3 ฝ่ายผลิตภัณฑ์อาหารนม มีหน้าที่ในการควบคุมโรงงานผลิตภัณฑ์อาหารนม กรรมวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารนมชนิดต่าง ๆ การรับน้ำนมดิบ ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพ และผลิตภัณฑ์อาหารนวก่อนส่งออกจำหน่าย

2.4 ฝ่ายส่งเสริมการเกษตร มีหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตร การเลี้ยงโคนม ตามแผนงานของสมาชิก การใช้ปุ๋ย การส่งเสริมให้มีการปลูกหญ้าเลี้ยงโคนม การผสมเทียมโคนม การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิก ควบคุมโรงงานผลิตอาหารสัตว์ และจัดหาอาหารสัตว์มาจำหน่ายแก่สมาชิก

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2544: 10) กล่าวไว้ว่าโดยทั่วไปสหกรณ์มีการแบ่ง ส่วนงานออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

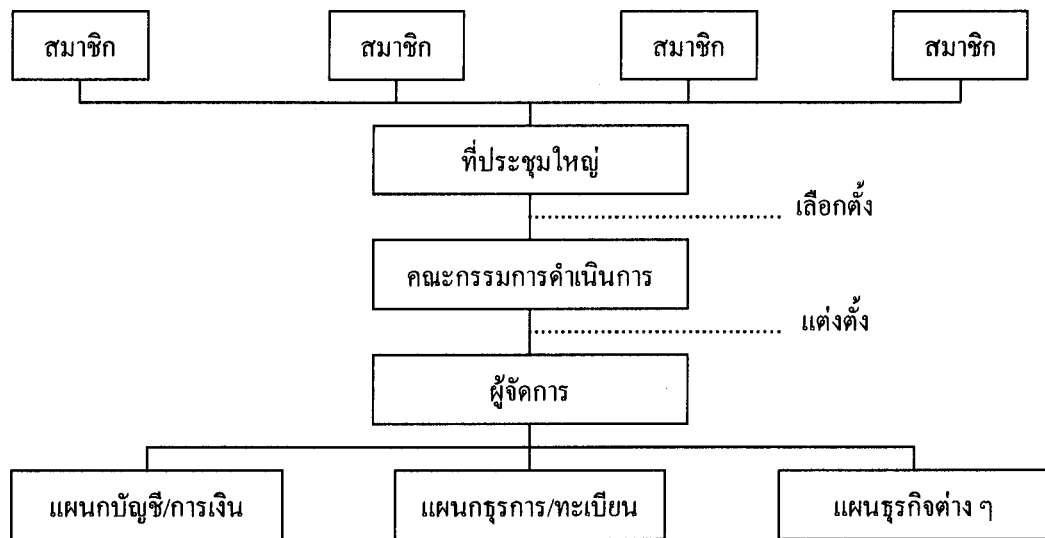
1. ฝ่ายบริหาร หมายถึง คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 50 กำหนดให้สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคน และคณะกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ เลือกตั้งจากสมาชิก มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่ต้องไม่เกินสองวาระ ติดต่อกัน คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ อาจแบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการศึกษา ตามแต่สหกรณ์จะเห็นสมควร เพื่อให้การบริหารงานสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ฝ่ายจัดการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่จัดจ้างเข้ามาปฏิบัติงาน โดยทำสัญญาจ้างพร้อมหลักประกันการทำงาน ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เจ้าหน้าที่บัญชี เจ้าหน้าที่สินเชื่อ และเจ้าหน้าที่การตลาด ฯลฯ ส่วนการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงานและแต่ละบุคคลในสหกรณ์ ควรทำการกำหนดโดยคำนึงถึงหลักสำคัญของการควบคุม ภายในที่ดี กล่าวคือ ไม่จัดให้ส่วนงานใดส่วนงานหนึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตั้งแต่ต้นจนจบ แยกหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินออกจากบัญชี เช่น แบ่งแยกงานการเงินออกจากบัญชี แยกฝ่ายจัดซื้อกับฝ่ายตรวจรับสินค้า เป็นต้น

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (ม.ป.ป.: 46) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออก กฎกระทรวง เพื่อแบ่งประเภทของสหกรณ์ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. สหกรณ์การเกษตร
2. สหกรณ์ประมง
3. สหกรณ์นิคม
4. สหกรณ์ร้านค้า
5. สหกรณ์ออมทรัพย์
6. สหกรณ์บริการ

การบริหารงานของสหกรณ์ทั้ง 6 ประเภท จะยึดหลักเดียวกัน คือการบริหารงานโดยสมาชิก สมาชิกทุก ๆ คน จะเลือกตัวแทนซึ่งเรียกว่า “ คณะกรรมการดำเนินการ” จากที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการมีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารงานให้สหกรณ์ โดยจัดจ้าง “ผู้จัดการ” ให้ปฏิบัติงานในสหกรณ์ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ



ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์ (ม.ป.ป.) การสหกรณ์ในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร หน้า 46

ดังนั้นจึงสรุปว่า โครงสร้างการบริหารของสหกรณ์ประกอบด้วย 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย ประชานกรรมการและคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วิธีการปฏิบัติงาน และฝ่ายจัดการ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติงานตามนโยบาย วิธีการ ที่กำหนดขึ้น โดยคณะกรรมการ

4.2 การดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2544: 10) กล่าวไว้ว่าการดำเนินงานของสหกรณ์ประเภทการเกษตรเป็นไปแบบเอนกประสงค์ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. ด้านการให้เงินกู้แก่สมาชิก (ธุรกิจสินเชื่อ) สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกพร้อมทั้งแนะนำ ติดตามการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งประเภทเงินกู้ออกเป็น เงินกู้ระยะสั้น เงินกู้ระยะปานกลาง

2. ด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย) สหกรณ์จะจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยสำรวจความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก เพื่อให้มีการรวมกันซื้อให้ได้ราคาต่ำสุด เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกสูงสุด ทั้งคุณภาพและราคา ในการจำหน่ายสหกรณ์อาจจำหน่ายเป็นเงินสดหรือเงินเชื่อขึ้นอยู่กับระเบียบ มติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการที่กำหนดไว้ นอกจากนี้บางสหกรณ์ยังมีการจัดตั้งธุรกิจปั้มน้ำมันเพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไปอีกด้วย

3. ด้านการรวบรวมผลผลิต (ธุรกิจรวบรวมผลผลิต) สหกรณ์จะทำหน้าที่หาตลาดเพื่อขายผลผลิตการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาที่เป็นธรรม โดยสหกรณ์จะดำเนินการรวบรวมคัดคุณภาพ เก็บรักษา และทำการจำหน่ายหรือทำการแปรรูปก่อนการจำหน่าย

4. ด้านการให้บริการ (ธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร) สหกรณ์จะให้บริการและส่งเสริมด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มคุณภาพและผลผลิตในการประกอบอาชีพเกษตรกรของสมาชิก

นอกจากนี้สหกรณ์ยังระดมเงินทุน โดยการส่งเสริมให้สมาชิกออมเงิน โดยสหกรณ์ให้บริการรับฝากเงินจากสมาชิกทั้งประเภทเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ กำหนดระยะเวลาการฝากและอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันตามประเภทเงินฝาก เช่นเดียวกับสถาบันการเงินอื่น

ลัดดา พิศาลบุตร กฤษฎา ประศาสน์วุฒิ (2548: 4-24) ธุรกิจของสหกรณ์โดยทั่วไปจะดำเนินงานในลักษณะไม่มุ่งทำกำไรจากสมาชิกในสหกรณ์ เพราะถือว่าสมาชิกเป็นทั้งเจ้าของ ผู้ใช้บริการ ผู้ตรวจสอบ และควบคุมสหกรณ์ แม้ว่าธุรกิจของสหกรณ์จะแตกต่างกันตามประเภทของสหกรณ์ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ แต่ธุรกิจของสหกรณ์ทุกประเภทจะมีลักษณะใกล้เคียงกันพอสรุปได้ ดังนี้

1. ธุรกิจด้านการเงินของสหกรณ์ จัดเป็นกิจกรรมสำคัญกิจกรรมหนึ่งของสหกรณ์ทุกประเภท ที่ให้บริการแก่สมาชิก ธุรกิจด้านการเงิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 ธุรกิจด้านการออม เป็นธุรกิจที่เน้นส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์เพื่อสร้างฐานะความเป็นอยู่และความมั่นคงทางการเงินและเศรษฐกิจในอนาคต สหกรณ์ทุกประเภทจะดำเนินงานธุรกิจด้านนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหกรณ์ออมทรัพย์จัดเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ธุรกิจด้านการออมอาจกระทำได้หลายวิธี ได้แก่ การถือหุ้นอาจเป็นหุ้นครั้งเดียวหรือหุ้นรายเดือน สำหรับการรับฝากเงินในรูปของการฝากออมทรัพย์ ออมทรัพย์พิเศษและฝากประจำ

1.2 ธุรกิจด้านสินเชื่อ จากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิก และสหกรณ์อื่นเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และองค์การอื่น ๆ จึงไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ได้ หากยังมีเงินทุนเหลืออยู่อีก จะต้องนำไปฝากหรือลงทุนอย่างอื่นได้ตามที่กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์กำหนดไว้เท่านั้น การให้สินเชื่อหรือเงินกู้ กระทำได้ 3 ประการ คือ เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เงินกู้สามัญ และเงินกู้พิเศษเพื่อการลงทุนหรือซื้ออสังหาริมทรัพย์

1.3 ธุรกิจด้านการฝากหรือลงทุนของสหกรณ์ ในทุก ๆ สหกรณ์ไม่ว่าจะมีเงินเหลือจากการให้สมาชิกกู้หรือไม่ก็ตาม คงไม่ประสงค์จะเก็บรักษาเงินไว้ที่สหกรณ์ ด้วยเหตุนี้กฎหมายสหกรณ์จึง ได้กำหนดองค์การที่สหกรณ์สามารถจะนำเงินไปฝากหรือลงทุนได้ ตามมาตรา 62 แห่ง พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

2. ธุรกิจด้านการซื้อของสหกรณ์ ธุรกิจการซื้อหรือการจัดหาสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิกเป็นหน้าที่สำคัญหนึ่งในการเพิ่มรายได้ของสมาชิก เนื่องจากราคาสินค้า ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิตหรือสินค้าอุปโภค บริโภค รวมทั้งบริการต่าง ๆ มักจะมีราคาไม่แน่นอน การที่สหกรณ์จัดหาสินค้าและสิ่งของจำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ทำให้ลดต้นทุนการผลิตให้แก่สมาชิก และเมื่อสหกรณ์มีกำไรจากการจัดหาสินค้าหรือปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายแล้ว เหลือคืนให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรม ในการจัดซื้อควรรวมตัวกันหลายสหกรณ์เป็นธุรกิจรวมซื้อ ซึ่งเป็นวิธีการที่สหกรณ์รวบรวมเงินหรือคำสั่งซื้อสินค้าจากสมาชิก ไปจัดซื้อสินค้าจากภายนอกสหกรณ์ เพื่อมาจำหน่ายหรือบริการให้แก่สมาชิก สหกรณ์ลักษณะนี้เป็นสหกรณ์การซื้อ ได้แก่ สหกรณ์รวบรวมคำสั่งซื้อปุ๋ย น้ำมัน สินค้าอุปโภคบริโภค ที่จำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ธุรกิจรวมซื้อ แบ่งออกเป็น 2 เรื่อง คือ การจัดหาและการขายสินค้าที่สหกรณ์จัดหามาขายให้แก่สมาชิก หรือจัดหาบริการให้สมาชิกซื้อ

3. ธุรกิจด้านการขายของสหกรณ์ ธุรกิจการขายหรือการรวมขายเป็นการรวบรวมผลิตผลของสมาชิกไปจัดการขายเรียกว่า ธุรกิจการตลาดก็ได้ วัตถุประสงค์ของธุรกิจนี้ต้องการเพิ่มรายได้ของสมาชิก โดยวิธีรวมกันขายผลิตผลการเกษตรที่สมาชิกผลิตได้ เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองสหกรณ์สามารถขายผลิตผลได้ในราคายุติธรรมและทำให้ผลิตผลมีราคาเพิ่มขึ้น เป็นการสร้างระบบการตลาดอย่างมีเหตุผล สหกรณ์ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่คือสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่ดำเนินการตลาดที่สำคัญ 3 ประการ คือ ทำหน้าที่ต่อรองด้านตลาดให้แก่สมาชิก ทำหน้าที่ด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อให้สมาชิกสามารถตัดสินใจได้ว่าควรจะมีผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด และขายในเวลาใดจึงจะให้ผลตอบแทนสูง ธุรกิจด้านนี้กระทำได้ 3 วิธีคือ การรวบรวม การขาย และการแปรรูป

4. ธุรกิจด้านการจัดให้บริการ โดยสหกรณ์ เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของสหกรณ์ นอกเหนือไปจากธุรกิจรับฝากเงิน สินเชื่อ รวมซื้อและรวมขาย ธุรกิจให้บริการของ

สหกรณ์คือ ธุรกิจที่สมาชิกต้องการให้สหกรณ์อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น ตัวอย่างเช่น

- สหกรณ์ประมง จัดให้มีแปปลาสำหรับรวบรวมผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจากสมาชิกและเป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของสหกรณ์
- สหกรณ์บริการ จัดบริการอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพการเดินทางของสหกรณ์รถยนต์โดยสาร สหกรณ์รถแท็กซี่ สหกรณ์รถสามล้อ สหกรณ์รถยนต์สี่ล้อเล็ก และ สหกรณ์รถยนต์บริการธุรกิจ โดยสหกรณ์บริการบางรูปแบบสามารถดำเนินธุรกิจบริการด้านอยู่ซ่อมรถยนต์และศูนย์บริการวิทยุสื่อสาร รวมทั้งดำเนินธุรกิจสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ในส่วนของธุรกิจบริการที่มีประโยชน์ในด้านความเป็นอยู่ของสมาชิก ได้แก่ ธุรกิจบริการชุมชนของสหกรณ์บริการ ชุมชนที่บริการในด้านการรักษาความปลอดภัย การรักษาความสะอาดของขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน ด้านบริการแสงสว่างไฟฟ้าส่วนกลางของหมู่บ้าน รวมถึงบริการการรักษาสุขภาพของสมาชิก

ดังนั้นจึงสรุปว่า การดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ ประกอบไปด้วย

1. ธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก พร้อมทั้งติดตามการชำระของสมาชิกให้เป็นไปตามกำหนด
2. ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่การดำรงชีพและการประกอบอาชีพ เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกในรายชดเชยรวมทั้งมีการจ่ายเงินเฉลี่ยให้แก่สมาชิกที่ทำธุรกรรมกับสหกรณ์ด้วย
3. ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวมผลผลิตจากการประกอบอาชีพของสมาชิกเพื่อจำหน่ายให้แก่บุคคลภายนอกในราคาที่เป็นธรรม
4. ธุรกิจให้บริการ ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการส่งเสริมแนะนำ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาผลผลิตในการประกอบอาชีพให้มีคุณภาพ

4.3 ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (<http://www.cad.go.th> สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2550)
ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาในรูปของกำไรสุทธิ พ.ศ. 2550 ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2.2 ผลการดำเนินงานในรูปของกำไรสุทธิ พ.ศ. 2550 ของสหกรณ์โคนมในจังหวัด
นครราชสีมา

(หน่วย : บาท)

| ลำดับ | สหกรณ์ | กำไร (ขาดทุน)สุทธิ |
|-------|---------------------------------------|--------------------|
| 1. | สหกรณ์โคนมครบุรี จำกัด | 716,431.67 |
| 2. | สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด | (397,553.31) |
| 3. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด | 2,017,392.13 |
| 4. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด | (49,624.93) |
| 5. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด | 912,424.44 |
| 6. | สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด | 8,090,953.26 |
| 7. | สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด | 500,355.01 |
| 8. | สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด | 6,029,930.25 |
| 9. | สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด | (41,543.24) |
| 10. | สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด | 1,695,585.55 |

ที่มา : <http://www.cad.go.th> สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2550

4.4 ระดับคุณภาพของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (<http://www.cad.go.th> สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2550) ได้ประเมินผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา สำหรับปีบัญชี วันที่ 31 ธันวาคม 2550 ตามหลักเกณฑ์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังนี้

ตารางที่ 2.3 ผลการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550

| ลำดับ | สหกรณ์ | ผลการประเมิน |
|-------|---------------------------------------|--------------|
| 1. | สหกรณ์โคนมครบุรี จำกัด | ดี |
| 2. | สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด | ดี |
| 3. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด | ดี |
| 4. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด | พอใช้ |
| 5. | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด | พอใช้ |
| 6. | สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด | ดีมาก |
| 7. | สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด | พอใช้ |
| 8. | สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด | ดีมาก |
| 9. | สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด | พอใช้ |
| 10. | สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด | ดี |

ที่มา : <http://www.cad.go.th> สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2550

4.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์

กฎหมายสหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองระบบสหกรณ์ของไทยมาตั้งแต่เริ่มจัดตั้งสหกรณ์แห่งแรกในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ สหกรณ์สามารถกำหนดขึ้นเองโดยการอ้างอิงตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติวิธีการดำเนินงานและการจัดทำบัญชีต้องเป็นไปตามกฎหมายด้วย

4.5.1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 138 มาตรา แบ่งเป็นหมวดได้ 10 หมวด (และบทเฉพาะกาล) ได้แก่ หมวดที่ 1 ว่าด้วย 1) บททั่วไป 2) การกำกับและส่งเสริมสหกรณ์ 3) สหกรณ์ 4) การชำระบัญชี 5) การควบสหกรณ์เข้ากัน 6) การแยกสหกรณ์ 7) ชุมนุมสหกรณ์ 8) สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย 9) กลุ่มเกษตรกร และ 10) บทกำหนดโทษ ซึ่งสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับการควบคุมภายใน มีดังนี้

มาตรา 42 ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกจะนำค่าหุ้นหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้และสมาชิกมีความรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ

มาตรา 50 ให้สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คนซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันเลือกตั้ง ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้ง ให้กรรมการดำเนินการสหกรณ์ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทั้งหมดโดยวิธีจับฉลาก และให้ถือว่าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

กรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา 53 ให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

มาตรา 54 ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เรียกประชุมใหญ่สามัญปีละหนึ่งครั้งภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์นั้น

มาตรา 64 ให้สหกรณ์จัดทำทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้น

มาตรา 65 ให้สหกรณ์จัดให้มีการทำบัญชีตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

เมื่อมีเหตุต้องบันทึกรายการในบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ให้บันทึกรายการในวันที่เกิดเหตุ นั้น สำหรับเหตุอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกระแสเงินสด ให้บันทึกรายการในสมุดบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่มิเหตุอันจะต้องบันทึกการานั้น

การลงรายการบัญชีต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์โดยครบถ้วน

มาตรา 66 ให้สหกรณ์จัดทำบัญชีอย่างน้อยครั้งหนึ่งในรอบสิบสองเดือน อันจัดว่าเป็นรอบปีทางบัญชีของสหกรณ์

งบดุลนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

มาตรา 67 ให้สหกรณ์จัดทำรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์เสนอต่อที่ประชุมใหญ่ในคราวที่เสนองบดุล และให้ส่งสำเนารายงานประจำปีกับงบดุลไปยังนายทะเบียนสหกรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุม

มาตรา 69 ให้นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งผู้สอบบัญชี เพื่อตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์ การตรวจสอบบัญชีนั้น ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

4.5.2 ข้อบังคับของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาข้อบังคับของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 แห่ง ปรากฏว่าส่วนใหญ่สหกรณ์ได้กำหนดข้อบังคับที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน และระบบบัญชีของสหกรณ์ ดังต่อไปนี้

ข้อ 15 วงเงินกู้ยืมหรือการค้าประกัน ที่ประชุมใหญ่อาจกำหนดวงเงินกู้ยืมหรือการค้าประกันสำหรับปีหนึ่ง ๆ ไว้ตามที่จำเป็นและสมควรแก่การดำเนินงาน วงเงินซึ่งกำหนดดังว่านี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

ข้อ 17 การลงลายมือชื่อแทนสหกรณ์ เพื่อให้มีผลผูกพันสหกรณ์ในกิจการเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ประธานกรรมการ หรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการ หรือ เภรัญญิก และผู้จัดการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการรวมสองคนเป็นผู้ลงชื่อแทนสหกรณ์ในเอกสารทั้งปวงได้

คณะกรรมการดำเนินการจะมอบหมายให้กรรมการดำเนินการคนหนึ่งหรือหลายคนหรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้ และให้เป็นไปตามที่มอบหมายนั้น

การลงลายมือชื่อแทนสหกรณ์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ต้องประทับตราของสหกรณ์ (ถ้ามี) เป็นสำคัญด้วย

ข้อ 18 การเงินของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการต้องดำเนินการในทางอันสมควร เพื่อให้การเงินของสหกรณ์เป็นไปโดยเรียบร้อยและเกิดประโยชน์แก่สหกรณ์ ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

(1) การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินของสหกรณ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

(2) การรับจ่ายเงินของสหกรณ์ต้องกระทำที่สำนักงานของสหกรณ์เท่านั้น เว้นแต่มีกรณีอันจำเป็นที่ไม่อาจปฏิบัติได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณากำหนดวิธีปฏิบัติได้ตามสมควร

ข้อ 19 การบัญชีของสหกรณ์ ให้สหกรณ์จัดให้มีการทำบัญชีตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ให้บันทึกรายการในบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ในวันที่เกิดเหตุนั้น สำหรับเหตุอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกระแสเงินสด ให้บันทึกรายการในสมุดบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่มิเหตุอันจะต้องบันทึกการนั้น และการลงรายการบัญชีต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์โดยครบถ้วน

ข้อ 20 การเสนองบดุลต่อที่ประชุมใหญ่ ให้คณะกรรมการดำเนินการเสนองบดุล ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบและรับรองแล้วเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

ให้คณะกรรมการดำเนินการเสนอรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ด้วยในคราวที่เสนองบดุล และให้ส่งสำเนารายงานประจำปีกับงบดุลไปยังนายทะเบียนสหกรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุมใหญ่

ข้อ 21 ทะเบียนและเอกสารของสหกรณ์ ให้สหกรณ์มีทะเบียนสมาชิก ทะเบียนหุ้น สมุครายงานการประชุม ตลอดจนทะเบียนอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควรให้มีขึ้น

ข้อ 22 การตรวจสอบบัญชี บัญชีของสหกรณ์นั้นต้องได้รับการตรวจสอบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยผู้สอบบัญชีซึ่งนายทะเบียนแต่งตั้ง

ข้อ 30 การเข้าเป็นสมาชิก ผู้สมัครเป็นสมาชิกตามข้อบังคับต้องยื่นใบสมัครถึงสหกรณ์ตามแบบที่กำหนดไว้ เพื่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา

ผู้สมัครจะต้องเข้าสังกัดกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ให้ยื่นใบสมัครดังกล่าวในวาระแรกผ่านประธานกลุ่มเพื่อเสนอที่ประชุมกลุ่ม (กลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก) สอบสวนพิจารณา

เมื่อที่ประชุมกลุ่ม (กลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก) ได้สอบสวนพิจารณา ปรากฏว่าผู้สมัครมีคุณสมบัติถูกต้อง ทั้งที่ประชุมกลุ่มเห็นสมควรและลงมติรับรองโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามแห่งจำนวนผู้ที่เข้าประชุมแล้ว คณะกรรมการดำเนินการจึงรับพิจารณาผู้สมัครนั้นได้

เมื่อคณะกรรมการดำเนินการได้สอบสวนพิจารณาเป็นที่พอใจว่าผู้สมัคร ซึ่งที่ประชุมกลุ่มรับรองแล้วนั้น มีคุณสมบัติถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ทั้งเห็นเป็นการสมควรรับเข้าเป็นสมาชิกได้ ก็ให้แจ้งผู้สมัครนั้นลงลายมือชื่อของตนในทะเบียนสมาชิกกับชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าและชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือจนครบถ้วนแล้ว จึงถือว่าได้เข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ในสังกัดกลุ่มซึ่งรับรองนั้น

4.6 สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

สหกรณ์โคนมในประเทศไทยมี 100 สหกรณ์ และมีสมาชิก 22,995 คน อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา 11 สหกรณ์ และมีสมาชิก 1,815 คน (<http://www.cad.go.th> ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549) มีเนื้อที่ประมาณ 20,493.96 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,808,728 ไร่

(สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา 2550: ix) เท่ากับร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดของพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 1 ของภาค มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ดังนี้

| | |
|-------------|--|
| ทิศเหนือ | ติดจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น |
| ทิศใต้ | ติดจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรี |
| ทิศตะวันออก | ติดจังหวัดบุรีรัมย์ |
| ทิศตะวันตก | ติดจังหวัดชัยภูมิ สระบุรี และจังหวัดลพบุรี |

จังหวัดนครราชสีมาเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ โคเนื้อ จำนวน 570,215 ตัว โคนม จำนวน 57,874 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง กระบือ จำนวน 71,830 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอลำทะเมนชัย สุกร จำนวน 407,390 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง สัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ มีจำนวนทั้งสิ้น 22,987,705 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอสูงเนิน เป็ดมีจำนวนทั้งสิ้น 232,425 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอโนนไทย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสหกรณ์

นิตยา เทพสำราญ (2545) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการบริการของสหกรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จำกัด จำนวน 392 คน ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จำกัด มีประสิทธิภาพ มีอัตราส่วนทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของสหกรณ์เองในรอบ 10 ปี ความพึงพอใจของสมาชิกในด้านบริการเงินกู้ยืมอยู่ในระดับมาก ด้านบริการต่าง ๆ และในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการบริการสหกรณ์ พบว่าสมาชิกเพศชายมีความพึงพอใจในผลประโยชน์ตอนสั้นปีมากกว่าเพศหญิง

นิภาภรณ์ ไสยวงศ์ ผาณิต นูรณ์โกคา ประสพสิน แม้นทิม (2546) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง และ

สหกรณ์นิคม จำนวน 2,743 สหกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในด้านบัญชีของสหกรณ์ภาคการเกษตรทุกด้านล้วนมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน กล่าวคือสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีระดับการควบคุมภายในด้านบัญชีที่ดี จะมีผลการดำเนินงานที่ดีด้วย

รติ เสงี่ยมระกุล (2546) ศึกษาเรื่องการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมตามระเบียบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและสำรวจปัญหาของระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในประเทศไทย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายในกับผลการดำเนินงานและทุนการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้สอบบัญชี สหกรณ์โคนมมีประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายในอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาในองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร การติดตามและการประเมินผล ส่วนในมุมมองของพนักงานสหกรณ์เห็นว่า มีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง และระบบการควบคุมภายในโดยทั่วไปไม่มีปัญหา สำหรับการศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายในกับผลการดำเนินงานและกับทุนดำเนินงาน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์

อมรเทพ ขอสุงเนิน (2547) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพนักงานบัญชีที่มีต่อความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานบัญชีที่มีต่อความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พนักงานบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา 69 คน สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 21 สหกรณ์ ผลการวิจัยพบว่าพนักงานบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่ เห็นว่าองค์ประกอบและกิจกรรมการควบคุมภายในทางการบัญชีมีความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชี

ธัญชา โยธาทัช (2549) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการควบคุมภายในกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการควบคุมภายในกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 198 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม และด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานโดยรวม

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการควบคุมภายใน

ชีวิน ชีระวิภาค (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยเสริมการควบคุมภายใน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปัจจัยเสริมการควบคุมภายในของกรมการศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในส่วนใหญ่มี 2 แบบ คือ แบบบริหารและแบบบัญชี (การเงิน) ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้การควบคุมภายในก็จะช่วยเสริมแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนสภาพและวัฒนธรรมขององค์การที่ดีจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใส มีค่านิยมทำงานที่ดี

จิตมา ศิโรรัตน์สกุล (2546) ศึกษาเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในระบบบัญชีลูกหนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในระบบบัญชีลูกหนี้ของบริษัท ซี.เอ.เอส จำกัด ศึกษาถึงการปฏิบัติงานและการควบคุมภายใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน และฝ่ายคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมทั่วไปของหน่วยรับคำสั่งซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ หน่วยอนุมัติเครดิต หน่วยจัดส่งสินค้า หน่วยบันทึกบัญชี หน่วยเก็บเงินจากลูกค้า อยู่ในเกณฑ์ที่มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพมาก

วิดา ปานาลาด (2548) ศึกษาเรื่องการบริหารการควบคุมภายในของกระทรวงมหาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารการควบคุมภายในของกระทรวงมหาดไทยของผู้บริหารที่มีระดับการบริหารราชการ กรมต้นสังกัด จำนวนบุคลากร งบประมาณรายจ่ายประจำปีแตกต่างกัน และศึกษาปัญหาในการนำการบริหารการควบคุมภายในมาปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารกระทรวงมหาดไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารการควบคุมภายในอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาในการนำการบริหารด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านกิจกรรมการควบคุม มาปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ข้อเสนอแนะที่ได้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการบริหารการควบคุมภายในของกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนการส่งเสริม การสนับสนุนและการปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

พริ้มเพรา ธงไชย (2549) ศึกษาเรื่องศึกษาสภาพการดำเนินงานการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประจำปี 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชี ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนางานการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน

132 คน และกลุ่มครูผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานการควบคุมภายในเกี่ยวกับเงินสด เงินฝากธนาคาร รายได้ การรับเงินรายได้ ทรัพย์สินที่ได้มาด้วยเงินงบประมาณและการบริจาค การจัดซื้อจัดหา การจ่ายเงินค่าพัสดุ และรายงานการเงิน มีการปฏิบัติแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาขนาดกลางปฏิบัติได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ปัญหา/อุปสรรคในการปฏิบัติงานการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชี ได้แก่ ครูไม่มีประสบการณ์ในการลงบัญชีทรัพย์สิน

วัชรวิ พรรณเรืองรอง (2549) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายใน ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายใน และปัจจัยการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หัวหน้างานและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวน 154 คน เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน 8 คน ผลการวิจัยพบว่าผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับดี ปัจจัยการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ สภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า การควบคุมภายในส่วนใหญ่มี 2 แบบ คือ แบบบริหารและแบบบัญชี การควบคุมภายในด้านบัญชีทุกด้านล้วนมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน กล่าวคือ ถ้าระดับการควบคุมภายในด้านบัญชีดี จะทำให้มีผลการดำเนินงานที่ดี สำหรับการประเมินผลการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่างจากมุมมองของพนักงานสหกรณ์ที่เห็นว่า อยู่ในระดับสูง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research) เพื่อศึกษาระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนด และวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากรสถานที่ที่ใช้ศึกษาเป็นสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์โคนม และผู้สอบบัญชีได้รับรองงบการเงินสำหรับปีบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2549 แล้ว จำนวน 10 สหกรณ์ ดังนี้

- 1.1.1 สหกรณ์โคนมครบุรี จำกัด
- 1.1.2 สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด
- 1.1.3 สหกรณ์โคนมไทยเดนมาร์ก-สูงเนิน จำกัด
- 1.1.4 สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ขามทะเลสอ จำกัด
- 1.1.5 สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด
- 1.1.6 สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด
- 1.1.7 สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด
- 1.1.8 สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด
- 1.1.9 สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด
- 1.1.10 สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด

1.2 ประชากรบุคคล เพื่อให้สัมภาษณ์ โดยเลือกแบบเจาะจงสหกรณ์ละ 3 ตำแหน่ง ได้แก่ ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี และผู้สอบบัญชี จากสหกรณ์ 10 สหกรณ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถมาพบได้ใน วันนัดสัมภาษณ์ จะสัมภาษณ์จากผู้ที่ทำหน้าที่แทนตำแหน่งดังกล่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ และจากการสังเกต แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ เพื่อสัมภาษณ์ในเรื่องเพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลาทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยการสัมภาษณ์ประธานกรรมการในด้านการบริหาร สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบัญชีในด้านการบัญชี และสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีในด้านการบริหารและด้านการบัญชี

การคิดค่าคะแนนเพื่อวัดระดับการควบคุมภายใน ให้คะแนนข้อคำถามในแต่ละข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ สำหรับระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2549: 121) สำหรับระดับการควบคุมภายในด้านการบัญชี ดังนี้

- มีระดับการควบคุมภายในที่ดี 3 คะแนน
- มีระดับการควบคุมภายในที่ดีพอใช้ แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง 2 คะแนน
- มีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอ จึงควรปรับปรุง 1 คะแนน
- ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ 0 คะแนน

กรณีที่ตอบไม่มีกิจกรรมจะไม่นำข้อคำถามนั้นมาคิดฐานคะแนน ดังนั้นในการคำนวณฐานคะแนนจะลดลงเท่ากับจำนวนข้อคำถามที่เลือกตอบที่มีกิจกรรม ขั้นตอนในการคำนวณคะแนนเพื่อวัดระดับการควบคุมภายใน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำคะแนนที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละข้อของแต่ละสหกรณ์หารด้วยคะแนนเต็มและคูณด้วย 100

ขั้นตอนที่ 2 นำคะแนนที่ได้จากคำนวณในขั้นตอนที่ 1 มาจัดเข้าเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเป็น 3 ระดับ คือ

- | | | |
|-------------------|------------------|---------------------|
| ร้อยละ 80 ขึ้นไป | มีระดับเท่ากับ 3 | หมายถึง ดี |
| ร้อยละ 60 ถึง 79 | มีระดับเท่ากับ 2 | หมายถึง พอใช้ |
| น้อยกว่าร้อยละ 60 | มีระดับเท่ากับ 1 | หมายถึง ควรปรับปรุง |

ขั้นตอนที่ 3 นำคะแนนที่ได้จากการจัดเข้าเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 2 มาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์สำเร็จรูป

2.2 การวิเคราะห์ห้วงการเงิน เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากงบดุล งบกำไรขาดทุน กระจายทำการของผู้สอบบัญชี และรายงานประจำปีของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2550 มาคำนวณหาอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละสหกรณ์ โดยการใช้ CAMELs Analysis เปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พ.ศ.2550 ตามขนาดของแต่ละสหกรณ์ หากอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์เป็นไปในเชิงบวก ถือว่าสหกรณ์มีผลการปฏิบัติงานดี ในทางตรงข้ามหากอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์เป็นไปในเชิงลบ ถือว่าสหกรณ์มีผลการปฏิบัติงานไม่ดี ขั้นตอนในการคำนวณคะแนนเพื่อวัดผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหาอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 2 นำผลการคำนวณที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 เปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2550 โดยแยกตามขนาดของแต่ละสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการปฏิบัติงานที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 ของแต่ละมิติหารด้วยจำนวนอัตราส่วนทั้งหมดในแต่ละมิติคูณด้วย 100 ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด

| มิติ 1 | ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | อัตราส่วน | ผลการเปรียบเทียบ |
|--------|---------------------------------------|-----------|------------------|
| (1) | อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (เท่า) | = 1.64 | ไม่ดี |
| (2) | อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = 0.19 | ดี |
| (3) | อัตรากาเรเติบโตทุนของสหกรณ์ (%) | = 19.19 | ดี |
| (4) | อัตรากาเรเติบโตของหนี้ (%) | = (8.23) | ดี |
| (5) | อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%) | = 20.74 | ดี |

ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน มิติ 1 = $4/5 * 100 = 80\%$

ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้ในขั้นตอนที่ 3 มาจัดเข้าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อความสะดวกในการคำนวณหาร้อยละของแต่ละมิติ จึงได้ปรับปรุงจากเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งในที่นี้ได้กำหนดไว้ 3 เกณฑ์ คือ

| | | |
|-------------------|-------------|-------------|
| ร้อยละ 75 ขึ้นไป | อยู่ในเกณฑ์ | ดี |
| ร้อยละ 50 ถึง 74 | อยู่ในเกณฑ์ | พอใช้ |
| น้อยกว่าร้อยละ 50 | อยู่ในเกณฑ์ | ควรปรับปรุง |

3. การสร้างเครื่องมือ และการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการควบคุมภายใน

3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยอยู่บนพื้นฐานการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างเรียบร้อยแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้หรือไม่ โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) คำถามแต่ละข้อต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ข้อที่มีค่าดัชนีฯ น้อยกว่า 0.5 จึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไข

ในการศึกษาไม่ได้หาความเที่ยง เนื่องจากข้อคำถามเป็นการสอบถามข้อเท็จจริงของการดำเนินงานและใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงกับประชากร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสัมภาษณ์ ได้จากการสัมภาษณ์ประธานกรรมการ 10 คน หัวหน้าฝ่ายบัญชี 10 คน และผู้สอบบัญชี 10 คน ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 สหกรณ์

4.2 การวิเคราะห์ห้บการเงิน ได้จากการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2550

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารและด้านการบัญชีของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์แบ่งระดับตามจุดกึ่งกลางของค่าเฉลี่ยแต่ละช่วงดังนี้

| ค่าเฉลี่ย | ความหมาย |
|-------------|---|
| 2.51 - 3.00 | ระดับการควบคุมภายในเรื่องนั้นอยู่ในเกณฑ์ดี |
| 1.51 - 2.50 | ระดับการควบคุมภายในเรื่องนั้นอยู่ในเกณฑ์พอใช้ |
| 1.00 - 1.50 | ระดับการควบคุมภายในเรื่องนั้นอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง |

5.3 วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมใน
จังหวัดนครราชสีมา โดยการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน CAMELs Analysis

5.4 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน โดยการวัดผลจากการวิเคราะห์ระดับ
การควบคุมภายในและผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัด
นครราชสีมา โดยสหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีและมีผลการปฏิบัติงานดีเท่านั้น จึงถือได้ว่า
ประสิทธิภาพการควบคุมภายในดี ในทางตรงข้าม สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในและมีผลการ
ปฏิบัติงานแตกต่างกัน ให้ถือว่าประสิทธิภาพการควบคุมภายในไม่ดี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จำนวน 30 ชุด และจากข้อมูลทางการเงินจำนวน 10 สหกรณ์ โดยแบ่งรายงานผลการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และด้านการบัญชี
- ตอนที่ 3 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน
- ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษา เรื่องการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามคุณลักษณะประชากร

| เพศ | ประธานกรรมการ | | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | ผู้สอบบัญชี | |
|---------------|---------------|--------|------------------|--------|-------------|--------|
| | จำนวน(คน) | ร้อยละ | จำนวน(คน) | ร้อยละ | จำนวน(คน) | ร้อยละ |
| ชาย | 10 | 100 | - | - | 1 | 10 |
| หญิง | - | - | 10 | 100 | 9 | 90 |
| รวม | 10 | 100 | 10 | 100 | 10 | 100 |
| อายุ | | | | | | |
| ไม่เกิน 25 ปี | - | - | - | - | - | - |
| 26 – 35 ปี | - | - | 8 | 80 | - | - |
| 36 – 45 ปี | 3 | 30 | 2 | 20 | 5 | 50 |
| 46 ปีขึ้นไป | 7 | 70 | - | - | 5 | 50 |
| รวม | 10 | 100 | 10 | 100 | 10 | 100 |

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

| | ประธานกรรมการ | | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | ผู้สอบบัญชี | |
|-------------------------|---------------|--------|------------------|--------|-------------|--------|
| | จำนวน(คน) | ร้อยละ | จำนวน(คน) | ร้อยละ | จำนวน(คน) | ร้อยละ |
| ระดับการศึกษา | | | | | | |
| ต่ำกว่าปริญญาตรี | 7 | 70 | 3 | 30 | - | - |
| ปริญญาตรี | 3 | 30 | 7 | 70 | 7 | 70 |
| สูงกว่าปริญญาตรี | - | - | - | - | 3 | 30 |
| รวม | 10 | 100 | 10 | 100 | 10 | 100 |
| ระยะเวลาการทำงาน | | | | | | |
| 1 – 5 ปี | 10 | 100 | 4 | 40 | - | - |
| 6 – 10 ปี | - | - | 4 | 40 | 1 | 10 |
| 11 ปี ขึ้นไป | - | - | 2 | 20 | 9 | 90 |
| รวม | 10 | 100 | 10 | 100 | 10 | 100 |

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลของประชากรเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ สหกรณ์ละ 3 ตำแหน่ง ได้แก่ ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี และผู้สอบบัญชี รวมทั้งสิ้น 30 คน สรุปผลได้ดังนี้

ประธานกรรมการ ประชากรเป็นเพศชายทั้งจำนวน อายุของประชากร ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 70 และมีอายุอยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 ทางด้านการศึกษาพบว่ามีการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70 และมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับระยะเวลาการทำงานอยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี ทั้งจำนวน หรือคิดเป็นร้อยละ 100

หัวหน้าฝ่ายบัญชี ประชากรเป็นเพศหญิงทั้งจำนวน อายุของประชากร ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 และมีอายุอยู่ระหว่าง 36 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 ทางด้านการศึกษาพบว่ามีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70 และมีการศึกษาด้านต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับระยะเวลาการทำงานอยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 อยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 และมีระยะเวลาการทำงาน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20

ผู้สอบบัญชี ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 90 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 10 อายุของประชากร มีอายุอยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 และมีอายุ 46

ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50 ทางด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70 และมีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับระยะเวลาการทำงาน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 90 และมีระยะเวลาการทำงานอยู่ระหว่าง 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 10

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และด้านการบัญชี

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัด นครราชสีมา ดังแสดงในตารางที่ 4.2 – 4.28

ตารางที่ 4.2 การควบคุมภายในเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมของสหกรณ์โคนมในจังหวัด นครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| มีการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจนในเรื่องความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| รวม | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การควบคุมภายในเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมตามความเห็นของประธานกรรมการส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) และตามความเห็นของผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

ตารางที่ 4.3 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดองค์การและการมอบหมายงานของสหกรณ์โคนม
ในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายใน | 2.40 | 0.699 | พอใช้ | 1.90 | 0.876 | พอใช้ |
| 2. คณะกรรมการให้ความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน | 2.30 | 0.823 | พอใช้ | 1.90 | 0.876 | พอใช้ |
| 3. มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการ โดยจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 4. มีการกำหนดโครงสร้างสหกรณ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับขนาด และลักษณะการดำเนินธุรกิจ | 2.50 | 0.527 | พอใช้ | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 5. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับโครงสร้างของสหกรณ์ | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 6. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์แต่ละตำแหน่งไว้ครบถ้วน และเป็นลายลักษณ์อักษร | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 7. เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| รวม | 2.60 | 0.575 | ดี | 2.40 | 0.516 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.3 พบว่า

ประธานกรรมการ มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดองค์การและการมอบหมายงาน อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) เรื่องที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์แต่ละตำแหน่งไว้ครบถ้วนและเป็นลายลักษณ์อักษร (ค่าเฉลี่ย 2.80) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ คณะกรรมการให้ความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน (ค่าเฉลี่ย 2.30)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดองค์การและการมอบหมายงาน อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.50) คือ 1) มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการ โดยจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร 2) มีการกำหนดโครงสร้างสหกรณ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับขนาด และลักษณะการดำเนินธุรกิจ 3) มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ โครงสร้างของสหกรณ์ 4) มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์แต่ละตำแหน่งไว้ครบถ้วน เป็นลายลักษณ์อักษร 5) เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 1.90) คือ 1) คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายใน 2) คณะกรรมการให้ความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน

ตารางที่ 4.4 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ด้านต่าง ๆ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.60 | 0.516 | ดี |
| 2. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลไว้ชัดเจน รวมถึงมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.50 | 0.850 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 3. มีการกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรประจำปี เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน | 2.30 | 0.675 | พอใช้ | 2.10 | 0.876 | พอใช้ |
| รวม | 2.60 | 0.563 | ดี | 2.40 | 0.770 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.4 พบว่า

ประธานกรรมการ มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) เรื่องที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีที่สุดคือ มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ด้านต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ไร้ขีดเงิน รวมถึงมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย 2.60) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรประจำปี เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 2.30)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือ มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ด้านต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.60) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ไร้ขีดเงิน รวมถึงมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย 2.50) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรประจำปี เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 2.10)

ตารางที่ 4.5 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. ผู้ตรวจสอบกิจการมีอิสระในการปฏิบัติงาน โดยไม่มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 2. ผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้และประสบการณ์สูงในการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ | 2.40 | 0.516 | พอใช้ | 1.50 | 0.707 | ควรปรับปรุง |
| รวม | 2.65 | 0.489 | ดี | 1.80 | 0.768 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.5 พบว่า

ประธานกรรมการ มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65) เรื่องที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดี คือ ผู้ตรวจสอบกิจการมีอิสระในการปฏิบัติงาน โดยไม่มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ ผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้และประสบการณ์สูงในการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.80) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้ คือ ผู้ตรวจสอบกิจการมีอิสระในการปฏิบัติงาน โดยไม่มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.10) รองลงมาอยู่ในระดับควรปรับปรุงคือ ผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้และประสบการณ์สูงในการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ (ค่าเฉลี่ย 1.50)

ตารางที่ 4.6 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการรายงานและประเมินผลของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงานตรวจสอบ | 2.30 | 0.675 | พอใช้ | 1.40 | 0.699 | ควรปรับปรุง |
| 2. มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและตัดสินใจของคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน | 2.60 | 0.516 | ดี | 1.60 | 0.843 | พอใช้ |
| 3. มีการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้เป็นประจำทุกเดือน | 2.60 | 0.516 | ดี | 1.60 | 0.843 | พอใช้ |
| รวม | 2.50 | 0.572 | พอใช้ | 1.53 | 0.776 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.6 พบว่า

ประธานกรรมการ มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการรายงานและประเมินผลอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.50) เรื่องที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.60) คือ 1) มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและตัดสินใจของคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน 2) มีการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้เป็น

ประจำทุกเดือน รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงานตรวจสอบ (ค่าเฉลี่ย 2.30)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการรายงานและประเมินผล อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.53) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 1.60) คือ 1) มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ประจำเดือน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและตัดสินใจของคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน 2) มีการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้เป็นประจำทุกเดือน รองลงมาอยู่ในระดับควรปรับปรุงคือ มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงานตรวจสอบ (ค่าเฉลี่ย 1.40)

ตารางที่ 4.7 การควบคุมภายในด้านการบริหารของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบริหาร | ประธานกรรมการ | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|----------------------------------|---------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. ความซื่อสัตย์และจริยธรรม | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 2. การจัดองค์การและการมอบหมายงาน | 2.60 | 0.575 | ดี | 2.40 | 0.516 | พอใช้ |
| 3. การบริหารงานบุคคล | 2.60 | 0.563 | ดี | 2.40 | 0.770 | พอใช้ |
| 4. การตรวจสอบภายใน | 2.65 | 0.489 | ดี | 1.80 | 0.768 | พอใช้ |
| 5. การรายงานและประเมินผล | 2.50 | 0.572 | พอใช้ | 1.53 | 0.776 | พอใช้ |
| รวม | 2.59 | 0.554 | ดี | 2.13 | 0.830 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.7 พบว่า

ประธานกรรมการ มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบริหารโดยรวม อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.59) เรื่องที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ การตรวจสอบภายใน (ค่าเฉลี่ย 2.65) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.60) คือ 1) ความซื่อสัตย์และจริยธรรม 2) การจัดองค์การและการมอบหมายงาน 3) การบริหารงานบุคคล และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ การรายงานและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบริหาร โดยรวม อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.13) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.40) คือ 1) ความซื่อสัตย์และจริยธรรม 2) การจัดองค์การและการมอบหมายงาน 3) การบริหารงานบุคคล รองลงมาคือ การตรวจสอบภายใน (ค่าเฉลี่ย 1.80) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดคือ การรายงานและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 1.53)

ตารางที่ 4.8 การควบคุมภายในเรื่องเงินสดและเงินฝากธนาคารของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ทำหน้าที่การเงิน บัญชีและอนุมัติออกจากกัน | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 2. มีการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงินและลงบัญชีภายในสิ้นวัน | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.40 | 0.699 | พอใช้ |
| 3. การรับเงินด้วยเช็คมีการจัดทำทะเบียนคุมเช็ครับทุกครั้ง | 2.50 | 1.000 | พอใช้ | 2.50 | 1.000 | พอใช้ |
| 4. การจ่ายเงินทุกรายการมีเอกสารประกอบการจ่ายเงินครบถ้วนและได้ผ่านการอนุมัติทุกครั้ง | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.20 | 0.789 | พอใช้ |
| 5. การจ่ายเงินด้วยเช็คมีการระบุชื่อผู้มีสิทธิรับเงิน และมีการขีดคำว่า "ผู้ถือ" ออก | 2.67 | 0.577 | ดี | 3.00 | 0.000 | ดี |

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 6. สหกรณ์ลงรายการในสมุดเงินสดเป็นปัจจุบันและมีการตรวจนับเงินสดคงเหลือในมือเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือในสมุดเงินสดเป็นประจำทุกวัน | 2.50 | 0.707 | พอใช้ | 2.20 | 0.919 | พอใช้ |
| 7. ในเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน มีการประทับตรา "จ่ายแล้ว" ทุกครั้ง ภายหลังจากจ่ายเงิน | 2.30 | 0.823 | พอใช้ | 1.70 | 0.823 | พอใช้ |
| 8. มีการจัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงินที่ยังไม่ได้ใช้ และมีระบบเก็บรักษาที่เหมาะสมตามสภาพ | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.00 | 0.943 | พอใช้ |
| 9. มีการใช้ใบเสร็จรับเงินโดยเรียงตามลำดับเลขที่ และลงลายมือชื่อผู้รับเงินทุกฉบับ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 10. มีการเก็บรักษาเงินสดและเช็คของสหกรณ์อยู่ในตู้นิรภัยหรือในที่ที่มีความปลอดภัย | 2.30 | 0.949 | พอใช้ | 2.30 | 0.949 | พอใช้ |
| 11. เช็คที่ยกเลิกการจ่ายได้มีการประทับตรา "ยกเลิก" และนำมาติดกับต้นขั้วทุกฉบับที่ยกเลิก | 3.00 | 0.000 | ดี | 3.00 | 0.000 | ดี |
| 12. มีการจัดทำทะเบียนคุมเช็คจ่าย และมีการลงลายมือชื่อผู้รับเช็คทุกครั้งในทะเบียนคุม | 3.00 | 0.000 | ดี | 3.00 | 0.000 | ดี |

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 13. มีการเปรียบเทียบยอดคงเหลือตามหลักฐานของธนาคารกับบัญชีคุมเงินฝากธนาคารเป็นประจำ | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 14. มีการจัดทำบทยอดคงเหลือทุกเดือน | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 15. มีการนำเงินสดที่ได้รับฝากธนาคารทุกสิ้นวัน | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 16. มีการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยกับบัญชีคุมเป็นประจำทุกเดือน | 2.30 | 0.823 | พอใช้ | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| รวม | 2.65 | 0.616 | ดี | 2.32 | 0.784 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.8 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่า การควบคุมภายในเรื่องเงินสดและเงินฝากธนาคาร อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) เช็คที่ยกเลิกการจ่ายได้มีการประทับตรา "ยกเลิก" และนำมาติดกับต้นขั้วทุกฉบับที่ยกเลิก 2) มีการจัดทำทะเบียนคุมเช็คจ่าย และมีการลงลายมือชื่อผู้รับเช็คทุกครั้งในทะเบียนคุม 3) มีการจัดทำบทยอดคงเหลือทุกเดือน รองลงมาคือ มีการใช้ใบเสร็จรับเงิน โดยเรียงตามลำดับเลขที่และลงลายมือชื่อผู้รับเงินทุกฉบับ (ค่าเฉลี่ย 2.90) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.30) คือ 1) ในเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน มีการประทับตรา "จ่ายแล้ว" ทุกครั้ง ภายหลังจากการจ่ายเงิน 2) มีการเก็บรักษาเงินสดและเช็คของสหกรณ์อยู่ในตู้นิรภัยหรือในที่ที่มีความปลอดภัย 3) มีการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยกับบัญชีคุมเป็นประจำทุกเดือน

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเงินสดและเงินฝากธนาคาร อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.32) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน(ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) การจ่ายเงินด้วยเช็คมีการระบุชื่อผู้มีสิทธิรับเงินและมีการขีดคำว่า "ผู้ถือ" ออก 2) เช็คที่ยกเลิกการจ่ายได้มีการประทับตรา "ยกเลิก" และนำมาติดกับต้นขั้วทุกฉบับที่ยกเลิก 3) มีการจัดทำทะเบียนคุมเช็คจ่ายและมีการลงลายมือชื่อผู้รับเช็คทุกครั้งในทะเบียนคุม รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.70) คือ 1) มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ทำหน้าที่การเงิน บัญชีและอนุมัติออกจากกัน 2) มีการจัดทำบตตลอดทุกเดือน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ ในเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน มีการประทับตรา "จ่ายแล้ว" ทุกครั้ง ภายหลังจากการจ่ายเงิน (ค่าเฉลี่ย 1.70)

ตารางที่ 4.9 การควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เจ้าหน้าที่การเงิน และเจ้าหน้าที่บัญชี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ | 2.10 | 0.876 | พอใช้ |
| 2. มีคณะกรรมการพิจารณาและอนุมัติวงเงินกู้ และมีการจดบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งที่มีการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 3. มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 4. ก่อนพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ มีการจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบคำขอกู้ครบถ้วนตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดทุกราย | 2.50 | 0.707 | พอใช้ | 2.10 | 0.876 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 5. มีการจัดทำหนังสือผู้กำกับประกัน หรือมีการจดทะเบียนจ้างอง อสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้ขอกู้ เงินทุกราย | 2.40 | 0.843 | พอใช้ | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 6. ก่อนการจ่ายเงินกู้มีการ ตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญา เงินกู้ และมติคณะกรรมการที่ อนุมัติวงเงินกู้ โดยถูกต้อง ตรงกัน | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ |
| 7. มีการออกใบเสร็จรับเงินและ บันทึกบัญชีย่อยลูกหนี้รายตัวทุก ครั้งที่มีการรับชำระหนี้ | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ |
| 8. มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อย ลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุก เดือน | 1.80 | 0.789 | พอใช้ | 1.80 | 0.632 | พอใช้ |
| 9. มีการติดตามเร่งรัดลูกหนี้ที่ ชำระหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนด สัญญา และมีการทำรายงานการ ติดตามหนี้ทุกเดือน | 2.50 | 0.707 | พอใช้ | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 10. มีการกำหนดให้มีการยืนยัน ยอดลูกหนี้เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปี บัญชี | 2.20 | 0.919 | พอใช้ | 1.80 | 0.789 | พอใช้ |
| รวม | 2.47 | 0.717 | พอใช้ | 2.13 | 0.761 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.9 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.47) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ มีคณะกรรมการพิจารณาและอนุมัติวงเงินกู้และมีการจดบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งที่มีการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน(ค่าเฉลี่ย 2.70) คือ 1) มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ 2) ก่อนการจ่ายเงินกู้มีการตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญาเงินกู้ และมติคณะกรรมการที่อนุมัติวงเงินกู้ โดยถูกต้องตรงกัน 3) มีการออกใบเสร็จรับเงินและบันทึกบัญชีข้อย่อยลูกหนี้รายตัวทุกครั้งที่มีการรับชำระหนี้ และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการเปรียบเทียบบัญชีข้อย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน (ค่าเฉลี่ย 1.80)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.13) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.40) คือ 1) มีคณะกรรมการพิจารณาและอนุมัติวงเงินกู้และมีการจดบันทึก รายงานการประชุมทุกครั้งที่มีการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ 2) มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.30) คือ 1) ก่อนการจ่ายเงินกู้มีการตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญาเงินกู้ และมติคณะกรรมการที่อนุมัติวงเงินกู้โดยถูกต้องตรงกัน 2) มีการออกใบเสร็จรับเงินและบันทึกบัญชีข้อย่อยลูกหนี้รายตัวทุกครั้งที่มีการรับชำระหนี้ และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 1.80) คือ 1) มีการเปรียบเทียบบัญชีข้อย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน 2) มีการกำหนดให้มีการยื่นยันยอดลูกหนี้เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี

ตารางที่ 4.10 การควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้การค้า – สมาชิก ของสหกรณ์โคนมในจังหวัด
นครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการพิจารณาวงเงินขายเชื่อ การรับชำระหนี้ และการบันทึกบัญชีลูกหนี้ | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.10 | 0.876 | พอใช้ |
| 2. มีการประเมินความสามารถการชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ เช่น ฐานะการเงิน ยอดซื้อ ประวัติการชำระเงิน เป็นต้น | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 3. มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้ เช่น ทุนเรือน หุ่น รายได้ที่เกิดจากการขายน้ำมันดิบให้สหกรณ์ เป็นต้น | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 4. มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 5. มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาทุกเดือน | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 6. มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้ และรายงานผลการติดตามทุกครั้ง | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 7. มีการกำหนดให้มีการขึ้นชั้นยอดลูกหนี้การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี | 2.60 | 0.699 | ดี | 1.90 | 0.738 | พอใช้ |
| รวม | 2.77 | 0.516 | ดี | 2.03 | 0.701 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.10 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้การค้า-สมาชิก อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.77) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด โดยมีความเห็นไม่ต่างกันคือ การมีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้ (ค่าเฉลี่ย 3.00) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.90) คือ 1) มีการประเมินความสามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ 2) มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.60) คือ 1) มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาทุกเดือน 2) มีการกำหนดให้มีการขึ้นชั้นยอดลูกหนี้การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับลูกหนี้การค้า-สมาชิก อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.03) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.10) คือ 1) มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการพิจารณาเงินขายเชื่อ การรับชำระหนี้และการบันทึกบัญชีลูกหนี้ 2) มีการประเมินความสามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ 3) มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้และรายงานผลการติดตามทุกครั้ง รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.00) คือ 1) มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้ 2) มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน 3) มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาทุกเดือน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการกำหนดให้มีการขึ้นชั้นยอดลูกหนี้การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี (ค่าเฉลี่ย 1.90)

ตารางที่ 4.11 การควบคุมภายในเรื่องลูกหนี้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---------------------------|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. ลูกหนี้เงินกู้ | 2.47 | 0.717 | พอใช้ | 2.13 | 0.761 | พอใช้ |
| 2. ลูกหนี้การค้า - สมาชิก | 2.77 | 0.516 | ดี | 2.03 | 0.701 | พอใช้ |
| รวม | 2.59 | 0.657 | ดี | 2.09 | 0.737 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.11 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องลูกหนี้ อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.59) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดี คือ ลูกหนี้การค้า - สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.77) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ ลูกหนี้เงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 2.47)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องลูกหนี้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.09) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ ลูกหนี้เงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 2.13) รองลงมาคือ ลูกหนี้การค้า-สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.03)

ตารางที่ 4.12 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินกู้ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. การกู้เงินอยู่ในวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.80 | 0.422 | ดี |
| 2. มีการกำหนดผู้มีอำนาจลงนามแทนสหกรณ์ในการกู้ยืม | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.80 | 0.422 | ดี |

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 3. เงินกู้ยืมได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งที่ยกกู้ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 4. มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายก่อนการชำระหนี้ | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.30 | 0.823 | พอใช้ |
| 5. การชำระหนี้เป็นไปตามกำหนดสัญญา และมีการอนุมัติการจ่ายชำระหนี้ทุกครั้ง | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.40 | 0.516 | พอใช้ |
| 6. มีการจัดทำรายงานเจ้าหนี้เงินกู้คงเหลือ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.20 | 0.789 | พอใช้ |
| 7. กำหนดให้มีการขึ้นชั้นยอดเจ้าหนี้เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราย | 2.80 | 0.632 | ดี | 2.00 | 0.816 | พอใช้ |
| รวม | 2.90 | 0.347 | ดี | 2.46 | 0.674 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.12 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินกู้ อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.90) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) การกู้เงินอยู่ภายในวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ 2) มีการกำหนดผู้มีอำนาจลงนามแทนสหกรณ์ในการกู้ยืม 3) เงินกู้ยืมได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งที่ยกกู้ รองลงมาคือ มีการจัดทำรายงานเจ้าหนี้เงินกู้คงเหลือ (ค่าเฉลี่ย 2.90)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินกู้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.46) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ย

เท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.80) คือ 1) การกู้เงินอยู่ในวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ 2) มีการกำหนดผู้มีอำนาจลงนามแทนสหกรณ์ในการกู้ยืม รองลงมาคือ เงินกู้ยืมได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งที่ยืม (ค่าเฉลี่ย 2.70) และระดับการควบคุม ภายในค่าที่สอดคล้องในระดับพอใช้ คือ กำหนดให้มีการยื่นขออนุญาตเจ้าหน้าที่เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี ทุกราช (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ตารางที่ 4.13 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่การค้า ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้ และมีการอนุมัติก่อนการชำระหนี้ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.20 | 0.789 | พอใช้ |
| 2. มีการจัดทำบัญชีขอยืมเจ้าหน้าที่เรียบร้อยภายใน 3 วัน | 2.80 | 0.422 | ดี | 1.90 | 0.738 | พอใช้ |
| 3. การจ่ายชำระหนี้ เป็นไปตามเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดทุกราช | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ |
| 4. กำหนดให้มีการยื่นขออนุญาตเจ้าหน้าที่การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราช | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.00 | 0.816 | พอใช้ |
| 5. มีการตรวจสอบการส่งเงินชำระหนี้ระหว่างทางให้สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่และติดตามหลักฐานการรับชำระหนี้ครบถ้วน | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.00 | 0.816 | พอใช้ |
| 6. มีการจัดทำรายงานเจ้าหน้าที่การค้าคงเหลือ | 2.40 | 0.699 | พอใช้ | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| รวม | 2.68 | 0.567 | ดี | 2.07 | 0.733 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.13 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่การค้า อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.68) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และมีการอนุมัติก่อนการชำระหนี้ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ มีการจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เรียบร้อยภายใน 3 วัน (ค่าเฉลี่ย 2.80) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการจัดทำรายงานเจ้าหน้าที่การค้าคงเหลือ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่การค้า อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.07) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ การจ่ายชำระหนี้เป็นไปตามเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดทุกราย (ค่าเฉลี่ย 2.30) รองลงมาคือ มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และมีการอนุมัติก่อนการชำระหนี้ (ค่าเฉลี่ย 2.20) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้คือ มีการจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เรียบร้อยภายใน 3 วัน (ค่าเฉลี่ย 1.90)

ตารางที่ 4.14 การควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่เงินรับฝากของสหกรณ์ โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก/ถอนเงินฝาก และการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก โดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน | 2.56 | 0.882 | ดี | 1.56 | 0.726 | พอใช้ |
| 2. มีการตรวจสอบลายมือชื่อผู้ถอนเงินในใบถอนเงินฝาก เปรียบเทียบกับบัตรตัวอย่างลายมือชื่อหรือสมุดคู่ฝากของผู้ฝากเงินทุกครั้งที่มีการถอนเงิน | 2.44 | 0.882 | พอใช้ | 1.78 | 0.833 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 3. สมาชิกเก็บรักษาสมุดคู่ฝากไว้เองและนำมาติดต่อสหกรณ์ทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน | 2.22 | 0.833 | พอใช้ | 2.22 | 0.833 | พอใช้ |
| 4. มีการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับสมุดคู่ฝากและบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินฝาก พร้อมทั้งลงลายมือชื่อกำกับทุกครั้ง | 2.11 | 0.928 | พอใช้ | 2.11 | 0.782 | พอใช้ |
| 5. กำหนดให้มีการยื่นยันยอดเงินรับฝากคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราย | 2.44 | 0.882 | พอใช้ | 1.67 | 0.707 | พอใช้ |
| 6. มีการบันทึกรายการฝาก - ถอนในบัญชีย่อยรายบุคคลทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน | 2.44 | 0.882 | พอใช้ | 2.11 | 0.928 | พอใช้ |
| 7. มีการเปรียบเทียบจำนวนเงินฝาก - ถอนระหว่างบัญชีคุมกับบัญชีย่อยเป็นประจำทุกเดือน | 2.33 | 0.707 | พอใช้ | 2.11 | 0.782 | พอใช้ |
| 8. มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่เปิดเผย | 2.00 | 0.866 | พอใช้ | 1.89 | 0.928 | พอใช้ |
| 9. มีการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ไม่มีกิจกรรม) | - | - | - | - | - | - |
| รวม | 2.32 | 0.836 | พอใช้ | 1.93 | 0.811 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.14 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินรับฝาก อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.32) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือ ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก/ถอนเงินฝาก และการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝาก โดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.56) รองลงมาคือค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.44) อยู่ในระดับพอใช้คือ 1) มีการตรวจสอบลายมือชื่อผู้ถอนเงินในใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับบัตรตัวอย่าง ลายมือชื่อหรือสมุดคู่ฝากของผู้ฝากเงินทุกครั้งที่มีการถอนเงิน 2) กำหนดให้มีการยื่นยันยอดเงินรับฝากคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราย 3) มีการบันทึกรายการฝาก - ถอนในบัญชีย่อยรายบุคคลทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่เปิดเผย (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินรับฝาก อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.93) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ สมาชิกเก็บรักษาสมุดคู่ฝากไว้เองและนำมาติดต่อสหกรณ์ทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน (ค่าเฉลี่ย 2.22) รองลงมาคือค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.11) คือ 1) มีการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับสมุดคู่ฝากและบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินฝาก พร้อมทั้งลงลายมือชื่อกำกับทุกครั้ง 2) มีการบันทึกรายการฝาก - ถอนในบัญชีย่อยรายบุคคลทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน 3) มีการเปรียบเทียบจำนวนเงินฝาก - ถอนระหว่างบัญชีคุมกับบัญชีย่อยเป็นประจำทุกเดือน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดคือ ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก/ถอนเงินฝาก และการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝากโดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน (ค่าเฉลี่ย 1.56)

ตารางที่ 4.15 การควบคุมภายในเรื่องเจ้าหนี้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--------------------------|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. เจ้าหนี้เงินกู้ | 2.90 | 0.347 | ดี | 2.46 | 0.674 | พอใช้ |
| 2. เจ้าหนี้การค้า | 2.68 | 0.567 | ดี | 2.07 | 0.733 | พอใช้ |
| 3. เจ้าหนี้ - เงินรับฝาก | 2.32 | 0.836 | พอใช้ | 1.93 | 0.811 | พอใช้ |
| รวม | 2.63 | 0.666 | ดี | 2.15 | 0.773 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.15 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องเจ้าหนี้ อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.63) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ เจ้าหนี้เงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ เจ้าหนี้การค้า (ค่าเฉลี่ย 2.68)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องเจ้าหนี้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.15) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ เจ้าหนี้เงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 2.46) รองลงมาคือ เจ้าหนี้การค้า (ค่าเฉลี่ย 2.07)

ตารางที่ 4.16 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก ของสหกรณ์โคนมในจังหวัด นครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รวบรวมน้ำมันดิบ เป็นลายลักษณ์อักษร | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |
| 2. ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำมันดิบมีความรู้เกี่ยวกับน้ำมันดิบเป็นอย่างดี | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.40 | 0.699 | พอใช้ |
| 3. มีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำมันดิบและสิ่งเจือปนขณะรับซื้อทุกครั้ง | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 4. ราคาซื้อน้ำมันดิบสอดคล้องกับคุณภาพ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 5. มีการออกไปรับน้ำมันดิบทุกครั้งที่มีการรวบรวมน้ำมันดิบ และมีการทำรายงานการรวบรวมน้ำมันดิบในรอบที่มีการจ่ายเงินให้สมาชิก | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 6. มีถึงจัดเก็บน้ำนมดิบที่เพียงพอกับปริมาณที่รวบรวมน้ำนมดิบในแต่ละวัน และมีการควบคุมอุณหภูมิน้ำนมดิบระหว่างจัดเก็บก่อนการจำหน่ายหรือส่งมอบ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 7. ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำนมดิบนำหลักฐานในการรวบรวมน้ำนมดิบส่งเจ้าหน้าที่บัญชีทุกสิ้นวัน หรือเช้าของวันถัดไป | 2.60 | 0.699 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |
| 8. มีการทดสอบเครื่องชั่งน้ำนมดิบอย่างน้อยเดือนละครั้ง | 2.40 | 0.699 | พอใช้ | 2.00 | 0.471 | พอใช้ |
| รวม | 2.84 | 0.434 | ดี | 2.53 | 0.616 | ดี |

จากตารางที่ 4.16 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิกอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.84) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รวบรวมน้ำนมดิบเป็นลายลักษณ์อักษร 2) ราคาซื้อน้ำนมดิบสอดคล้องกับคุณภาพ 3) มีการออกไปรับน้ำนมดิบทุกครั้งที่มีการรวบรวมน้ำนมดิบและมีการทำรายงานการรวมน้ำนมดิบทุกรอบที่มีการจ่ายเงินให้สมาชิก 4) มีถึงจัดเก็บน้ำนมดิบที่เพียงพอกับปริมาณที่รวมน้ำนมดิบในแต่ละวัน และมีการควบคุมอุณหภูมิน้ำนมดิบระหว่างจัดเก็บก่อนการจำหน่ายหรือส่งมอบ รองลงมาคือ ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำนมดิบมีความรู้เกี่ยวกับน้ำนมดิบเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 2.90) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการทดสอบเครื่องชั่งน้ำนมดิบอย่างน้อยเดือนละครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.40)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.53) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.70) คือ 1) ราคาซื้อน้ำมันดิบสอดคล้องกับคุณภาพ 2) มีการออกใบรับน้ำมันดิบทุกครั้งที่มีการรวบรวมน้ำมันดิบและมีการทำรายงานการรวบรวมน้ำมันดิบทุกรอบที่มีการจ่ายเงินให้สมาชิก 3) มีถังจัดเก็บน้ำมันดิบที่เพียงพอกับปริมาณที่รวบรวมน้ำมันดิบในแต่ละวัน และมีการควบคุมอุณหภูมิน้ำมันดิบระหว่างจัดเก็บก่อนการจำหน่ายหรือส่งมอบ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.60) คือ 1) มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รวบรวมน้ำมันดิบเป็นลายลักษณ์อักษร 2) ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำมันดิบนำหลักฐานในการรวบรวมน้ำมันดิบ ส่งเจ้าหน้าที่บัญชีทุกสิ้นวันหรือเช้าของวันถัดไป และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการทดสอบเครื่องชั่งน้ำมันดิบอย่างน้อยเดือนละครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ตารางที่ 4.17 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนจัดซื้อสินค้าทุกประเภท | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.20 | 0.632 | พอใช้ |
| 2. มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อทุกครั้ง เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.20 | 0.632 | พอใช้ |
| 3. มีการกำหนดผู้มีหน้าที่สั่งซื้อเป็นลายลักษณ์อักษร | 2.50 | 0.527 | พอใช้ | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 4. มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันก่อนการตัดสินใจซื้อทุกครั้ง | 2.60 | 0.516 | ดี | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 5. กำหนดให้มีการตรวจนับสินค้าให้ครบถ้วนทุกครั้งที่มีการส่งมอบ และมีการทดสอบคุณภาพสินค้าที่ตรวจรับ | 2.60 | 0.699 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 6. มีการมอบหมายให้มีผู้รับสินค้าแยกจากผู้มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ | 2.00 | 0.816 | พอใช้ |
| รวม | 2.62 | 0.555 | ดี | 2.13 | 0.700 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.17 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.62) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อทุกครั้ง เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนจัดซื้อสินค้าทุกประเภท (ค่าเฉลี่ย 2.80) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการมอบหมายให้มีผู้รับสินค้าแยกจากผู้มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี (ค่าเฉลี่ย 2.30)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.13) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ กำหนดให้มีการตรวจนับสินค้าให้ครบถ้วนทุกครั้งที่มีการส่งมอบและมีการทดสอบคุณภาพสินค้าที่ตรวจรับ (ค่าเฉลี่ย 2.40) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.20) คือ 1) มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนจัดซื้อสินค้าทุกประเภท 2) มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อทุกครั้ง เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.00) คือ 1) มีการ

กำหนดผู้มีหน้าที่สั่งซื้อเป็นลายลักษณ์อักษร 2) มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันก่อนการตัดสินใจซื้อทุกครั้ง 3) มีการมอบหมายให้มีผู้รับสินค้าแยกจากผู้มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี

ตารางที่ 4.18 การควบคุมภายในเรื่องการจัดซื้อของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. การซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก | 2.84 | 0.434 | ดี | 2.53 | 0.616 | ดี |
| 2. การซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก | 2.62 | 0.555 | ดี | 2.13 | 0.700 | พอใช้ |
| รวม | 2.74 | 0.500 | ดี | 2.36 | 0.679 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.18 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องการจัดซื้อ อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.74) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ การซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.84) รองลงมาคือ การซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.62)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องการจัดซื้อ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.36) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือ การซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.53) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ การซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.13)

ตารางที่ 4.19 การควบคุมภายในเกี่ยวกับการขายสินค้า ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการกำหนดราคาขายและการให้ส่วนลดที่ชัดเจน | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.30 | 0.823 | พอใช้ |
| 2. มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้า ฝ่ายบัญชีและการเงิน | 2.30 | 0.823 | พอใช้ | 1.90 | 0.738 | พอใช้ |
| 3. มีการกำหนดระเบียบการขายสินค้า | 2.80 | 0.632 | ดี | 2.80 | 0.422 | ดี |
| 4. มีการอนุมัติวงเงินขายเชื่อแต่ละรายโดยผู้มีอำนาจ | 2.50 | 0.707 | พอใช้ | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| 5. มีการออกเอกสารหลักฐานการขายทุกครั้ง และมีการลงลายมือชื่อผู้รับสินค้าและผู้ส่งมอบสินค้าครบถ้วน | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.50 | 0.850 | พอใช้ |
| รวม | 2.66 | 0.626 | ดี | 2.38 | 0.780 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.19 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการขายสินค้า อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.66) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ มีการออกเอกสารหลักฐานการขายทุกครั้งและมีการลงลายมือชื่อผู้รับสินค้าและผู้ส่งมอบสินค้าครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.80) คือ 1) มีการกำหนดราคาขายและการให้ส่วนลดที่ชัดเจน 2) มีการกำหนดระเบียบการขายสินค้า และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้า ฝ่ายบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.30)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับการขายสินค้า อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.38) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือ มีการกำหนดระเบียบการขายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.80) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการออกเอกสารหลักฐานการขายทุกครั้ง และมีการลงลายมือชื่อผู้รับสินค้าและผู้ส่งมอบสินค้าครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 2.50) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้า ฝ่ายบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 1.90)

ตารางที่ 4.20 การควบคุมภายในเกี่ยวกับรายได้ค่าบริการ ของสหกรณ์ โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน | 2.83 | 0.408 | ดี | 2.67 | 0.516 | ดี |
| 2. มีการคำนวณปริมาณการให้บริการกับอัตราค่าบริการเปรียบเทียบกับรายได้ค่าบริการที่ได้รับ | 2.00 | 0.894 | พอใช้ | 2.33 | 0.516 | พอใช้ |
| 3. มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการทุกครั้งที่ออกไปให้บริการแก่สมาชิก | 2.33 | 0.816 | พอใช้ | 2.33 | 0.516 | พอใช้ |
| 4. มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ | 1.83 | 0.753 | พอใช้ | 1.83 | 0.753 | พอใช้ |
| 5. มีการเปรียบเทียบรายได้ค่าบริการกับค่าใช้จ่ายบริการ | 1.83 | 0.753 | พอใช้ | 2.17 | 0.753 | พอใช้ |
| 6. มีการนัดหมายกับสมาชิกล่วงหน้าก่อนการให้บริการ | 2.67 | 0.516 | ดี | 2.67 | 0.516 | ดี |
| รวม | 2.25 | 0.770 | พอใช้ | 2.33 | 0.632 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.20 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับรายได้ค่าบริการ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.25) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 2.83) รองลงมาคือ มีการนัดหมายกับสมาชิกล่วงหน้าก่อนการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 2.67) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 1.83) คือ 1) มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ 2) มีการเปรียบเทียบรายได้ค่าบริการกับค่าใช้จ่ายบริการ

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในเกี่ยวกับรายได้ค่าบริการ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.33) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.67) คือ 1) มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน 2) มีการนัดหมายกับสมาชิกล่วงหน้าก่อนการให้บริการ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.33) อยู่ในระดับพอใช้ คือ 1) มีการคำนวณปริมาณการให้บริการกับอัตราค่าบริการเปรียบเทียบกับรายได้ค่าบริการที่ได้รับ 2) มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการทุกครั้งที่ออกไปให้บริการแก่สมาชิก และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 1.83)

ตารางที่ 4.21 การควบคุมภายในเรื่องรายได้ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--------------------|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. การขายสินค้า | 2.66 | 0.626 | ดี | 2.38 | 0.780 | พอใช้ |
| 2. รายได้ค่าบริการ | 2.25 | 0.770 | พอใช้ | 2.33 | 0.632 | พอใช้ |
| รวม | 2.49 | 0.715 | พอใช้ | 2.36 | 0.718 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.21 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องรายได้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.49) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือการขายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.66) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ รายได้บริการ (ค่าเฉลี่ย 2.25)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องรายได้ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.36) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในพอใช้สูงสุดคือ การขายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.38) รองลงมาคือ รายได้ค่าบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.33)

ตารางที่ 4.22 การควบคุมภายในเรื่องสินค้า ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีสถานที่จัดเก็บรักษาสินค้าปลอดภัย และจัดให้มีการทำประกันภัย | 2.50 | 0.707 | พอใช้ | 2.30 | 0.823 | พอใช้ |
| 2. มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้าภายใน 3 วัน | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.00 | 0.667 | พอใช้ |
| 3. มีการเก็บสินค้าเสื่อมสภาพ / ชำรุด / ล้าสมัย แยกจากสินค้าปกติ และรายงานให้ผู้บริหารทราบและจ่ายออกจากทะเบียนคุม | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ |
| 4. การตัดสินค้าเสื่อมสภาพ / ชำรุด มีการผ่านการอนุมัติ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |
| 5. มีการเก็บสินค้าแยกเป็นหมวดหมู่สะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.30 | 0.675 | พอใช้ |
| 6. มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการเบิกสินค้าออกจากสถานที่จัดเก็บสินค้า | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 7. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.40 | 0.699 | พอใช้ |

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 8. มีการตรวจนับสินค้าเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าอย่างน้อยเดือนละครั้ง | 2.80 | 0.422 | ดี | 2.10 | 0.568 | พอใช้ |
| รวม | 2.83 | 0.414 | ดี | 2.26 | 0.689 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.22 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องสินค้า อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.83) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า ภายใน 3 วัน 2) มีการเก็บสินค้าเสื่อมสภาพ/ชำรุด/ล้าสมัย แยกจากสินค้าปกติและรายงานให้ผู้บริหารทราบ และจ่ายออกจากทะเบียนคุม 3) การตัดสินค้าเสื่อมสภาพ/ชำรุดมีการผ่านการอนุมัติ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.80) คือ 1) มีการเก็บสินค้าแยกเป็นหมวดหมู่สะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ 2) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า 3) มีการตรวจนับสินค้าเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าอย่างน้อยเดือนละครั้ง และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีสถานที่จัดเก็บรักษาสินค้าปลอดภัย และจัดให้มีการทำประกันภัย (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องสินค้า อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.26) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดี คือ การตัดสินค้าเสื่อมสภาพ/ชำรุด มีการผ่านการอนุมัติ (ค่าเฉลี่ย 2.60) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.40) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า ภายใน 3 วัน (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ตารางที่ 4.23 การควบคุมภายในเรื่องที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ของสหกรณ์โคนมในจังหวัด
นครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อและจัดจ้าง | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |
| 2. มีการกำหนดงบประมาณ และแผนการจัดซื้อ / ก่อสร้างไว้ในแผนงานประจำปี | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.675 | ดี |
| 3. มีการกำหนดผู้อนุมัติก่อนการใช้อุปกรณ์ | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.10 | 0.873 | พอใช้ |
| 4. มีการกำหนดมาตรการป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สินมิให้สูญหายหรือชำรุด | 2.40 | 0.699 | พอใช้ | 2.30 | 0.823 | พอใช้ |
| 5. มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์สิน | 2.70 | 0.483 | ดี | 2.10 | 0.738 | พอใช้ |
| 6. มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและติด/เขียนหมายเลขรหัส หรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน | 2.10 | 0.738 | พอใช้ | 1.90 | 0.738 | พอใช้ |
| 7. การตัดจำหน่ายทรัพย์สินได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการ และเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |
| 8. มีการตัดจำหน่ายทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุม เมื่อมีการขายหรือเลิกใช้ | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.60 | 0.699 | ดี |

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 9. มีการแต่งตั้งกรรมการจัดซื้อ / จัดจ้าง | 2.80 | 0.632 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 10. มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาทรัพย์สินก่อนซื้อ / จัดจ้าง | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.50 | 0.707 | พอใช้ |
| 11. มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจนับทรัพย์สินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.40 | 0.843 | พอใช้ |
| รวม | 2.76 | 0.523 | ดี | 2.39 | 0.755 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.23 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.76) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นวาระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) มีการกำหนดงบประมาณและแผนการจัดซื้อ/ก่อสร้างไว้ในแผนงานประจำปี 2) มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาทรัพย์สินก่อนซื้อ/จัดจ้าง 3) มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจนับทรัพย์สินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.90) คือ 1) มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อและจัดจ้าง 2) การตัดจำหน่ายทรัพย์สินได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการและเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด 3) มีการตัดจำหน่ายทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมเมื่อมีการขายหรือเลิกใช้ และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและติด/เขียนหมายเลขรหัส หรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย 2.10)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.39) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นวาระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ มีการกำหนดงบประมาณ และแผนการจัดซื้อ/ก่อสร้างไว้ในแผนงานประจำปี (ค่าเฉลี่ย 2.70) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.60) คือ 1) มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดซื้อและ

จัดจ้าง 2) การตัดจำหน่ายทรัพย์สิน ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการและเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด 3) มีการตัดจำหน่ายทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมเมื่อมีการขายหรือเลิกใช้ และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและติด/เขียนหมายเลขรหัสหรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย 1.90)

ตารางที่ 4.24 การควบคุมภายในเรื่องสมาชิกและทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|---|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. ผู้สมัครเป็นสมาชิกทุกรายได้รับการรับรองจากที่ประชุมกลุ่ม | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.60 | 0.516 | ดี |
| 2. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 3. การส่งชำระค่าหุ้น / เพิ่มหุ้นของสมาชิกเป็นไปตามระเบียบ | 2.70 | 0.675 | ดี | 2.60 | 0.516 | ดี |
| 4. มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกและมีสมุดคู่มือสมาชิก | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.40 | 0.699 | พอใช้ |
| 5. มีการเปรียบเทียบยอดในทะเบียนหุ้นว่าตรงกับยอดในบัญชีคุม | 2.60 | 0.699 | ดี | 2.20 | 0.632 | พอใช้ |
| 6. มีการยื่นยันยอดทุนเรือนหุ้นทุกสิ้นปีบัญชี และทุกราย | 2.50 | 0.850 | พอใช้ | 1.80 | 0.789 | พอใช้ |
| 7. มีการจ่ายคืนค่าหุ้นแก่สมาชิกภายหลังจากการได้รับอนุมัติให้ลาออก | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.80 | 0.422 | ดี |

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|--|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 8. มีการตรวจสอบภาระผูกพันของสมาชิกก่อนอนุมัติให้ลาออก | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.60 | 0.516 | ดี |
| 9. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้สมาชิกลาออก / ให้ออก | 2.90 | 0.316 | ดี | 2.80 | 0.422 | ดี |
| 10. มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตามระยะเวลาการถือหุ้น | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 11. มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลค้างจ่ายตามหุ้น | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| 12. มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน | 3.00 | 0.000 | ดี | 2.70 | 0.483 | ดี |
| รวม | 2.88 | 0.421 | ดี | 2.55 | 0.592 | ดี |

จากตารางที่ 4.24 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องสมาชิกและทุนเรือนหุ้น อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.88) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยมีความเห็นไม่ต่างกัน คือ 1) ผู้สมัครเป็นสมาชิกทุกรายได้รับการรับรองจากที่ประชุมกลุ่ม 2) มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ 3) มีการตรวจสอบภาระผูกพันของสมาชิกก่อนอนุมัติให้ลาออก 4) มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตามระยะเวลาการถือหุ้น 5) มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลค้างจ่ายตามหุ้น 6) มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.90) คือ 1) มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกและมีสมุดคู่มือสมาชิก 2) มีการจ่ายคืนค่าหุ้นแก่สมาชิกภายหลังจากการได้รับอนุมัติให้ลาออก 3) มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้สมาชิกลาออก/ให้ออก

และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการยื่นยันยอดทุนเรือนหุ้นทุกสิ้นปีบัญชีและทุกราย (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีเรื่องสมาชิกและทุนเรือนหุ้นอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.55) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.80) คือ 1) มีการจ่ายคืนค่าหุ้นแก่สมาชิกภายหลังจากการได้รับอนุมัติให้ลาออก 2) มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้สมาชิกลาออก/ให้ออก รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.70) คือ 1) มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิก สหกรณ์ 2) มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตามระยะเวลาการถือหุ้น 3) มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลค้างจ่ายตามหุ้น 4) มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ มีการยื่นยันยอดทุนเรือนหุ้นทุกสิ้นปีบัญชีและทุกราย (ค่าเฉลี่ย 1.80)

ตารางที่ 4.25 การควบคุมภายในด้านการบัญชี ของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| ด้านการบัญชี | หัวหน้าฝ่ายบัญชี | | | ผู้สอบบัญชี | | |
|----------------------------|------------------|----------------------|---------------------|-------------|----------------------|---------------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน | ค่าเฉลี่ย | ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน | ระดับการควบคุมภายใน |
| 1. เงินสดและเงินฝากธนาคาร | 2.65 | 0.616 | ดี | 2.32 | 0.784 | พอใช้ |
| 2. ลูกหนี้ | 2.59 | 0.657 | ดี | 2.09 | 0.737 | พอใช้ |
| 3. เจ้าหนี้ | 2.63 | 0.666 | ดี | 2.15 | 0.773 | พอใช้ |
| 4. การจัดซื้อ | 2.74 | 0.500 | ดี | 2.36 | 0.679 | พอใช้ |
| 5. รายได้ | 2.49 | 0.715 | พอใช้ | 2.36 | 0.718 | พอใช้ |
| 6. สินค้า | 2.83 | 0.414 | ดี | 2.26 | 0.689 | พอใช้ |
| 7. ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ | 2.76 | 0.523 | ดี | 2.39 | 0.755 | พอใช้ |
| 8. สมาชิกและทุนเรือนหุ้น | 2.88 | 0.421 | ดี | 2.55 | 0.592 | ดี |
| รวม | 2.69 | 0.594 | ดี | 2.29 | 0.736 | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.25 พบว่า

หัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีโดยรวม อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.69) เรื่องที่หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีสูงสุดคือ สมาชิกและทุนเรือนหุ้น (ค่าเฉลี่ย 2.88) รองลงมาคือ สินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.83) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ รายได้ (เฉลี่ย 2.49)

ผู้สอบบัญชี มีความเห็นว่าการควบคุมภายในด้านการบัญชีโดยรวม อยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.29) เรื่องที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับการควบคุมภายในดีคือ สมาชิกและทุนเรือนหุ้น (ค่าเฉลี่ย 2.55) รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ คือ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.39) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้คือ ลูกหนี้ (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ตารางที่ 4.26 การควบคุมภายใน ตามความเห็นของประธานกรรมการ และหัวหน้าฝ่ายบัญชี สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประชากรสถานที่

| สหกรณ์โคนม | ด้านบริหาร | | ด้านบัญชี | | รวม | |
|-------------------------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|
| | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ |
| | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | |
| 1 ทรบุรี | 2.00 | พอใช้ | 2.74 | ดี | 2.64 | ดี |
| | (0.516) | | (0.540) | | (0.509) | |
| 2 ปักธงชัย | 2.56 | ดี | 2.75 | ดี | 2.72 | ดี |
| | (0.629) | | (0.438) | | (0.468) | |
| 3 ไทย-เดนมาร์กสูงเนิน | 2.63 | ดี | 2.86 | ดี | 2.83 | ดี |
| | (0.500) | | (0.344) | | (0.377) | |
| 4 ไทย-เดนมาร์กขามทะเลสอ | 2.44 | พอใช้ | 2.63 | ดี | 2.60 | ดี |
| | (0.629) | | (0.677) | | (0.671) | |
| 5 ไทย-เดนมาร์กปากช่อง | 2.69 | ดี | 2.46 | พอใช้ | 2.49 | พอใช้ |
| | (0.479) | | (0.664) | | (0.646) | |
| 6 ปากช่อง | 3.00 | ดี | 2.95 | ดี | 2.96 | ดี |
| | (0.000) | | (0.215) | | (0.201) | |

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

| สหกรณ์โคนม | ด้านบริหาร | | ด้านบัญชี | | รวม | |
|-------------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|
| | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ |
| | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | |
| 7 ขามทะเลสอ | 2.63 | ดี | 2.48 | พอใช้ | 2.50 | พอใช้ |
| | (0.500) | | (0.759) | | (0.730) | |
| 8 พิมาย | 2.81 | ดี | 2.93 | ดี | 2.92 | ดี |
| | (0.403) | | (0.288) | | (0.306) | |
| 9 ชุมพวง | 2.44 | พอใช้ | 2.33 | พอใช้ | 2.34 | พอใช้ |
| | (0.629) | | (0.822) | | (0.798) | |
| 10 เสิงสาบ | 2.69 | ดี | 2.77 | ดี | 2.76 | ดี |
| | (0.479) | | (0.503) | | (0.499) | |
| รวม | 2.59 | ดี | 2.69 | ดี | 2.67 | ดี |
| | (0.554) | | (0.594) | | (0.590) | |

จากตารางที่ 4.26 ระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตามความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี จำแนกตามประชากรสถานที่ สรุปผลได้ดังนี้

ด้านบริหาร พบว่าระดับการควบคุมภายในตามความเห็นของประธานกรรมการ มีระดับการควบคุมภายในในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.59) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 3.00) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.81) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ สหกรณ์โคนมครบุรี จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.00)

ด้านการบัญชี พบว่าระดับการควบคุมภายในตามความเห็นของหัวหน้าฝ่ายบัญชี มีระดับการควบคุมภายในในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.69) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.95) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.93) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.33)

เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวม ทั้งด้านบริหารและด้านบัญชี พบว่า ตามความเห็นของประธานและหัวหน้าฝ่ายบัญชีมีระดับการ

ควบคุมภายใน อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.67) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์
โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.96) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.92) และ
ระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.34)

ตารางที่ 4.27 การควบคุมภายใน ตามความเห็นของผู้สอบบัญชีสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา
จำแนกตามประชากรสถานที่

| สหกรณ์โคนม | ด้านบริหาร | | ด้านบัญชี | | รวม | |
|-------------------------|--------------------------------|-----------------|--------------------------------|-----------------|--------------------------------|-----------------|
| | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ | ค่าเฉลี่ย | ระดับ |
| | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | |
| 1 ทรบุรี | 1.75 | พอใช้ | 2.25 | พอใช้ | 2.19 | พอใช้ |
| | (0.856) | | (0.817) | | (0.836) | |
| 2 ปักธงชัย | 2.31 | พอใช้ | 2.62 | ดี | 2.58 | ดี |
| | (0.873) | | (0.506) | | (0.573) | |
| 3 ไทย-เดนมาร์คสูงเนิน | 2.13 | พอใช้ | 2.56 | ดี | 2.50 | พอใช้ |
| | (0.806) | | (0.499) | | (0.569) | |
| 4 ไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ | 1.19 | ควร ปรับปรุง | 1.25 | ควร ปรับปรุง | 1.24 | ควร ปรับปรุง |
| | (0.403) | | (0.435) | | (0.430) | |
| 5 ไทย-เดนมาร์คปากช่อง | 2.69 | ดี | 2.31 | พอใช้ | 2.36 | พอใช้ |
| | (0.479) | | (0.695) | | (0.681) | |
| 6 ปากช่อง | 2.94 | ดี | 2.88 | ดี | 2.89 | ดี |
| | (0.250) | | (0.377) | | (0.362) | |
| 7 ขามทะเลสอ | 1.38 | ควร ปรับปรุง | 1.58 | พอใช้ | 1.56 | พอใช้ |
| | (0.500) | | (0.550) | | (0.546) | |
| 8 พิมาย | 2.88 | ดี | 3.00 | ดี | 2.98 | ดี |
| | (0.342) | | (0.000) | | (0.129) | |

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

| สหกรณ์โคนม | ด้านบริหาร | | ด้านบัญชี | | รวม | |
|-------------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|--------------------------------|-------|
| | ค่าเฉลี่ย | | ค่าเฉลี่ย | | ค่าเฉลี่ย | |
| | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | ระดับ | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | ระดับ | (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน) | ระดับ |
| 9 ชุมพวง | 1.75 (0.683) | พอใช้ | 2.29 (0.644) | พอใช้ | 2.22 (0.672) | พอใช้ |
| 10 เสิงสาาง | 2.25 (0.577) | พอใช้ | 2.11 (0.318) | พอใช้ | 2.13 (0.363) | พอใช้ |
| รวม | 2.13 (0.830) | พอใช้ | 2.29 (0.736) | พอใช้ | 2.27 (0.751) | พอใช้ |

จากตารางที่ 4.27 ระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตามความเห็นของผู้สอบบัญชี จำแนกตามประชากรสถานที่ สรุปผลได้ดังนี้

ด้านบริหาร พบว่า มีระดับการควบคุมภายในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.13) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.94) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.88) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.19)

ด้านการบัญชี พบว่า มีระดับการควบคุมภายในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.29) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 3.00) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.88) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.25)

เมื่อพิจารณาการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทั้งด้านบริหารและด้านบัญชี พบว่า ตามความเห็นของผู้สอบบัญชีมีระดับการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.27) สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.98) รองลงมาคือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.89) และระดับการควบคุมภายในต่ำที่สุดอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.24)

ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการควบคุมภายในของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี ผู้สอบบัญชี และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

| สหกรณ์โคนม | ประธานกรรมการและ หัวหน้าฝ่ายบัญชี | ผู้สอบบัญชี | กรมตรวจบัญชี สหกรณ์ |
|-------------------------|--------------------------------------|-------------|------------------------|
| 1 นครบุรี | ดี | พอใช้ | ดี |
| 2 ปักธงชัย | ดี | ดี | ดี |
| 3 ไทย-เดนมาร์คสูงเนิน | ดี | พอใช้ | ดี |
| 4 ไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ | ดี | ควรปรับปรุง | พอใช้ |
| 5 ไทย-เดนมาร์คปากช่อง | พอใช้ | พอใช้ | พอใช้ |
| 6 ปากช่อง | ดี | ดี | ดีมาก |
| 7 ขามทะเลสอ | พอใช้ | พอใช้ | พอใช้ |
| 8 พิมาย | ดี | ดี | ดีมาก |
| 9 ชุมพวง | พอใช้ | พอใช้ | พอใช้ |
| 10 เสิงสาง | ดี | พอใช้ | ดี |

จากตารางที่ 4.28 พบว่า

ประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาสอดคล้องกับผู้สอบบัญชี จำนวน 6 สหกรณ์ กล่าวคือ อยู่ในระดับดี 3 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด อยู่ในระดับพอใช้ 3 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด และสหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด มีความเห็นต่างกัน 4 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ค ขามทะเลสอ จำกัด และสหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด

เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมภายในตามความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี เปรียบเทียบกับผู้สอบบัญชี และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่า มีความเห็นเหมือนกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีการควบคุมภายในอยู่ในระดับที่สูงกว่าสหกรณ์อื่น ๆ มี 2 สหกรณ์ คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด

ตอนที่ 3 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน

การวัดผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องวัด เพื่อดูประสิทธิภาพการควบคุมภายใน โดยแบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง คุณภาพสินทรัพย์ ชีตความสามารถในการบริหาร การทำกำไร และสภาพคล่อง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดหมายเลขให้แก่แต่ละสหกรณ์ ดังนี้

| หมายเลข | สหกรณ์ |
|---------|---------------------------------------|
| 1 | สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด |
| 2 | สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด |
| 3 | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด |
| 4 | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด |
| 5 | สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด |
| 6 | สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด |
| 7 | สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด |
| 8 | สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด |
| 9 | สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด |
| 10 | สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด |

สำหรับช่อง “รวม” ของแต่ละแถว หมายถึง ผลการคำนวณจากข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา และช่อง “อัตราส่วนเฉลี่ย” หมายถึง อัตราส่วนเฉลี่ยของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 ผลการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยมีในจังหวัดนครราชสีมา

| | สหกรณ์เคอเม | | | | | | | | | | |
|---|-------------|------------|------------|-----------|-----------|-----------|------------|------------|------------|-----------|------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | |
| อัตราส่วนทางการเงิน | | | | | | | | | | | |
| นิติ 1 ความเข้มแข็งของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งหมดต่อทุน (เท่า) | = | 1.56 | 2.91 | 1.14 | 4.60 | 2.02 | 1.64 | 3.20 | 0.88 | 1.25 | 1.64 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = | 0.11 | 0.12 | 0.14 | 0.00 | 0.08 | 0.14 | 0.00 | 0.13 | 0.00 | 0.19 |
| (3) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = | 4.36 | (21.94) | 8.44 | 18.56 | 28.80 | 17.59 | 32.50 | 23.87 | 2.49 | 19.19 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) | = | (16.92) | (32.44) | (1.33) | (36.32) | (2.51) | 15.75 | (2.38) | 5.42 | 2.58 | (8.23) |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%) | = | 9.32 | (8.84) | 16.36 | (2.45) | 32.46 | 17.66 | 10.87 | 18.78 | (1.41) | 20.74 |
| นิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | | | | | | | |
| (1) อัตราการค้างชำระ (%) | = | 14.56 | 20.81 | 0.00 | 3.57 | 0.98 | 3.43 | 283.57 | 0.00 | 2.63 | 3.64 |
| (2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) | = | 2.11 | 2.73 | 4.34 | 3.32 | 4.26 | 4.17 | 3.10 | 3.44 | 3.77 | 2.33 |
| (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) | = | 3.37 | 0.00 | 7.47 | (0.33) | 9.83 | 6.67 | 2.31 | 9.61 | 0.00 | 7.23 |
| (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = | (9.74) | (30.03) | 3.02 | (30.58) | 6.03 | 16.44 | 4.14 | 14.47 | 2.54 | 0.52 |
| นิติ 3 ขีดความสามารถในการบริหาร | | | | | | | | | | | |
| อัตราการค้าปลีก (%) | = | (1.00) | (24.29) | 1.35 | (33.04) | 5.47 | 11.24 | 10.08 | 30.96 | (8.20) | 18.62 |
| นิติ 4 การทำกำไร | | | | | | | | | | | |
| (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท) | = | 6,340.10 | (5,900.71) | 12,608.70 | (413.54) | 14,256.63 | 11,863.57 | 3,207.40 | 34,456.74 | (553.91) | 24,573.70 |
| (2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) | = | 20,265.26 | 35,797.80 | 19,285.50 | 25,095.81 | 18,579.74 | 25,055.60 | 24,067.99 | 81,896.16 | 33,108.81 | 45,290.77 |
| (3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) | = | 123,200.22 | 102,199.35 | 42,442.81 | 49,252.14 | 19,826.62 | 112,326.49 | 103,746.88 | 196,560.79 | 60,150.48 | 190,615.59 |
| (4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) | = | 49.33 | 126.90 | 47.68 | 103.64 | 36.24 | 50.97 | 67.08 | 29.53 | 108.73 | 39.43 |
| (5) อัตราการค้าปลีกต่อทุนสำรอง (%) | = | 17.02 | 8.76 | 6.29 | (100.00) | 7.39 | 10.32 | (100.00) | 18.85 | (100.00) | 60.74 |
| (6) อัตราการค้าปลีกต่อทุนสะสมอื่น (%) | = | 18.79 | 4.18 | 4.69 | (2.01) | 12.40 | (11.95) | (0.05) | 4.00 | 0.00 | 32.12 |
| (7) อัตราการค้าปลีกต่อกำไรสุทธิ (%) | = | (40.38) | (192.78) | 14.80 | (97.38) | 141.19 | 5,518.36 | (134.21) | 63.92 | (97.21) | (23.43) |
| (8) อัตรากำไรสุทธิ (%) | = | 1.60 | (0.78) | 1.72 | (0.10) | 2.31 | 1.60 | 0.75 | 2.79 | (0.17) | 3.11 |

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

| | อัตราส่วนทางการเงิน | | | | | | | | | |
|--|---------------------|-------|-------|--------|--------|--------|-------|--------|-------|-------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| | สภาพคล่อง | | | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหมุนเวียน (เท่า) | = | 3.38 | 0.94 | 1.82 | 0.83 | 1.60 | 1.72 | 2.37 | 0.02 | 2.07 |
| (2) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) | = | 58.06 | 26.84 | 143.40 | 104.01 | 144.30 | 66.73 | 40.22 | 38.34 | 68.07 |
| (3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) | = | 6.29 | 13.60 | 2.55 | 3.51 | 2.53 | 5.47 | 9.08 | 9.52 | 5.36 |
| (4) อัตราสุทธินี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ ตามกำหนด (%) | = | 92.79 | 79.19 | 100.00 | 97.83 | 98.95 | 59.04 | 100.00 | 53.57 | 65.23 |

สำหรับผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของสหกรณ์ แสดงดังตารางที่ 4.30 – 4.31

ตารางที่ 4.30 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา

| อัตราส่วนทางการเงิน | สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ | | | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย |
|---|--------------------|-------------|------------|-------------|-----------|-------------|-----------------|
| | 1 | | 2 | | 4 | | |
| | ผลงาน | ผลสัมฤทธิ์ | ผลงาน | ผลสัมฤทธิ์ | ผลงาน | ผลสัมฤทธิ์ | |
| มิติ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุน (เท่า) = | 1.56 | ไม่ดี | 2.91 | ไม่ดี | 4.60 | ไม่ดี | 1.16 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) = | 0.11 | ไม่ดี | 0.12 | ไม่ดี | 0.00 | ไม่ดี | 0.13 |
| (3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%) = | 4.36 | ไม่ดี | (21.94) | ไม่ดี | 18.56 | ดี | 15.41 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) = | (16.92) | ดี | (32.44) | ดี | (36.32) | ดี | 1.40 |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%) = | 9.32 | ไม่ดี | (8.84) | ไม่ดี | (2.45) | ไม่ดี | 14.33 |
| รวม | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | |
| มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | | | |
| (1) อัตราการค้างชำระ (%) = | 14.56 | ดี | 20.81 | ดี | 3.57 | ดี | 34.47 |
| (2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) = | 2.11 | ไม่ดี | 2.73 | ไม่ดี | 3.32 | ไม่ดี | 3.57 |
| (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) = | 3.37 | ไม่ดี | 0.00 | ไม่ดี | (0.33) | ไม่ดี | 6.42 |
| (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) = | (9.74) | ไม่ดี | (30.03) | ไม่ดี | (30.58) | ไม่ดี | 7.42 |
| รวม | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | |
| มิติ 3 ขีดความสามารถในการบริหาร | | | | | | | |
| อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) = | (1.00) | ไม่ดี | (24.29) | ไม่ดี | (33.04) | ไม่ดี | 55.86 |
| รวม | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | |
| มิติ 4 การทำกำไร | | | | | | | |
| (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท) = | 6,340.10 | ดี | (5,300.71) | ไม่ดี | (413.54) | ไม่ดี | 751.33 |
| (2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) = | 20,265.26 | ดี | 35,797.80 | ดี | 25,095.81 | ดี | 3,521.28 |
| (3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) = | 123,200.22 | ไม่ดี | 102,199.35 | ไม่ดี | 49,252.14 | ไม่ดี | 6,186.34 |
| (4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) = | 49.33 | ดี | 126.90 | ไม่ดี | 103.64 | ไม่ดี | 52.14 |
| (5) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%) = | 17.02 | ดี | 8.76 | ไม่ดี | (100.00) | ไม่ดี | 11.76 |
| (6) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%) = | 18.79 | ดี | 4.18 | ไม่ดี | (2.01) | ไม่ดี | 17.30 |
| (7) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%) = | (40.38) | ไม่ดี | (192.78) | ไม่ดี | (97.38) | ไม่ดี | 7.31 |
| (8) อัตรากำไรสุทธิ (%) = | 1.60 | ไม่ดี | (0.78) | ไม่ดี | (0.10) | ไม่ดี | 1.79 |
| รวม | | พอใช้ | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | |
| มิติ 5 สภาพคล่อง | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) = | 3.38 | ดี | 0.94 | ไม่ดี | 0.83 | ไม่ดี | 1.84 |
| (2) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) = | 58.06 | ดี | 26.84 | ดี | 104.01 | ดี | 15.30 |
| (3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) = | 6.29 | ดี | 13.60 | ดี | 3.51 | ดี | 23.86 |
| (4) อัตราถูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%) = | 92.79 | ดี | 79.19 | ดี | 97.83 | ดี | 65.53 |
| รวม | | ดี | | ดี | | ดี | |
| รวมทั้งสิ้น | | พอใช้ | | การปรับปรุง | | การปรับปรุง | |

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

| อัตราส่วนทางการเงิน | สภาพภูมิคนขนาดใหญ | | | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย |
|---|-------------------|--------------------|-----------|--------------------|------------|--------------------|-----------------|
| | 5 | | 9 | | 10 | | |
| | ผลงาน | ผลลัพธ์ | ผลงาน | ผลลัพธ์ | ผลงาน | ผลลัพธ์ | |
| มิติ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (เท่า) | = 2.02 | ไม่ดี | 1.25 | ไม่ดี | 1.64 | ไม่ดี | 1.16 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = 0.08 | ไม่ดี | 0.00 | ไม่ดี | 0.19 | ดี | 0.13 |
| (3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%) | = 28.80 | ดี | 2.49 | ไม่ดี | 19.19 | ดี | 15.41 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) | = (2.51) | ดี | 2.58 | ไม่ดี | (8.23) | ดี | 1.40 |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%) | = 32.46 | ดี | (1.41) | ไม่ดี | 20.74 | ดี | 14.33 |
| รวม | | พอใช้ | | ควรปรับปรุง | | ดี | |
| มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | | | |
| (1) อัตราการค้างชำระ (%) | = 0.98 | ดี | 2.63 | ดี | 3.64 | ดี | 34.47 |
| (2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) | = 4.26 | ดี | 3.77 | ดี | 2.33 | ไม่ดี | 3.57 |
| (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) | = 9.83 | ดี | 0.00 | ไม่ดี | 7.23 | ดี | 6.42 |
| (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = 6.03 | ไม่ดี | 2.54 | ไม่ดี | 0.52 | ไม่ดี | 7.42 |
| รวม | | ดี | | พอใช้ | | พอใช้ | |
| มิติ 3 ชัดความสามารถในการบริหาร | | | | | | | |
| อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) | = 5.47 | ไม่ดี | (8.20) | ไม่ดี | 18.62 | ไม่ดี | 55.86 |
| รวม | | ควรปรับปรุง | | ควรปรับปรุง | | ควรปรับปรุง | |
| มิติ 4 การทำกำไร | | | | | | | |
| (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท) | = 14,256.63 | ดี | (553.91) | ไม่ดี | 24,573.70 | ดี | 751.33 |
| (2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) | = 18,579.74 | ดี | 33,108.81 | ดี | 45,290.77 | ดี | 3,521.28 |
| (3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) | = 19,826.62 | ไม่ดี | 60,150.48 | ไม่ดี | 190,615.59 | ไม่ดี | 6,186.34 |
| (4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) | = 36.24 | ดี | 108.73 | ไม่ดี | 39.43 | ดี | 52.14 |
| (5) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%) | = 7.39 | ไม่ดี | (100.00) | ไม่ดี | 60.74 | ดี | 11.76 |
| (6) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%) | = 12.40 | ไม่ดี | 0.00 | ไม่ดี | 32.12 | ดี | 17.30 |
| (7) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%) | = 141.19 | ดี | (97.21) | ไม่ดี | (23.43) | ไม่ดี | 7.31 |
| (8) อัตรากำไรสุทธิ (%) | = 2.31 | ดี | (0.17) | ไม่ดี | 3.11 | ดี | 1.79 |
| รวม | | พอใช้ | | ควรปรับปรุง | | ดี | |
| มิติ 5 สภาพคล่อง | | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) | = 1.60 | ไม่ดี | 0.02 | ไม่ดี | 2.07 | ดี | 1.84 |
| (2) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) | = 144.30 | ดี | 38.34 | ดี | 68.07 | ดี | 15.30 |
| (3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) | = 2.53 | ดี | 9.52 | ดี | 5.36 | ดี | 23.86 |
| (4) อัตราถูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%) | = 98.95 | ดี | 53.57 | ไม่ดี | 65.23 | ไม่ดี | 65.53 |
| รวม | | ดี | | พอใช้ | | ดี | |
| รวมทั้งสิ้น | | พอใช้ | | ควรปรับปรุง | | พอใช้ | |

จากตารางที่ 4.30 พบว่า สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์พอใช้และเกณฑ์ควรปรับปรุง สหกรณ์ที่มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์พอใช้ มี 3 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด สหกรณ์โคนมไทย – เดนมาร์คปากช่อง จำกัด และสหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 3 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด สหกรณ์โคนมไทย – เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด และสหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด

ตารางที่ 4.31 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมขนาดใหญ่มาก
ในจังหวัดนครราชสีมา

| อัตราส่วนทางการเงิน | สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่มาก | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย | |
|--|-----------------------|------------|--------------------|------------|--------------------|-------|
| | 3 | | 6 | | | |
| | ผลงาน | ผลสัมฤทธิ์ | ผลงาน | ผลสัมฤทธิ์ | | |
| มิติ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (เท่า) | = | 1.14 | ดี | 1.64 | ดี | 1.86 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = | 0.14 | ดี | 0.14 | ดี | 0.88 |
| (3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%) | = | 8.44 | ไม่ดี | 17.59 | ดี | 11.31 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) | = | (1.33) | ดี | 15.75 | ไม่ดี | 13.24 |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%) | = | 16.36 | ดี | 17.66 | ดี | 6.12 |
| รวม | | | ดี | | ดี | |
| มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | | |
| (1) อัตราการค้างชำระ (%) | = | 0.00 | ดี | 3.43 | ดี | 38.89 |
| (2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) | = | 4.34 | ดี | 4.17 | ดี | 0.83 |
| (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) | = | 7.47 | ดี | 6.67 | ดี | 2.13 |
| (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = | 3.02 | ไม่ดี | 16.44 | ดี | 12.56 |
| รวม | | | ดี | | ดี | |
| มิติ 3 ชีตความสามารถในการบริหาร | | | | | | |
| อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) | = | 1.35 | ไม่ดี | 11.24 | ไม่ดี | 16.81 |
| รวม | | | ควรปรับปรุง | | ควรปรับปรุง | |

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

| อัตราส่วนทางการเงิน | ลักษณะใดมีขนาดใหญ่มาก | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย |
|---|-----------------------|--------------|------------|--------------|-----------------|
| | 3 | | 6 | | |
| | ผลงาน | ผลลัพธ์ | ผลงาน | ผลลัพธ์ | |
| มิติ 4 การทำกำไร | | | | | |
| (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท) | = 12,608.70 | ดี | 11,863.57 | ดี | 377.40 |
| (2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) | = 19,285.50 | ดี | 25,055.60 | ดี | 8,777.18 |
| (3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) | = 42,442.81 | ไม่ดี | 112,326.49 | ไม่ดี | 12,881.65 |
| (4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) | = 47.68 | ดี | 50.97 | ดี | 61.79 |
| (5) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%) | = 6.29 | ไม่ดี | 10.32 | ดี | 8.44 |
| (6) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%) | = 4.69 | ไม่ดี | (11.95) | ไม่ดี | 8.18 |
| (7) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%) | = 14.80 | ดี | 5,518.36 | ดี | 12.20 |
| (8) อัตรากำไรสุทธิ (%) | = 1.72 | ไม่ดี | 1.60 | ไม่ดี | 2.59 |
| รวม | | พอใช้ | | พอใช้ | |
| มิติ 5 สภาพคล่อง | | | | | |
| (1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) | = 1.82 | ดี | 1.56 | ดี | 1.16 |
| (2) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) | = 143.40 | ดี | 127.11 | ดี | 13.31 |
| (3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) | = 2.55 | ดี | 2.87 | ดี | 27.42 |
| (4) อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%) | = 100.00 | ดี | 98.04 | ดี | 61.11 |
| รวม | | ดี | | ดี | |
| รวมทั้งสิ้น | | พอใช้ | | ดี | |

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

| อัตราส่วนทางการเงิน | สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย | |
|--|--------------------|------------|-------------|------------|-----------------|-----------|
| | 7 | | 8 | | | |
| | ผลงาน | ผลลัพธ์ | ผลงาน | ผลลัพธ์ | | |
| มิติ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุน (เท่า) | = | 3.20 | ไม่ดี | 0.88 | ดี | 1.86 |
| (2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) | = | 0.00 | ไม่ดี | 0.13 | ดี | 0.08 |
| (3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%) | = | 32.50 | ดี | 23.87 | ดี | 11.31 |
| (4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%) | = | (2.38) | ดี | 5.42 | ดี | 13.24 |
| (5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%) | = | 10.87 | ดี | 18.78 | ดี | 6.12 |
| รวม | | | พอใช้ | | ดี | |
| มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ | | | | | | |
| (1) อัตราการค้างชำระ (%) | = | 283.57 | ไม่ดี | 0.00 | ดี | 38.89 |
| (2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) | = | 3.10 | ดี | 3.44 | ดี | 0.83 |
| (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%) | = | 2.31 | ดี | 9.61 | ดี | 2.13 |
| (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%) | = | 4.14 | ไม่ดี | 14.47 | ดี | 12.56 |
| รวม | | | พอใช้ | | ดี | |
| มิติ 3 ชีคความสามารถในการบริหาร | | | | | | |
| อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) | = | 10.08 | ไม่ดี | 30.96 | ดี | 16.81 |
| รวม | | | ควรปรับปรุง | | ดี | |
| มิติ 4 การทำกำไร | | | | | | |
| (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท) | = | 3,207.40 | ดี | 34,456.74 | ดี | 377.40 |
| (2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) | = | 24,067.99 | ดี | 81,896.16 | ดี | 8,777.18 |
| (3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) | = | 103,746.88 | ไม่ดี | 196,560.79 | ไม่ดี | 12,881.65 |
| (4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (%) | = | 67.08 | ไม่ดี | 29.53 | ดี | 61.79 |
| (5) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%) | = | (100.00) | ไม่ดี | 18.85 | ดี | 8.44 |
| (6) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%) | = | (0.05) | ไม่ดี | 4.00 | ไม่ดี | 8.18 |
| (7) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%) | = | (134.21) | ไม่ดี | 63.92 | ดี | 12.20 |
| (8) อัตรากำไรสุทธิ (%) | = | 0.75 | ไม่ดี | 2.79 | ดี | 2.59 |
| รวม | | | ควรปรับปรุง | | ดี | |

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

| อัตราส่วนทางการเงิน | สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ | | | | อัตราส่วนเฉลี่ย | |
|--|--------------------|---------|-------------|---------|-----------------|-------|
| | 7 | | 8 | | | |
| | ผลงาน | ผลลัพธ์ | ผลงาน | ผลลัพธ์ | | |
| มิติ 5 สภาพคล่อง | | | | | | |
| (1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) | = | 1.72 | ดี | 2.37 | ดี | 1.16 |
| (2) อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) | = | 66.73 | ดี | 40.22 | ดี | 13.31 |
| (3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน) | = | 5.47 | ดี | 9.08 | ดี | 27.42 |
| (4) อัตราถูกหนี้ยืมเงินผู้ระยะสั้นที่ชำระได้ | = | 59.04 | ไม่ดี | 100.00 | ดี | 61.11 |
| ตามกำหนด (%) | | | | | | |
| | รวม | | ดี | | ดี | |
| | รวมทั้งสิ้น | | ควรปรับปรุง | | ดี | |

จากตารางที่ 4.31 พบว่า สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่มากในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี สหกรณ์ที่มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี มี 2 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ได้แก่ สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด และอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง ได้แก่ สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของ สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยขอนำเสนอในรูปแบบตาราง ดังตารางที่ 4.32 และ ตารางที่ 4.33 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.32 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในตามความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้า ฝ่ายบัญชีสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

| สหกรณ์โคนม | ระดับการควบคุมภายใน | ผลการปฏิบัติงาน | ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน |
|-------------------------|---------------------|-----------------|---------------------------|
| 1 ทรบุรี | ดี | พอใช้ | ไม่ดี |
| 2 ปักธงชัย | ดี | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 3 ไทย-เดนมาร์กสูงเนิน | ดี | พอใช้ | ไม่ดี |
| 4 ไทย-เดนมาร์กขามทะเลสอ | ดี | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 5 ไทย-เดนมาร์กปากช่อง | พอใช้ | พอใช้ | ไม่ดี |
| 6 ปากช่อง | ดี | ดี | ดี |
| 7 ขามทะเลสอ | พอใช้ | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 8 พิมาย | ดี | ดี | ดี |
| 9 ชุมพวง | พอใช้ | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 10 เลิงสาง | ดี | พอใช้ | ไม่ดี |

จากตารางที่ 4.32 พบว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตามความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่ มีประสิทธิภาพการควบคุมภายใน อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนม ทรบุรี จำกัด 2) สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด 3) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด 4) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กขามทะเลสอ จำกัด 5) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กปากช่อง จำกัด 6) สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด 7) สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด 8) สหกรณ์โคนมเลิงสาง จำกัด สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด 2) สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด

ตารางที่ 4.33 ประสิทธิภาพการควบคุมภายในตามความเห็นของผู้สอบบัญชี สหกรณ์โคนม
ในจังหวัดนครราชสีมา

| สหกรณ์โคนม | ระดับการควบคุมภายใน | ผลการปฏิบัติงาน | ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน |
|-------------------------|---------------------|-----------------|---------------------------|
| 1 ทรบุรี | พอใช้ | พอใช้ | ไม่ดี |
| 2 ปักธงชัย | ดี | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 3 ไทย-เดนมาร์คสูงเนิน | พอใช้ | พอใช้ | ไม่ดี |
| 4 ไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ | ควรปรับปรุง | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 5 ไทย-เดนมาร์คปากช่อง | พอใช้ | พอใช้ | ไม่ดี |
| 6 ปากช่อง | ดี | ดี | ดี |
| 7 ขามทะเลสอ | พอใช้ | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 8 พิมาย | ดี | ดี | ดี |
| 9 ชุมพวง | พอใช้ | ควรปรับปรุง | ไม่ดี |
| 10 เสิงสาง | พอใช้ | พอใช้ | ไม่ดี |

จากตารางที่ 4.33 พบว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ตามความเห็นของผู้สอบบัญชี มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนมทรบุรี จำกัด 2) สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด 3) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด 4) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด 5) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด 6) สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด 7) สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด 8) สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด 2) สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

เพื่อศึกษาระดับการควบคุมภายในด้านการบริหาร และด้านการบัญชี ศึกษาผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน และวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย มีดังต่อไปนี้

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็นประชากรสถานที่ ซึ่งได้แก่สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 สหกรณ์ ที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์โคนม และประชากรบุคคล โดยเลือกผู้ดำรงตำแหน่งเฉพาะ 3 ตำแหน่ง ได้แก่ ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี และผู้สอบบัญชี จากสหกรณ์ 10 สหกรณ์ รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการบริหารและด้านการบัญชี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้อัตราส่วนทางการเงิน ส่วนประสิทธิภาพการควบคุมภายใน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวัดผลจากระดับการควบคุมภายในและผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

1.3 ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประชากร ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ เป็นเพศชายทั้งจำนวน ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีระยะเวลาการทำงานอยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบัญชีเป็นเพศหญิงทั้งจำนวน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีระยะเวลาการทำงานอยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี

และ อยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 36 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีระยะเวลาการทำงาน 11 ปีขึ้นไป

1.3.2 การควบคุมภายใน

ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารโดยรวม พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี และผู้สอบบัญชีมีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) *ความซื่อสัตย์และจริยธรรม* พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

2) *การจัดองค์การและการมอบหมายงาน* พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

3) *การบริหารงานบุคคล* พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.60) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.40)

4) *การตรวจสอบภายใน* พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.80)

5) *การรายงานและประเมินผล* พบว่า ประชานกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.50) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.53)

ผลการวิเคราะห์ระดับการควบคุมภายในด้านการบัญชีโดยรวม พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) *เงินสดและเงินฝากธนาคาร* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.32)

2) *ลูกหนี้* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.59) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.09)

3) *เจ้าหน้าที่* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.63) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.15)

4) *การจัดซื้อ* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.74) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.36)

5) *รายได้* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.49) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.36)

6) *สินค้า* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.83) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.26)

7) *ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.76) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.39)

8) *สมาชิกและทุนเรือนหุ้น* พบว่า หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.88) และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.55)

ผลการศึกษาระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประชากรสถานที่ พบว่า ประชากรกรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับดี สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.96) และผู้สอบบัญชีมีความเห็นว่าการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ สหกรณ์ที่มีระดับการควบคุมภายในดีสูงสุด คือ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.98)

1.3.3 ผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน

สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้และเกณฑ์ควรปรับปรุง สหกรณ์ที่มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ได้แก่ สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด สหกรณ์โคนมไทย – เดนมาร์คปากช่อง จำกัด และสหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด

สหกรณ์โคนมขนาดใหญ่มากในจังหวัดนครราชสีมา มีผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี สหกรณ์ที่มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด

1.3.4 ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน

ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ตามความเห็นของ 1) ประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี 2) ผู้สอบบัญชี พบว่าประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด 2) สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด 3) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด 4) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด 5) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด 6) สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด 7) สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด 8) สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ 1) สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด 2) สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าตามความเห็นของผู้สอบบัญชี สหกรณ์มีการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รติ เสงี่ยมกุล (2546) ที่กล่าวถึงความมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในประเทศไทยในมุมมองของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นความเห็นที่ต่างจากตัวแทนของสหกรณ์ คือ ประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี ที่มีความเห็นว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของรติ เสงี่ยมกุล ที่กล่าวถึงความมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในประเทศไทยในมุมมองของพนักงานสหกรณ์ เห็นว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ ความเห็นที่ต่างกันอาจเนื่องมาจาก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายใน ซึ่งสอดคล้องกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 22) ที่กล่าวไว้ว่า ระบบการควบคุมภายในอาจไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในการควบคุมภายใน ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่ประธานกรรมการส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาทำงานไม่เกิน 5 ปี หัวหน้าฝ่ายบัญชีส่วนใหญ่ มีระยะเวลาการทำงานไม่เกิน 10 ปี อาจเป็นสาเหตุทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในแตกต่างจากผู้สอบบัญชี ดังจะเห็นได้จากผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี มีระยะเวลาการทำงาน 11 ปีขึ้นไป และทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์ ตาม

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 69 ซึ่งการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด เมื่อพิจารณา ระดับการควบคุมภายในด้านการบริหารของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาตามความเห็นของผู้สอบบัญชี ในแต่ละเรื่อง พบว่า

2.1 ความซื่อสัตย์และจริยธรรม มีการควบคุมภายในอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนในการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารงานบุคคลในเรื่องความซื่อสัตย์และจริยธรรม ไม่มีการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ สอดคล้องกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 18) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ ความซื่อสัตย์และจริยธรรมของคณะกรรมการดำเนินการ

2.2 การจัดองค์การและการมอบหมายงาน มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดโครงสร้างที่ยังไม่เหมาะสมกับขนาดของสหกรณ์ และการมอบอำนาจให้แก่คณะกรรมการ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับเมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 76) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดองค์การเป็นการจัดสายการบังคับบัญชาตามโครงสร้างองค์การ การรายงานการปฏิบัติงานและการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การ โดยมีการกำหนดอำนาจและความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงานและคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

2.3 การบริหารงานบุคคล มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดยังไม่เหมาะสม กล่าวคือ ไม่มีการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนระเบียบอย่างจริงจัง จึงทำให้การบริหารงานบุคคลไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.4 การตรวจสอบภายใน มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานการตรวจสอบ ซึ่งได้แก่ผู้ตรวจสอบกิจการ กล่าวคือ สหกรณ์โคนมส่วนใหญ่คัดเลือกผู้ตรวจสอบกิจการโดยไม่คำนึงถึงความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบ รวมทั้งผู้ตรวจสอบกิจการส่วนใหญ่เคยดำรงตำแหน่งทางบริหารที่เว้นวรรคตามวาระการดำรงตำแหน่ง สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 50 ที่กล่าวไว้ว่า กรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน และ สอดคล้องกับคำกล่าวของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549: 18) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ การปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการต้องเป็นไปโดยอิสระและผู้ตรวจสอบกิจการต้องมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่

2.5 การรายงานและประเมินผล มีการควบคุมภายใน โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ฝ่ายบริหารไม่มีการนำรายงานผลดำเนินงานที่ได้จัดทำไว้ไปเป็นเครื่องมือในการบริหาร กล่าวคือ ไม่มีการเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้ประจำทุกเดือน สอดคล้องกับเมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 76) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดทำให้มีการควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ทำให้ผู้บริหารสามารถทราบได้ตลอดเวลาว่าการปฏิบัติงานยังมีประสิทธิภาพอยู่หรือไม่ มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพื่อหาสาเหตุและกำหนดวิธีการแก้ไขให้เหมาะสมในแต่ละกรณี เป็นการลดความเสี่ยงเนื่องจากการปฏิบัติงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมภายในด้านการบัญชีของสหกรณ์โคนมในจังหวัด นครราชสีมาตามความเห็นของผู้สอบบัญชี ในแต่ละเรื่อง พบว่า

1. เงินสดและเงินฝากธนาคาร มีการควบคุมภายใน โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 65 ว่าด้วยการบันทึก รายการในบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ให้บันทึกรายการในวันที่เกิดเหตุ นั้น และความ ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสารประกอบการจ่ายเงิน สอดคล้องกับเมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 76) ที่กล่าวไว้ว่า ความครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสารและการสรุปรายการเพื่อบันทึกบัญชี เพื่อให้มั่นใจว่า รายการบัญชีทุกรายการได้นำไปบันทึกบัญชีแล้วอย่างครบถ้วน

2. ลูกหนี้ มีการควบคุมภายใน โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการ แบ่งแยกหน้าที่ผู้รับชำระหนี้และการบันทึกบัญชีลูกหนี้ยังไม่เหมาะสม การจดบันทึกรายการ การประชุมคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ไม่เป็นปัจจุบัน การจัดทำเอกสารประกอบคำขอ กู้ยังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ มีการประเมินความสามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ยังไม่เหมาะสม ไม่มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมเป็นประจำ สอดคล้องกับเมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547: 76) ที่กล่าวไว้ว่า การแบ่งแยกหน้าที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถยับยั้งการบันทึกบัญชีบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ การจัดทำมีการอนุมัติรายการก่อนที่ จะมีการทำรายการนั้น ๆ เพื่อให้มั่นใจว่า รายการที่อนุมัตินั้นถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ข้อกำหนดของกิจการ และเป็นรายการที่เหมาะสม

3. เจ้าหนี้ มีการควบคุมภายใน โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องมาจากการที่สหกรณ์ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อจำกัดหรือข้อกำหนดในสัญญาเงินกู้ ทำให้มีค่าปรับ และอาจมีการบันทึก บัญชีดอกเบี้ยค้างจ่ายหรือดอกเบี้ยจ่ายล่วงหน้าไม่ถูกต้อง บัญชีเจ้าหนี้การค้าแสดงยอดหนี้สินไม่ ถูกต้องเนื่องจากการบันทึกจำนวนเงินผิดพลาด หรือบันทึกบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการจ่ายเงินรับฝากเกินกว่ายอดคงเหลือที่มีอยู่ บันทึกเงินรับฝากผิดราย สอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์และ คณะ(2545: 53) ที่กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิภาพของ Emerson มี 12 ประการ หนึ่งในสิบสอง

ประการ ใต้แก่ มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และแน่นอน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนภายนอกที่เป็นภาระผูกพัน ซึ่งสหกรณ์จะต้องชำระให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด หากการชำระหนี้ของสหกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อความคล่องตัวและเครดิตทางการเงินของสหกรณ์

4. การจัดซื้อ มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องมาจาก การซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก กล่าวคือ ก่อนการจัดซื้อสินค้าสหกรณ์ไม่ได้สำรวจความต้องการของสมาชิก ไม่มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าคงเหลือ ทำให้มีสินค้าคงเหลือเกินความจำเป็นเนื่องจากสินค้าที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิก ไม่มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกัน ทำให้สหกรณ์ต้องซื้อสินค้าราคาแพงส่งผลให้มีต้นทุนสูง สอดคล้องกับจันทนา สาขากร และคณะ (2550: 14-1) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารการจัดซื้อสามารถป้องกันความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าเกินความจำเป็นหรือในปริมาณที่ไม่เพียงพอกับความต้องการซื้อสินค้าที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อกิจการ หรือเพื่อเอื้อประโยชน์แก่พนักงาน ซื้อสินค้าในราคาที่สูงแต่คุณภาพต่ำ

5. รายได้ มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องมาจากการแบ่งแยกหน้าที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขายกับฝ่ายจัดซื้อ สอดคล้องกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549 : 22) ที่กล่าวไว้ว่า ระบบการควบคุมภายในอาจไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากสหกรณ์มีเจ้าหน้าที่จำกัด การแบ่งแยกหน้าที่เป็นแต่ละแผนกไม่สามารถกระทำได้ เจ้าหน้าที่คนหนึ่ง ๆ ต้องรับภาระหลายด้าน ความสมบูรณ์ของการออกเอกสารหลักฐานการขาย

6. สินค้า มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องมาจากสถานที่เก็บรักษาสินค้าไม่มีเวรยามรักษาการณ์ ไม่มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้าให้เป็นปัจจุบัน การเก็บสินค้าไม่แยกเป็นหมวดหมู่ ดังนั้นสหกรณ์ควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเก็บสินค้าและสถานที่เก็บรักษาที่มีความปลอดภัย การจัดเก็บสินค้าควรเรียงเป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายและสะดวกต่อการจ่ายสินค้าและการตรวจนับ และจัดทำทะเบียนคุมให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545: 53) ที่กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิภาพของ Emerson มี 12 ประการ หนึ่งในสิบสองประการ ใต้แก่ มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และแน่นอน ซึ่งจะทำให้การควบคุมสินค้ามีประสิทธิภาพดีต่อไป

7. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ มีการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องมาจาก การจัดซื้อหรือก่อสร้างไม่เป็นไปตามระเบียบ มติที่ประชุมใหญ่ หรือมติที่ประชุมคณะกรรมการ มีการซื้อสินทรัพย์ในราคาสูงกว่าที่ควร การดูแลรักษาทรัพย์สินไม่เหมาะสม จึงทำให้การควบคุมอยู่ในระดับพอใช้

8. สมาชิกและทุนเรือนหุ้น แม้ว่าการควบคุมภายในโดยรวมจะอยู่ในระดับดี แต่สหกรณ์ควรพิจารณาการจัดทำทะเบียนสมาชิกและสมุดคู่มือสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน และตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำทะเบียน โดยการเปรียบเทียบกับบัญชีคุม พร้อมทั้งจัดให้มีการยื่นยันยอดทุนเรือนหุ้นทุกสิ้นปีบัญชี สอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545: 53) ที่กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิภาพของ Emerson มี 12 ประการ หนึ่งในสิบสองประการ ได้แก่ มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และแน่นอน ซึ่งจะทำให้การควบคุมเรื่องสมาชิกและทุนเรือนหุ้นมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานที่ พบว่าความเห็นของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี ผู้สอบบัญชี สอดคล้องกับผลการประเมินชั้นคุณภาพของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (<http://www.cad.go.th> สืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2550) ที่ได้ประเมินให้ สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด มีการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์ดี ประเมินให้ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก จำกัด สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด และ สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด มีการควบคุมภายในอยู่ในเกณฑ์พอใช้

เนื่องจากการควบคุมภายในกำหนดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ความมีประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบายที่ใช้บังคับ ดังนั้น จึงขอเสนอผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน โดยการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีผลการปฏิบัติงานจากการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่พอใช้และควรปรับปรุง สหกรณ์ที่มีผลการปฏิบัติงานดีมีเพียง 2 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และ สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีอัตรการเติบโตของธุรกิจต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ระบบการควบคุมภายในที่วางไว้ไม่ดีเท่าที่ควร หรือไม่มีการถือปฏิบัติอย่างจริงจัง ประกอบกับปีที่ผ่านมาเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ น้ำมันมีราคาแพง ต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้น สมาชิกมีกำลังซื้อน้อยลง จึงส่งผลให้การเติบโตของธุรกิจลดลง มีเพียงสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด ที่มีอัตรการเติบโตของธุรกิจสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย เมื่อพิจารณาสภาพคล่องของสหกรณ์โคนมส่วนใหญ่ พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจากลูกหนี้ระยะสั้นส่วนใหญ่สามารถชำระได้ตามกำหนด และสินค้าที่จัดหามาเพื่อจำหน่ายสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว จึงทำให้สหกรณ์มีสภาพคล่อง อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ยังมีอัตราหนี้สินต่อสมาชิกสูงมากเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย ดังนั้น สหกรณ์ควรมีการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ

อย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันการผิคนัดชำระหนี้ที่อาจเกิดขึ้น จนส่งผลให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่องในที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาระดับการควบคุมภายในและผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน ในมุมมองของผู้สอบบัญชี ซึ่งปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 69 ทำให้ทราบว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ระดับการควบคุมภายในส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์พอใช้และควรปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภรณ์ ไสยวงศ์ ผาณิต นูรณ์โกทา ประสพสิน แม้นทิพย์ (2546) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคเกษตร พบว่า สหกรณ์ภาคเกษตรที่มีระดับการควบคุมภายในด้านบัญชีที่ดี จะมีผลการดำเนินงานที่ดีด้วย แต่ถ้าหากพิจารณาในมุมมองของประธานกรรมการและหัวหน้าฝ่ายบัญชี จะพบว่าไม่สอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่แตกต่างกัน ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพเพียง 2 สหกรณ์ คือ สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด และสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด จากจำนวนสหกรณ์โคนมทั้งหมด 10 สหกรณ์

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการบริหาร และด้านการบัญชี โดยการวัดค่าจากระดับการควบคุมภายใน พร้อมทั้งวิเคราะห์งบการเงินประกอบเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ พบว่ามีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 สหกรณ์ควรปรับปรุงการควบคุมภายในเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับพอใช้ให้อยู่ในระดับดี เพื่อลดข้อผิดพลาดอันอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีข้อมูลทางบัญชีที่ครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้และทันเหตุการณ์ รวมทั้งส่งผลให้มีผลการปฏิบัติงานที่ดี

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมภายใน เพื่อให้สหกรณ์มีแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ให้ดีขึ้น

3.1.3 สหกรณ์ที่มีการควบคุมภายในดี ทำให้การสอบบัญชีมีความเสี่ยงต่ำ ดังนั้นการกำหนดแนวการตรวจสอบบัญชีอาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อลดปริมาณงานและระยะเวลาใน

การตรวจสอบ ในทางตรงข้าม หากสหกรณ์ที่มีการควบคุมภายในไม่ดี ทำให้การสอบบัญชีมีความเสี่ยงสูง ดังนั้น การกำหนดแนวการตรวจสอบบัญชี อาจต้องเพิ่มปริมาณการตรวจสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้อง

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพียงปีเดียว ทำให้ไม่เห็นแนวโน้มผลการปฏิบัติงานที่แท้จริง ดังนั้นจึงควรศึกษาอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป

3.2.2 ควรศึกษาข้อจำกัดในการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในสหกรณ์

3.2.3 การวัดผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย นอกจากกำหนดค่ามากกว่าและน้อยกว่าแล้ว ควรกำหนดให้มีค่าที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยด้วย

3.2.4 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์ตัวแทนสหกรณ์ และผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นประชากรที่มีลักษณะต่างกัน จึงควรสัมภาษณ์ประชากรที่อยู่กลุ่มเดียวกัน เช่น ผู้ตรวจสอบกิจการผู้ตรวจสอบภายใน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2544) คู่มือการตรวจสอบกิจการอย่างง่าย (สำหรับสหกรณ์ประเภท
การเกษตร) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย
- _____. (2546) เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการให้การศึกษาอบรมคณะกรรมการ
ดำเนินการของสหกรณ์ภาคเกษตร หลักสูตร การบริหารการควบคุมภายใน พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- _____. (2548) เรื่องการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร
ปี 2548 กรุงเทพมหานคร
- _____. (2548) คู่มือการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทาง
การเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กรุงเทพมหานคร แอร์บอร์น พรินต์
- _____. (2548) ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย (Peer Group)
ปี 2547 กรุงเทพมหานคร แอร์บอร์น พรินต์
- _____. (2549) คู่มือการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เรื่อง การประเมิน
ความเสี่ยงในการสอบบัญชีและการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน จัดทำโดย สำนัก
นโยบายและมาตรฐาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- _____. (2549) ข้อมูลสารสนเทศทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรประเภทสหกรณ์โคนม
จังหวัดนครราชสีมา คั่นคืนวันที่ 4 กรกฎาคม 2550 จาก <http://www.cad.go.th>
- _____. (2549) ระบบเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของสหกรณ์ คั่นคืนวันที่ 2 กรกฎาคม 2550 จาก
http://203.154.183.6/cad2006/cad_rank50/report/rq3.php?show=postqc&print=yes
- _____. (2550) รายงานผลการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน คั่นคืนวันที่ 2 สิงหาคม
2550 จาก http://203.154.183.6/cad2006/cad_rank50/report/rq3.php?show=postqc&print=yes
- _____. (2550) รายงานผลการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน คั่นคืนวันที่ 2 สิงหาคม
2550 จาก http://203.154.183.6/cad2006/cad_rank50/report/rq3.php?show=postqc&print=yes
- _____. (2551) ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย ปี 2550
กรุงเทพมหานคร เอ็นอากาศ สตูดิโอ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2542?) “สหกรณ์โคนม” คั่นคืนวันที่ 4 กรกฎาคม 2550 จาก

http://www.cpd.go.th/depart/kaset/kaset_4.htm

_____ . (ม.ป.ป.) *การสหกรณ์ในประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร

กฤฎี อุทัยรัตน์ (2545) *คัมภีร์ “ห้วบริหาร” ยอดคน ยอดบริหาร* กรุงเทพมหานคร สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น)

จิสมาศิโรรัตน์สกุล (2546) “การประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในระบบบัญชีลูกหนี้ของบริษัท ซี.เอ.เอส. เปเปอร์ จำกัด” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต (การบัญชี) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

เจริญ เจษฎาวัดย์ (2546) *การตรวจสอบภายในและการควบคุมภายใน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร พอดี

จันทนา สาขากร (2550) *การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน* กรุงเทพมหานคร ทีพีเอ็น เพรส

ชีวิน ชีระวิภาค (2545) “ปัจจัยเสริมการควบคุมภายใน : กรณีศึกษารวมการศาสนา” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2540) *แนวทางการจัดระบบการควบคุมภายใน* กรุงเทพมหานคร บุญศิริการพิมพ์

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548) *แนวทางการตรวจสอบภายใน* กรุงเทพมหานคร คูมายเบส

ตะวัน สาดแสง (2548) *สร้างคน สร้างองค์กร : คัมภีร์เพิ่มทักษะการบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 2 ปทุมธานี ส.เอเซียเพรส

ตุลา มหาพสุชานนท์ (2545) *หลักการจัดการ หลักการบริหาร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา

ธนัชชา โยธาทัย (2549) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการควบคุมภายในกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นุภาพ นวกุล *การสอบบัญชีและการควบคุมภายใน* กรุงเทพมหานคร ทวีการพิมพ์

เบญจมาศ อภิลิทธิภักดีและคณะ (2550) *การบัญชีเพื่อการบริหาร* อุบลราชธานี ไอเดียซอฟต์แวร์เทคโนโลยี

พยอม สิงห์เสนห์ (2544) *การสอบบัญชี* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชวนพิมพ์

- พริ้มเพรา ชงไชย (2549) “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประจำปี 2547” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- นิตยา เทพสำราญ (2545) “การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- นิภาภรณ์ ไสยวงศ์ , ผาณิต บุรณ์โกภา , ประสพสิน แม่นทิม (2546) “ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตร” งานวิจัยการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 41 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ (2548) การบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- เมตตา ศรีโพธิ์ชัย (2547) การสอบบัญชี กรุงเทพมหานคร ทีพีเอ็นเพรส
- รติ เอ็งตระกูล (2546) “การประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมตามระเบียบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต (การบัญชี) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ลัดดา พิศาลบุตร และกฤษฎา ประศาสน์วุฒิ (2548) การบริหารธุรกิจสหกรณ์เชิงกลยุทธ์ ในประมวลสาระ หน่วยที่ 4 หน้า 24 สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- วิดา ป่านาลาด (2548) “การบริหารการควบคุมภายในของกระทรวงมหาดไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วัชรী พรรณเรืองรอง (2549) “การประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายใน ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศรिवรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545) ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานครธรรมสาร
- สมเดช โรจน์คูรีเสถียร (2542) การบัญชีธุรกิจ แนวทางสู่ความสำเร็จในวิชาชีพนักบัญชี พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ธรรมนิติ

- สมเดช โรจน์ศรีเสถียร (2546) เทคนิคการวางระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ พิมพ์ครั้งที่ 8
กรุงเทพมหานคร ธรรมนิติ เพรส
- สมพงษ์ พรอุบลรัตน์ (2545) การสอบบัญชี พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ธรรมนิติ เพรส
- สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด (2537) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนมนครบุรี
จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก สูงเนิน จำกัด (2544) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของ
สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก สูงเนิน จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ปากช่อง จำกัด (2544) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของ
สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ปากช่อง จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ขามทะเลสอ จำกัด (2538) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของ
สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ขามทะเลสอ จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมปักธงชัย จำกัด (2545) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนม
ปักธงชัย จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด (2543) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนมพิมาย
จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด (2543) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนม
ปากช่อง จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด (2541) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนมเสิงสาง
จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมขามทะเลสอ จำกัด (2541) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนม
ขามทะเลสอ จำกัด นครราชสีมา
- สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด (2534) ข้อบังคับประเภทสหกรณ์การเกษตรของสหกรณ์โคนมชุมพวง
จำกัด นครราชสีมา
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา (2550) ที่ตั้งอาณาเขต คำนวณวันที่4 กันยายน 2550 จาก
<http://www.nakhonratchasima.go.th>
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา (2550) รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2550 จังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา
- อมรเทพ ขอสูงเนิน (2547) “ความคิดเห็นของพนักงานบัญชีที่มีต่อความสำคัญกับระบบการควบคุม
ภายในทางการบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อนุญาภิธานมนตรี (2547) การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ กรุงเทพมหานคร เทกซ์แอนด์เจอร์นัล
พับลิเคชัน

The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission (2004) "Internal
Control - Integrated Framework" Retrieved July 4, 2008, from
<http://www.coso.org/IC-IntegratedFramework-summary.htm>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ออมเงินจังหวัดนครราชสีมา

| ชื่อรายการ | ส.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ป.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | ส.ค.ท.บ.ค.ช.ช. อ.ก. | รวม |
|--------------------|---------------|-------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|-----|
| ยอดชำระหนี้สิน | 12,287,726.41 | 11,468,073.33 | 14,564,234.49 | 10,069,601.86 | 6,366,256.55 | 81,075,539.16 | 16,909,148.54 | 31,433,818.91 | 3,701,536.36 | 14,807,369.26 | 202,423,324.86 | | |
| หนี้สินที่ค้างชำระ | 7,854,800.17 | 3,944,168.93 | 12,628,638.49 | 2,194,996.89 | 3,164,876.33 | 49,524,445.45 | 5,246,190.89 | 36,523,460.11 | 2,972,111.63 | 8,892,154.35 | 132,145,432.24 | | |
| หนี้สินที่ชำระแล้ว | 2,172,530.20 | 1,828,361.01 | 3,909,701.76 | 0.00 | 7,339,793.38 | 17,996,185.57 | 0.00 | 8,634,654.35 | 4,228,390.83 | 4,428,390.83 | 39,703,793.10 | | |
| หนี้สินที่ค้างชำระ | 20,142,526.58 | 15,412,242.26 | 27,392,872.98 | 12,264,187.74 | 9,551,132.88 | 130,599,984.61 | 22,056,339.43 | 66,957,279.02 | 6,673,648.01 | 23,499,543.61 | 334,568,751.12 | | |
| หนี้สินที่ชำระแล้ว | 7,526,810.54 | 5,062,626.24 | 11,829,753.36 | 1,851,014.67 | 2,457,256.91 | 42,115,071.91 | 3,999,295.88 | 28,676,933.86 | 2,699,775.87 | 7,460,187.22 | 113,828,726.46 | | |
| หนี้สินที่ค้างชำระ | 14,790,041.81 | 16,973,755.47 | 14,759,811.84 | 15,844,966.81 | 6,560,951.67 | 70,043,018.62 | 17,218,633.86 | 29,817,221.69 | 3,608,363.23 | 15,916,880.04 | 206,523,634.04 | | |
| กำไรสุทธิ | 716,431.67 | (597,553.31) | 2,017,392.13 | (49,624.93) | 912,424.44 | 8,090,953.26 | 500,356.01 | 6,029,930.25 | (41,543.24) | 1,695,586.55 | 19,474,350.83 | | |
| ยอดกำไรสุทธิ | | | | | | | | | | | | | |
| หนี้สินที่ชำระแล้ว | 241,726.00 | 198,986.00 | 0.00 | 21,463.00 | 10,592.41 | 449,556.94 | 678,939.75 | 0.00 | 6,500.00 | 37,257.00 | 1,605,089.10 | | |
| หนี้สินที่ชำระแล้ว | 1,680,000.00 | 763,886.00 | 145,000.00 | 600,449.00 | 1,079,324.59 | 13,115,522.08 | 239,426.03 | 4,254,966.00 | 246,759.00 | 1,023,508.00 | 23,127,038.70 | | |
| กำไรสุทธิ | 44,857,754.75 | 51,047,316.11 | 117,245,446.76 | 49,770,606.60 | 39,550,646.76 | 536,625,060.36 | 67,062,160.64 | 215,769,203.08 | 24,639,479.62 | 54,597,346.99 | 1,171,385,020.67 | | |
| กำไรสุทธิ | 716,431.67 | 0.00 | 2,017,392.13 | (49,624.93) | 912,424.44 | 8,090,953.26 | 500,356.01 | 6,029,930.25 | 0.00 | 1,695,586.55 | 19,474,350.83 | | |
| กำไรสุทธิ | 22,316,852.35 | 22,026,361.71 | 26,569,665.20 | 17,695,960.48 | 9,006,208.58 | 112,158,090.63 | 21,178,129.74 | 59,494,155.55 | 6,508,129.10 | 23,376,867.26 | 319,352,360.90 | | |
| กำไรสุทธิ | 45,368,966.41 | 48,868,623.54 | 111,880,381.02 | 47,935,238.49 | 36,266,143.00 | 508,120,397.23 | 63,570,278.00 | 151,346,806.19 | 23,159,158.39 | 50,618,754.19 | 1,089,152,944.46 | | |
| กำไรสุทธิ | 45,826,361.06 | 64,548,617.72 | 110,386,943.14 | 71,595,266.32 | 36,300,869.73 | 456,795,662.01 | 57,751,179.50 | 115,668,676.68 | 25,228,492.92 | 42,671,869.67 | 1,026,663,970.75 | | |
| กำไรสุทธิ | | | | | | | | | | | | | |
| กำไรสุทธิ | 113.00 | 75.00 | 160.00 | 120.00 | 64.00 | 682.00 | 156.00 | 175.00 | 75.00 | 68.00 | 1,689.00 | | |
| กำไรสุทธิ | 151,934.04 | 953,294.90 | 0.00 | 638,147.43 | 96,823.45 | 8,263,857.22 | 346,595.73 | 1,513,396.15 | 144,372.08 | 763,272.80 | 12,871,665.00 | | |
| กำไรสุทธิ | 2,136,040.00 | 1,731,540.00 | 3,085,680.00 | 2,373,350.00 | 1,092,260.00 | 8,624,060.00 | 3,408,020.00 | 12,819,430.00 | 2,338,789.00 | 2,361,790.00 | 48,171,979.00 | | |
| กำไรสุทธิ | 9,511,726.00 | 1,310,461.00 | 1,085,000.00 | 148,763.00 | 614,212.41 | 9,229,182.01 | 6,469,197.47 | 14,219,392.93 | 396,704.00 | 5,574,245.05 | 48,568,983.87 | | |
| กำไรสุทธิ | 102,613.00 | 51,500.00 | 0.00 | 0.00 | 292,020.00 | 0.00 | 0.00 | 0.00 | 0.00 | 626,136.36 | 1,072,268.36 | | |
| กำไรสุทธิ | 4,307,266.16 | 6,302,990.26 | 5,705,849.72 | 5,761,474.02 | 362,670.95 | 67,377,482.15 | 9,715,316.02 | 20,178,744.56 | 4,114,592.21 | 6,962,095.30 | 130,778,491.35 | | |
| กำไรสุทธิ | 697,551.98 | 1,875,506.97 | 1,638,361.69 | 1,182,941.90 | 518,632.38 | 8,625,642.88 | 1,019,861.96 | 2,526,821.35 | 517,352.75 | 1,103,861.56 | 19,906,235.42 | | |
| กำไรสุทธิ | 1,413,983.65 | 1,477,953.66 | 3,855,753.82 | 1,141,394.76 | 1,430,956.82 | 16,923,257.14 | 1,520,016.97 | 8,556,751.60 | 475,809.51 | 2,799,447.11 | 39,595,315.06 | | |
| กำไรสุทธิ | 1,856,593.08 | 1,681,110.82 | 3,678,315.60 | 798,591.14 | 683,476.05 | 16,313,123.29 | 949,108.46 | 7,266,259.99 | 942,246.57 | 2,754,942.70 | 36,922,767.70 | | |
| กำไรสุทธิ | 2,827,796.30 | 781,691.23 | 3,815,864.60 | 726,006.49 | 426,192.51 | 14,613,246.62 | 1,516,453.66 | 6,040,445.51 | 1,224,260.03 | 406,387.97 | 34,378,486.92 | | |
| กำไรสุทธิ | 2,380,498.30 | 760,493.29 | 3,644,954.60 | 740,901.49 | 379,188.51 | 16,596,199.36 | 1,617,253.66 | 7,731,295.51 | 1,224,260.03 | 307,589.17 | 35,272,533.86 | | |
| กำไรสุทธิ | 1,201,729.16 | 428,492.19 | 1,757,343.16 | (1,893,587.96) | 378,302.35 | 144,009.26 | (1,462,746.24) | 3,678,538.36 | (1,491,640.73) | 2,214,566.35 | 4,955,004.90 | | |
| กำไรสุทธิ | 10,643,296.33 | 8,126,586.52 | 21,598,944.10 | 6,225,787.07 | 6,277,488.67 | 97,131,270.32 | 14,590,231.64 | 43,505,288.28 | 58,180.62 | 12,734,063.52 | 222,693,136.07 | | |
| กำไรสุทธิ | 3,146,008.23 | 8,634,000.04 | 11,893,091.19 | 7,518,397.04 | 5,160,469.48 | 62,406,181.66 | 8,473,120.08 | 19,397,992.94 | 2,368,365.07 | 6,152,891.73 | 134,089,297.45 | | |
| กำไรสุทธิ | 40,377,566.33 | 16,030,129.10 | 110,039,931.06 | 45,943,217.57 | 36,773,006.23 | 24,632,214.65 | 24,632,214.65 | 22,589,772.74 | 22,291,341.91 | 18,432,370.45 | 843,668,630.40 | | |
| กำไรสุทธิ | 695,437.75 | 597,164.89 | 767,364.79 | 441,713.66 | 264,830.79 | 3,985,655.96 | 369,117.28 | 561,530.96 | 579,844.21 | 270,781.02 | 8,523,461.08 | | |
| กำไรสุทธิ | 1,540,248.00 | 604,900.00 | 145,000.00 | 456,666.00 | 999,308.59 | 11,940,222.09 | 229,127.28 | 4,254,966.00 | 7,500.00 | 1,895.00 | 20,178,430.96 | | |
| กำไรสุทธิ | 1,680,000.00 | 763,886.00 | 145,000.00 | 485,781.00 | 1,008,901.00 | 12,179,474.05 | 389,127.28 | 4,254,966.00 | 14,000.00 | 2,905.00 | 20,684,038.33 | | |

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาระ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์

1. **ชื่อ - สกุล** นางสาวบุวพาพร พลเวียง
ระดับการศึกษาปริญญาโท **ชื่อวุฒิการศึกษา** บัณฑิตมหาบัณฑิต
ชื่อสำนักงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ตำแหน่งงาน นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 7 ว
ประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์
 1. ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
 2. ปฏิบัติงานเป็นวิทยากรระบบการควบคุมภายในที่ดีของสหกรณ์
 3. ปฏิบัติงานเป็นวิทยากรการจัดการที่ดีของสหกรณ์

2. **ชื่อ - สกุล** นางสาวสายฝน อินจู
ระดับการศึกษาปริญญาโท **ชื่อวุฒิการศึกษา** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
ชื่อสำนักงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ตำแหน่งงาน นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 7 ว
ประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์
 1. ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เป็นระยะเวลา 12 ปี
 2. ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้ควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี

3. **ชื่อ - สกุล** นางสาวอมรรัตน์ ปรีหะจินดา
ระดับการศึกษาปริญญาโท **ชื่อวุฒิการศึกษา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ชื่อสำนักงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ตำแหน่งงาน นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว
ประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์
 ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เป็นระยะเวลา 8 ปี

ภาคผนวก ก
เกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์

เกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์การเกษตร

| สหกรณ์โคนม | ทุนดำเนินงาน | | รายได้ธุรกิจหลัก | | สมาชิก | | คะแนนรวม | ขนาดสหกรณ์ |
|---|----------------|-------|------------------|-------|--------|-------|----------|------------|
| | บาท | คะแนน | บาท | คะแนน | คน | คะแนน | | |
| 1 สหกรณ์โคนมนครบุรี จำกัด | 20,142,526.58 | 7 | 44,857,754.75 | 7 | 113 | 4 | 18 | ใหญ่ |
| 2 สหกรณ์โคนมบึงทราย จำกัด | 15,412,242.26 | 6 | 51,047,316.11 | 8 | 75 | 3 | 17 | ใหญ่ |
| 3 สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คสูงเนิน จำกัด | 27,392,872.98 | 7 | 117,245,446.76 | 8 | 160 | 4 | 19 | ใหญ่มาก |
| 4 สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คขามทะเลสอ จำกัด | 12,284,187.74 | 6 | 49,770,606.60 | 7 | 120 | 4 | 17 | ใหญ่ |
| 5 สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์คปากช่อง จำกัด | 9,551,132.88 | 6 | 39,550,645.76 | 7 | 64 | 3 | 16 | ใหญ่ |
| 6 สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด | 130,599,984.61 | 8 | 506,625,060.36 | 8 | 682 | 6 | 22 | ใหญ่มาก |
| 7 สหกรณ์โคนมตามทะเลสอ จำกัด | 22,055,339.43 | 7 | 67,082,160.64 | 8 | 156 | 4 | 19 | ใหญ่มาก |
| 8 สหกรณ์โคนมเพิ่มาย จำกัด | 66,957,279.02 | 7 | 215,769,203.08 | 8 | 175 | 4 | 19 | ใหญ่มาก |
| 9 สหกรณ์โคนมชุมพวง จำกัด | 6,673,648.01 | 6 | 24,839,479.62 | 7 | 75 | 3 | 16 | ใหญ่ |
| 10 สหกรณ์โคนมเสิงสาง จำกัด | 23,499,543.61 | 7 | 54,597,346.99 | 8 | 69 | 3 | 18 | ใหญ่ |

ตัวแปรในการชี้วัดขนาดสหกรณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน

1. ทุนดำเนินงาน หมายถึง เงินหรือสินทรัพย์ที่ตั้งไว้สำหรับดำเนินกิจการเพื่อหาผลประโยชน์ เพื่อความอยู่รอดของสหกรณ์โดยสมการทางบัญชีของทุนดำเนินงาน คือ

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน}$$

2. รายได้ธุรกิจหลัก หมายถึง รายได้จากการดำเนินธุรกิจในรอบปีบัญชีที่สหกรณ์ได้ดำเนินงาน เช่น รายได้ธุรกิจสินเชื่อ ได้แก่ ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืม รายได้ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ได้แก่ รายได้จากการขายสินค้า เป็นต้น

3. สมาชิก หมายถึง สมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์ ทั้งสมาชิกสามัญ และสมาชิกสมทบ

การใช้เกณฑ์ชี้วัดขนาดสหกรณ์

- ให้พิจารณาว่าสหกรณ์ที่ต้องการวัดขนาดนั้นมีช่วงทุนดำเนินงาน รายได้ธุรกิจหลัก และจำนวนสมาชิกอยู่ในช่วงใดแล้วทำการให้คะแนนในแต่ละรายการ
- หากคะแนนรวมทั้ง 3 รายการ แล้วพิจารณาว่าคะแนนรวมตกอยู่ในช่วงของสหกรณ์ขนาดใด ก็จะทราบขนาดของสหกรณ์นั้น ๆ

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ประธานกรรมการ

ของสหกรณ์.....จำกัด

เรื่อง การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษา สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นข้อมูลสนับสนุนประสิทธิภาพการควบคุมภายใน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการบริหาร จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ โดยมีระดับการควบคุมภายใน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับ 0 หมายถึง ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ

ระดับ 1 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอ ต้องปรับปรุง

ระดับ 2 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดีพอสมควร แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง

ระดับ 3 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอภัยที่ได้รับความเวลาอันมีค่าของท่าน ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับและจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบัญชี

ของสหกรณ์.....จำกัด

เรื่อง การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษา สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นข้อมูลสนับสนุนประสิทธิภาพการควบคุมภายใน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการบัญชี จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ โดยมีระดับการควบคุมภายใน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับ 0 หมายถึง ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ

ระดับ 1 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอ ต้องปรับปรุง

ระดับ 2 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดีพอสมควร แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง

ระดับ 3 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขออภัยที่ได้รับความไว้วางใจของคุณค่าของท่าน ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับและจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชี

ของสหกรณ์.....จำกัด

เรื่อง การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน กรณีศึกษา สหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินระดับการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นข้อมูลสนับสนุนประสิทธิภาพการควบคุมภายใน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การควบคุมภายในของสหกรณ์โคนม จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ซึ่งมีทั้งหมด 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหาร
2. ด้านการบัญชี

ในแต่ละด้านมีระดับการควบคุมภายใน 4 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 0 หมายถึง ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ
- ระดับ 1 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอ ต้องปรับปรุง
- ระดับ 2 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดีพอสมควร แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง
- ระดับ 3 หมายถึง มีระดับการควบคุมภายในที่ดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอภัยที่ได้รับความเวลาอันมีค่าของท่าน ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับและจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ไม่เกิน 25 ปี 26- 35 ปี 36 - 45 ปี 46 ปีขึ้นไป
3. ตำแหน่ง ประธานกรรมการ หัวหน้าฝ่ายบัญชี
 ผู้สอบบัญชี อื่น ๆ.....
4. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
5. ระยะเวลาทำงาน 1-5 ปี 6-10 ปี 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การควบคุมภายใน

| ด้านการบริหาร | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|---------------------|---|---|---|----------|
| | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| ความซื่อสัตย์และจริยธรรม | | | | | |
| 1. มีการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจนในเรื่องความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ | | | | | |
| การจัดองค์การและการมอบหมายงาน | | | | | |
| 2. คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายใน | | | | | |
| 3. คณะกรรมการให้ความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน | | | | | |
| 4. มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการ โดยจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร | | | | | |
| 5. มีการกำหนดโครงสร้างสหกรณ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับขนาด และลักษณะการดำเนินธุรกิจ | | | | | |
| 6. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับโครงสร้างของสหกรณ์ | | | | | |
| 7. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่สหกรณ์แต่ละตำแหน่งไว้ครบถ้วน และเป็นลายลักษณ์อักษร | | | | | |
| 8. เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง | | | | | |
| การบริหารงานบุคคล | | | | | |
| 9. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ด้านต่าง ๆ | | | | | |

| ด้านการบริหาร | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|---------------------|---|---|---|----------|
| | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 10. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคลไว้ชัดเจน รวมถึงมาตรการลงโทษ เจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด | | | | | |
| 11. มีการกำหนดแผนการพัฒนานุคลากรประจำปี เพื่อให้มี ความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน | | | | | |
| การตรวจสอบภายใน | | | | | |
| 12. ผู้ตรวจสอบกิจการมีอิสระในการปฏิบัติงานโดยไม่มี ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ | | | | | |
| 13. ผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้และประสบการณ์สูงในการ ปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ | | | | | |
| การรายงานและประเมินผล | | | | | |
| 14. มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็น ลายลักษณ์อักษรทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงานตรวจสอบ | | | | | |
| 15. มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ประจำเดือน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและ ตัดสินใจของคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน | | | | | |
| 16. มีการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่ เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้เป็นประจำทุกเดือน | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| เงินสดและเงินฝากธนาคาร | | | | | | |
| 1. มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ทำหน้าที่การเงิน บัญชีและอนุมัติออกจากกัน | | | | | | |
| 2. มีการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงินและ ลงบัญชีภายในสิ้นวัน | | | | | | |
| 3. การรับเงินด้วยเช็คมีการจัดทำทะเบียนคุมเช็ครับ ทุกครั้ง | | | | | | |
| 4. การจ่ายเงินทุกรายการมีเอกสารประกอบการ จ่ายเงินครบถ้วนและได้ผ่านการอนุมัติทุกครั้ง | | | | | | |
| 5. การจ่ายเงินด้วยเช็คมีการระบุชื่อผู้มีสิทธิรับเงิน และมีการขีดคำว่า "ผู้ถือ" ออก | | | | | | |
| 6. สหกรณ์ลงรายการในสมุดเงินสดเป็นปัจจุบันและ มีการตรวจนับเงินสดคงเหลือในมือเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือในสมุดเงินสดเป็นประจำทุกวัน | | | | | | |
| 7. ในเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน มีการประทับตรา "จ่ายแล้ว" ทุกครั้ง ภายหลังจากการจ่ายเงิน | | | | | | |
| 8. มีการจัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงินที่ยังไม่ได้ใช้ และมีระบบเก็บรักษาที่เหมาะสมตามสภาพ | | | | | | |
| 9. มีการใช้ใบเสร็จรับเงินโดยเรียงตามลำดับเลขที่ และลงลายมือชื่อผู้รับเงินทุกฉบับ | | | | | | |
| 10. มีการเก็บรักษาเงินสดและเช็คของสหกรณ์อยู่ในตู้ นิรภัยหรือในที่ที่มีความปลอดภัย | | | | | | |
| 11. เช็คที่ยกเลิกการจ่ายได้มีการประทับตรา "ยกเลิก" และนำมาติดกับต้นขั้วทุกฉบับที่ยกเลิก | | | | | | |
| 12. มีการจัดทำทะเบียนคุมเช็คจ่าย และมีการลงลายมือ ชื่อผู้รับเช็คทุกครั้งในทะเบียนคุม | | | | | | |
| 13. มีการเปรียบเทียบยอดคงเหลือตามหลักฐานของ ธนาคารกับบัญชีคุมเงินฝากธนาคารเป็นประจำ | | | | | | |
| 14. มีการจัดทำบททดลองทุกเดือน | | | | | | |
| 15. มีการนำเงินสดที่ได้รับฝากธนาคารทุกสิ้นวัน | | | | | | |
| 16. มีการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยกับบัญชี คุมเป็นประจำทุกเดือน | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มีกิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|--------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| ลูกหนี้ | | | | | | |
| 1. ลูกหนี้เงินกู้ | | | | | | |
| 1.1 มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เจ้าหน้าที่การเงิน และเจ้าหน้าที่บัญชี | | | | | | |
| 1.2 มีคณะกรรมการพิจารณาและอนุมัติวงเงินกู้ และมีการจดบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งที่มีการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ | | | | | | |
| 1.3 มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ | | | | | | |
| 1.4 ก่อนพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ มีการจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบคำขอผู้ครบถ้วนตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนดทุกราย | | | | | | |
| 1.5 มีการจัดทำหนังสือผู้ค้ำประกันหรือมีการจดทะเบียนจำนองอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้ขอเงินทุกราย | | | | | | |
| 1.6 ก่อนการจ่ายเงินกู้มีการตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญาเงินกู้ และมติคณะกรรมการที่อนุมัติวงเงินกู้ โดยถูกต้องตรงกัน | | | | | | |
| 1.7 มีการออกใบเสร็จรับเงินและบันทึกบัญชีย่อยลูกหนี้รายตัวทุกครั้งที่มีการรับชำระหนี้ | | | | | | |
| 1.8 มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน | | | | | | |
| 1.9 มีการติดตามเร่งรัดลูกหนี้ที่ชำระหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนดสัญญา และมีการทำรายงานการติดตามหนี้ทุกเดือน | | | | | | |
| 1.10 มีการกำหนดให้มีการยื่นยันยอดลูกหนี้เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 2. ลูกหนี้การค้า - สมาชิก | | | | | | |
| 2.1 มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการพิจารณา วงเงินขายเชื่อ การรับชำระหนี้ และ การบันทึกบัญชีลูกหนี้ | | | | | | |
| 2.2 มีการประเมินความสามารถการชำระ หนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ เช่น ฐานะการเงิน ยอดซื้อ ประวัติ การชำระเงิน เป็นต้น | | | | | | |
| 2.3 มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็น หนี้ เช่น ทนเรือหนุน รายได้ที่เกิดจาก การขายน้ำมันดิบให้สหกรณ์ เป็นต้น | | | | | | |
| 2.4 มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยลูกหนี้ให้ ตรงกับบัญชีคุมทุกเดือน | | | | | | |
| 2.5 มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนด เสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อ พิจารณาทุกเดือน | | | | | | |
| 2.6 มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้ และ รายงานผลการติดตามทุกครั้ง | | | | | | |
| 2.7 มีการกำหนดให้มีการยืนยันยอด ลูกหนี้การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี | | | | | | |
| เจ้าหนี้ | | | | | | |
| 1. เจ้าหนี้เงินกู้ | | | | | | |
| 1.1 การกู้เงินอยู่ภายในวงเงินกู้ที่ได้รับ อนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้รับ ความเห็นชอบจากนายทะเบียน สหกรณ์ | | | | | | |
| 1.2 มีการกำหนดผู้มีอำนาจลงนามแทน สหกรณ์ในการกู้ยืม | | | | | | |
| 1.3 เงินกู้ยืมได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ทุกครั้งที่ยืม | | | | | | |
| 1.4 มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้ และการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายก่อนการ ชำระหนี้ | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 1.5 การชำระหนี้เป็นไปตามกำหนดสัญญา และมีการอนุมัติการจ่ายชำระหนี้ทุกครั้ง | | | | | | |
| 1.6 มีการจัดทำรายงานเจ้าหนี้เงินกู้คงเหลือ | | | | | | |
| 1.7 กำหนดให้มีการยื่นยันขอเจ้าหนี้เงินกู้คงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราย | | | | | | |
| 2. เจ้าหนี้การค้า | | | | | | |
| 2.1 มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้ และมีการอนุมัติก่อนการชำระหนี้ | | | | | | |
| 2.2 มีการจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหนี้เรียบร้อยภายใน 3 วัน | | | | | | |
| 2.3 การจ่ายชำระหนี้ เป็นไปตามเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดทุกราย | | | | | | |
| 2.4 กำหนดให้มีการยื่นยันขอเจ้าหนี้การค้าคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชีทุกราย | | | | | | |
| 2.5 มีการตรวจสอบการส่งเงินชำระหนี้ระหว่างทางให้สัมพันธ์กับเจ้าหนี้ และติดตามหลักฐานการรับชำระหนี้ครบถ้วน | | | | | | |
| 2.6 มีการจัดทำรายงานเจ้าหนี้การค้าคงเหลือ | | | | | | |
| 3. เจ้าหนี้-เงินรับฝาก | | | | | | |
| 3.1 ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก/ถอนเงินฝาก และการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝาก โดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน | | | | | | |
| 3.2 มีการตรวจสอบลายมือชื่อผู้ถอนเงินในใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับบัตรตัวอย่างลายมือชื่อหรือสมุดคู่ฝากของผู้ฝากเงินทุกครั้งที่มีการถอนเงิน | | | | | | |
| 3.3 สมาชิกเก็บรักษาสมุดคู่ฝากไว้เอง และนำมาติดต่อสหกรณ์ทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 3.4 มีการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับสมุดคู่ฝากและบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินฝาก พร้อมทั้งลงลายมือชื่อกำกับทุกครั้ง | | | | | | |
| 3.5 กำหนดให้มีการยื่นยันขอเงินรับฝากคงเหลือทุกสิ้นปีบัญชี ทุกราย | | | | | | |
| 3.6 มีการบันทึกรายการฝาก - ถอนในบัญชีย่อยรายบุคคลทุกครั้งที่มีการฝาก - ถอน | | | | | | |
| 3.7 มีการเปรียบเทียบจำนวนเงินฝาก - ถอนระหว่างบัญชีคุมกับบัญชีย่อยเป็นประจำทุกเดือน | | | | | | |
| 3.8 มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่เปิดเผย | | | | | | |
| 3.9 มีการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ | | | | | | |
| การจัดซื้อ | | | | | | |
| 1. การซื้อน้ำมันดิบจากสมาชิก | | | | | | |
| 1.1 มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รวบรวมน้ำมันดิบเป็นลายลักษณ์อักษร | | | | | | |
| 1.2 ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำมันดิบมีความรู้เกี่ยวกับน้ำมันดิบเป็นอย่างดี | | | | | | |
| 1.3 มีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำมันดิบและสิ่งเจือปนขณะรับซื้อทุกครั้ง | | | | | | |
| 1.4 ราคาซื้อน้ำมันดิบสอดคล้องกับคุณภาพ | | | | | | |
| 1.5 มีการออกไปรับน้ำมันดิบทุกครั้งที่มีการรวบรวมน้ำมันดิบ และมีการทำรายงานการรวบรวมน้ำมันดิบทุกรอบที่มีการจ่ายเงินให้สมาชิก | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|---|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 1.6 มีถังจัดเก็บน้ำนมดิบที่เพียงพอกับปริมาณที่รวบรวมน้ำนมดิบในแต่ละวัน และมีการควบคุมอุณหภูมิน้ำนมดิบระหว่างจัดเก็บก่อนการจำหน่ายหรือส่งมอบ | | | | | | |
| 1.7 ผู้มีหน้าที่รวบรวมน้ำนมดิบนำหลักฐานในการรวบรวมน้ำนมดิบส่งเจ้าหน้าที่บัญชีทุกสิ้นวัน หรือเช้าของวันถัดไป | | | | | | |
| 1.8 มีการทดสอบเครื่องชั่งน้ำนมดิบอย่างน้อยเดือนละครั้ง | | | | | | |
| 2. การซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอกเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก | | | | | | |
| 2.1 มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนจัดซื้อสินค้าทุกประเภท | | | | | | |
| 2.2 มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อทุกครั้ง เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ | | | | | | |
| 2.3 มีการกำหนดผู้มีหน้าที่สั่งซื้อ เป็นลายลักษณ์อักษร | | | | | | |
| 2.4 มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันก่อนการตัดสินใจซื้อทุกครั้ง | | | | | | |
| 2.5 กำหนดให้มีการตรวจนับสินค้าให้ครบถ้วนทุกครั้งที่มีการส่งมอบ และมีการทดสอบคุณภาพสินค้าที่ตรวจรับ | | | | | | |
| 2.6 มีการมอบหมายให้มีผู้รับสินค้าแยกจากผู้มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี | | | | | | |
| รายได้ | | | | | | |
| 1. ขายสินค้า | | | | | | |
| 1.1 มีการกำหนดราคาขายและการให้ส่วนลดที่ชัดเจน | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|--|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 1.2 มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้า ฝ่าย บัญชีและการเงิน | | | | | | |
| 1.3 มีการกำหนดระเบียบการขายสินค้า | | | | | | |
| 1.4 มีการอนุมัติวงเงินขายเชื่อแต่ละราย โดยผู้มีอำนาจ | | | | | | |
| 1.5 มีการออกเอกสารหลักฐานการขาย ทุกครั้ง และมีการลงลายมือชื่อผู้รับ สินค้าและผู้ส่งมอบสินค้าครบถ้วน | | | | | | |
| 2. รายได้ค่าบริการ | | | | | | |
| 2.1 มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน | | | | | | |
| 2.2 มีการคำนวณปริมาณการให้บริการ กับอัตราค่าบริการเปรียบเทียบกับ รายได้ค่าบริการที่ได้รับ | | | | | | |
| 2.3 มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการทุก ครั้งที่ออกไปให้บริการแก่สมาชิก | | | | | | |
| 2.4 มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ | | | | | | |
| 2.5 มีการเปรียบเทียบรายได้ค่าบริการกับ ค่าใช้จ่ายบริการ | | | | | | |
| 2.6 มีการนัดหมายกับสมาชิกล่วงหน้า ก่อนการให้บริการ | | | | | | |
| สินค้า | | | | | | |
| 1. มีสถานที่จัดเก็บรักษาสินค้าปลอดภัย และจัดให้มี การทำประกันภัย | | | | | | |
| 2. มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า ภายใน 3 วัน | | | | | | |
| 3. มีการเก็บสินค้าเสื่อมสภาพ / ชำรุด / ล้าสมัย แยก จากสินค้าปกติ และรายงานให้ผู้บริหารทราบและ จ่ายออกจากทะเบียนคุม | | | | | | |
| 4. การตัดสินค้าเสื่อมสภาพ / ชำรุด มีการผ่านการ อนุมัติ | | | | | | |
| 5. มีการเก็บสินค้าแยกเป็นหมวดหมู่สะดวกแก่การ เบิกจ่ายและตรวจนับ | | | | | | |
| 6. มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการเบิกสินค้าออกจาก สถานที่จัดเก็บสินค้า | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|---|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 7. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า | | | | | | |
| 8. มีการตรวจนับสินค้าเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าอย่างน้อยเดือนละครั้ง | | | | | | |
| ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ | | | | | | |
| 1. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อและจัดจ้าง | | | | | | |
| 2. มีการกำหนดงบประมาณ และแผนการจัดซื้อ / ก่อสร้างไว้ในแผนงานประจำปี | | | | | | |
| 3. มีการกำหนดผู้อนุมัติก่อนการใช้อุปกรณ์ | | | | | | |
| 4. มีการกำหนดมาตรการป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สินมิให้สูญหายหรือชำรุด | | | | | | |
| 5. มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์สิน | | | | | | |
| 6. มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน และติด/เขียนหมายเลขรหัส หรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน | | | | | | |
| 7. การตัดจำหน่ายทรัพย์สินได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการ และเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด | | | | | | |
| 8. มีการตัดจำหน่ายทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมเมื่อมีการขายหรือเลิกใช้ | | | | | | |
| 9. มีการแต่งตั้งกรรมการจัดซื้อ / จัดจ้าง | | | | | | |
| 10. มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาทรัพย์สินก่อนซื้อ / จัดจ้าง | | | | | | |
| 11. มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจนับทรัพย์สินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง | | | | | | |
| สมาชิกและทุนเรือนหุ้น | | | | | | |
| 1. ผู้สมัครเป็นสมาชิกทุกราย ได้รับการรับรองจากที่ประชุมกลุ่ม | | | | | | |
| 2. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ | | | | | | |
| 3. การส่งชำระค่าหุ้น / เพิ่มหุ้นของสมาชิกเป็นไปตามระเบียบ | | | | | | |
| 4. มีการจัดทำทะเบียนสมาชิก และมีสมุดคู่มือสมาชิก | | | | | | |

| ด้านการบัญชี | ไม่มี กิจกรรม | ระดับการควบคุมภายใน | | | | คำอธิบาย |
|---|------------------|---------------------|---|---|---|----------|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | |
| 5. มีการเปรียบเทียบยอดในทะเบียนหุ้นว่าตรงกับยอดในบัญชีคุม | | | | | | |
| 6. มีการยื่นยันยอดทุนเรือนหุ้นทุกสิ้นปีบัญชี และ ทุกราย | | | | | | |
| 7. มีการจ่ายคืนค่าหุ้นแก่สมาชิกภายหลังจากการ ได้รับอนุมัติให้ลาออก | | | | | | |
| 8. มีการตรวจสอบภาวะผูกพันของสมาชิกก่อน อนุมัติให้ลาออก | | | | | | |
| 9. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้ สมาชิกลาออก/ให้ออก | | | | | | |
| 10. มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตาม ระยะเวลาการถือหุ้น | | | | | | |
| 11. มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลค้างจ่ายตามหุ้น | | | | | | |
| 12. มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน | | | | | | |

ประวัติผู้วิจัย

| | |
|-------------------------|--|
| ชื่อ | นางสาวอภิญา เป็นสูงเนิน |
| วัน เดือน ปีเกิด | 2 พฤษภาคม 2517 |
| สถานที่เกิด | จังหวัดนครราชสีมา |
| ประวัติการศึกษา | บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช |
| สถานที่ทำงาน | สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา |
| ตำแหน่ง | นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 5 |